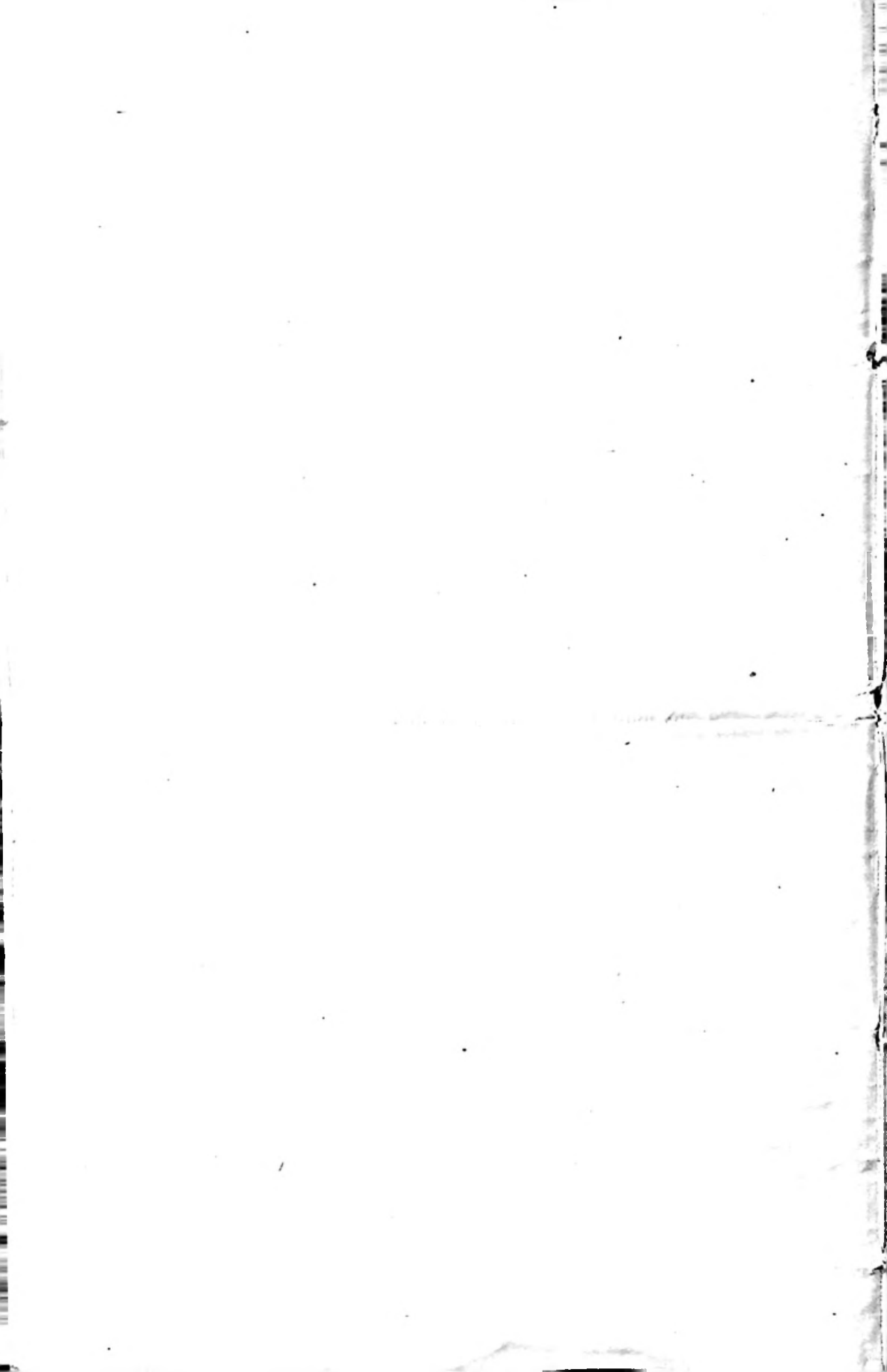

ORG A A N
DER
V E R E E N I G I N G
T E R
B E O E F E N I N G
V A N D E
K R I J G S W E T E N S C H A P.

~~~~~
1915—1916.

—◇◇◇—
'S-GRAVENHAGE,
C. BLOMMENDAAL.
1916.

INHOUD

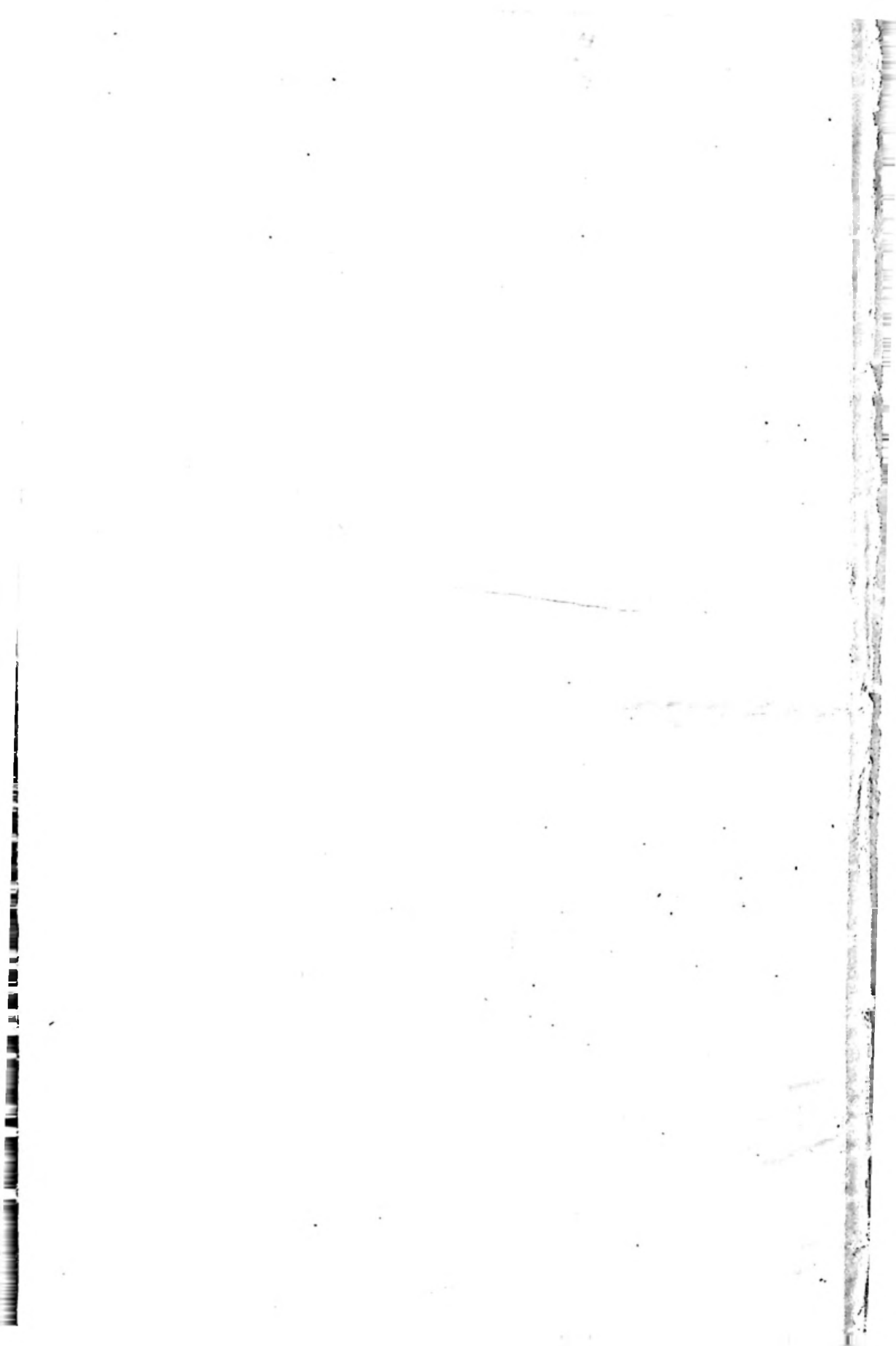
JAARGANG

1915—1916.

	Bladz.
Terugblik op de eerste 50 jaren der Vereeniging, door J. DE WAAL	1
Hoezal Nederland zich voortaan kunnen remonteeren? door J. H. KNEL	109
Vergadering van 10 December 1915. Voordracht over: De voornaamste optische instrumenten van de Veld-Artillerie, de Infanterie, de Mitrailleur- afdeeling en de Cavalerie, door H. W. J. PRIEMS.	155
Vergadering van 4 Februari 1916. Voordracht over: Wat zal in de moderne oorlogvoering van per- manente en semi-permanente versterkingen kunnen worden verwacht? door P. W. SCHARROO.	219
Ontstaan en werking van het Informatie-Bureau van het Nederlandsche Roode Kruis, door J. C. VERSPYCK MIJNSSEN	303
Weerplicht voor Inlanders en samenstelling van de weermacht in Nederlandsch-Indië, door J. VAN DER WEIJDEN	339
Vergadering van 10 Maart 1916. Discussie over: Hoe zal Nederland zich voortaan kunnen remon- teeren? door J. H. KNEL	435
Typhusbestrijding te velde, door J. P. BIJL	481

TERUGBLIK

op de eerste 50 jaren der Vereeniging

DOOR

J. DE WAAL.

INLEIDING.

Den 6^{en} Mei 1915 was het 50 jaar geleden, dat de „Vereeniging ter beoefening van de krijgswetenschap” werd opgericht te 's-Gravenhage.

Hare eerste algemeene vergadering werd den 6^{en} October 1865 aldaar gehouden in het gebouw No. 22, Fluweelen burgwal, waarin sedert geregeld, eene enkele maal uitgezonderd, de bijeenkomsten in de maanden October tot en met April plaats hadden.

Het Bestuur had zich gevleid het 50-jarig bestaan der Vereeniging in October 1915 te kunnen herdenken, evenals was geschied den 6^{en} October 1890 bij gelegenheid van haar 25-jarig bestaan, en alsdan tevens de leden te kunnen aanbieden een „Gedenkboek”, bestaande uit bijdragen van de leden omtrent de ontwikkeling van de verschillende takken der krijgswetenschap in de laatste 50 jaren, bij het Nederlandsche en het Nederlandsch-Indische Leger en bij de Nederlandsche Zeemacht; alsmede omtrent krijgsbedrijven van het Nederlandsch-Indische Leger en van de Nederlandsche Zeemacht, gedurende het tijdvak 1865—1915.

Bij circulaire van Maart 1914 werden de leden uitgenoodigd aan de samenstelling van dat gedenkboek te willen medewerken, onder opgave van de verschillende takken der krijgswetenschap, welke in de bijdragen behandeld zouden kunnen worden.

Wat de wijze van behandeling betreft, werd hun mededeeling 1915/16. I.

gedeeld, dat geen streng-wetenschappelijke vertoogen werden verlangd, maar wel schetsen, in boeienden, pakkenden vorm geschreven, zoo eenigszins mogelijk door photographieën of teekeningen opgeluisterd.

De kopijen der bijdragen, met inbegrip van de photographieën of teekeningen in den tekst, niet meer dan tien bladzijden druks (formaat van het *Orgaan*) beslaande, zouden vóór of op 1 Mei 1915 moeten worden ingeleverd aan het Bestuur, dat zich voorbehield door eene commissie te doen beoordeelen of de bewerking aan de daaraan te stellen eischen voldeed en welke bijdragen c. q. zouden moeten vervallen, daar het gedenkboek niet meer dan een 500-tal bladzijden mocht bevatten.

Van de leden, die eene bijdrage wenschten te leveren, werd vóór of op 1 April 1914 (op 1 Juli van die in Nederlandsch-Indië) ingewacht eene opgave van het door hen te behandelen onderwerp, terwijl hun vóór of op 1 Augustus d. a. v. door het Bestuur zoude worden medegedeeld, of zij al dan niet tot de bewerking daarvan zouden kunnen overgaan.

Het Bestuur mocht op dezen oproep tot deelneming aan de samenstelling een gunstig antwoord ontvangen van 42 leden. In verband met de opgegeven onderwerpen, werd tot een 36-tal van hen de uitnoodiging gericht, om de door hen toegezegde bijdrage te willen bewerken en deze uiterlijk 1 Mei 1915 aan den Secretaris der Vereeniging te doen toekomen.

De mobilisatie van leger en vloot op 1 Augustus 1914 verhinderde aan deze plannen uitvoering te geven. Het Bestuur zag zich zelfs genoodzaakt in Januari 1915 de leden mede te deelen, dat, tengevolge van de tijdsomstandigheden, gedurende het werkjaar 1914—1915 geen voordrachten zouden worden gehouden, geen afleveringen van het *Orgaan* en geen *Wetenschappelijk jaarbericht* over 1914 zouden verschijnen, terwijl de voorgenomen uitgave van het *Gedenkboek* tot eene nadere, te zijner tijd te nemen, beslissing voorloopig moest worden uitgesteld.

Sedert zijn de omstandigheden nog niet in zoodanig gun-

stigen zin gewijzigd, dat met 1 October 1915 tot de her-
vatting der werkzaamheden, overeenkomstig het Reglement,
kon worden overgegaan.

Ten einde het feit van het 50-jarig bestaan niet onop-
gemerkt te doen voorbijgaan, is, ter herinnering aan de
eerste 50 jaren van de Vereeniging, het navolgende over-
zicht van hare ontwikkelingsgeschiedenis samengesteld,
mede met het doel om haar streven en haar werkzaamheid
in ruimer kring bekend te maken.

Moge dat overzicht bij de leden, in het bijzonder bij hen, die
vanaf het eerste jaar der oprichting de Vereeniging getrouw
gebleven zijn ¹⁾, door den terugblik op het verledene, de
herinnering aan het doorleefde verlevendigen. Moge het tege-
lijkertijd dienen, om officieren en in onzeweermacht belang-
stellende burgers tot toetreden als lid op te wekken, ten einde
langs dien weg den bloei der Vereeniging te bevorderen en
hare nuttige werkzaamheid, ook in de toekomst, te steunen!

Bij de bewerking heeft als leidende gedachte voorgezeten,
zoo beknopt mogelijk aan te geven het ontstaan en de
ontwikkeling van de Vereeniging gedurende de jaren
1865—1915, waar noodig met vermelding der overwegingen,
welke tot reglements-wijzigingen en tot noodzakelijke verande-
ringen en aanvullingen in de werkzaamheden hebben geleid.

Voorts is er naar gestreefd, zoowel bij de behandeling
van de verschillende onderwerpen, vermeld aan het hoofd
van de rubrieken, waarin het overzicht is verdeeld, als bij
de mededeelingen, opgenomen onder het hoofd „Aanvullend
chronologisch overzicht”, de nadere raadpleging van de ge-
drukte verslagen en verdere uitgaven gemakkelijk te maken.

Aangeteekend zij hierbij, dat beknoptheidshalve onder die
mededeelingen niet vermeld zijn de herdenkingen van eere- en
bestuursleden, die door den dood aan de Vereeniging ontvallen
zijn en aan wie door het Bestuur de laatste eer werd bewezen.

---

¹⁾ Deze zijn de Heeren F. DE BAS, E. J. VAN BEL, P. L. G. DOOR-
MAN, K. ELAND, H. M. ENGELHARD, W. HINGMAN, P. C. KOOL en
L. DE VLAMING (eereid).

O N T S T A A N.

Niettegenstaande, na de afscheiding van België in het jaar 1839, de staatkundige toestand van ons land geheel gewijzigd was, bleven de talrijke vestingen en liniën gehandhaafd en werden aan deze *doode strijdmiddelen* vele gelden besteed, grootendeels ten koste van het leger, de *levende strijdkrachten*, waarvan de sterkte en het gehalte veel te wenschen overlieten.

Reeds gedurende tal van jaren was door verschillende schrijvers gewezen op den slechten toestand van ons krijgswezen, dat bovendien niet beantwoordde aan de krijgskundige eischen van dien tijd, en op verbetering aangedrongen.

Van de zijde van de Volksvertegenwoordiging en van het volk, beide meerendeels onbekend met ons krijgswezen en niet op de hoogte van krijgskundige zaken, daardoor de landsverdediging niet als eene *nationale* zaak beschouwende, was te dien opzichte geen heil te verwachten. Verbeteringen zouden eerst verkregen kunnen worden, indien de onbekendheid met en de onverschilligheid omtrent het krijgswezen door kennis en belangstelling waren vervangen, waartoe de voorlichting en opwekking van deskundigen noodig zoude zijn.

Die konden het beste uitgaan van eene vereeniging van officieren van alle wapens en diensten, zoowel van de zee- en landmacht als van de schutterij, en van beschaafde burgers, die, door onderlinge bespreking van krijgskundige onderwerpen, zich wijdden aan eene degelijke beoefening van de krijgswetenschap en zich daardoor in staat stelden met eenigen grond te oordeelen over de krijgskundige vraagstukken van den dag.

Deze overwegingen van den toenmaligen majoor van den Staf der Infanterie P. G. Booms leidden, daarbij krachtig bijgestaan door den eerste-luitenant bij het Regiment Grenadiers en Jagers G. F. F. A. MOLLINGER, tot besprekingen met verschillende officieren, waaronder twee der zeemacht, die een reglement ontwierpen voor de door hen genoemde „Vereeniging ter beoefening van de krijgswetenschap”.

Na het kiezen van een voorloopig bestuur, werd dit reglement den 6^{en} Mei 1865 onderteevend door de navolgende 16 Heeren :

F. A. T. DELPRAT, majoor der Artillerie, *Voorzitter* ;

Jhr. J. W. VAN SYPESTEIJN, kapitein der Genie, *Onder-voorzitter* ;

L. J. J. A. JOOST, kapitein der Infanterie, *Eerste Secretaris* ;

G. F. F. A. MOLLINGER, eerste-luitenant bij het Regiment Grenadiers en Jagers, *Tweede Secretaris* ;

P. L. G. DOORMAN, eerste-luitenant-kwartiermeester, *Penningmeester* ;

P. G. BOOMS, majoor van den Staf der Infanterie ;

W. B. BUNNIK, kapitein bij het Regiment Grenadiers en Jagers ;

J. A. E. DINAUX, luitenant ter zee 1e klasse ;

J. H. H. DOMMERS, kapitein-adjutant bij de K. M. A.

L. MULDER, kapitein der Infanterie, belast met de uitgave van bronnen en bouwstoffen voor de Nederlandsche krijgsgeschiedenis ;

Jhr. P. F. O. SICKINGHE, kapitein bij het Regiment Grenadiers en Jagers ;

J. C. SMISSAERT, kapitein der Infanterie ;

Jhr. C. A. VAN SYPESTEYN, oud-officier, referendaris aan het Ministerie van Koloniën ;

Jhr. H. O. WICHERS, luitenant ter zee 1e klasse ;

Dr. G. J. VAN WIERINGHEN BORSKI, officier van gezondheid 2e klasse ;

J. H. WITSENBORG, oud-kapitein der Infanterie.

In den heer G. P. GRANDIA, boekhandelaar (firma C. VAN DOORN & ZOON te 's-Gravenhage) werd door de oprichters der Vereeniging, korthedshalve ook met „Krijgswetenschap” aangeduid, een uitgever gevonden, die tot zijn overlijden in November 1890 met warmen ijver de Vereeniging heeft gesteund.

Zijn zoon zette tot zijn dood in 1899 die taak voort, waarna met 1 Januari 1900 de firma C. BLOMMENDAAL, die van de oprichting der Vereeniging af alle verslagen, enz. drukte, op haar verzoek tevens met de uitgave van alle werken der Vereeniging werd belast.

De Vereeniging vond groote deelneming in den lande, zoowel onder militairen als burgers. Zij telde reeds bij de openingsvergadering van 6 October 1865 een 153-tal leden, waarvan 94 tegenwoordig waren, o. a. verscheidene leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, terwijl in het tweede jaar van haar bestaan het aantal leden tot 666 aangroeide en in 27 plaatsen een correspondent kon worden aangewezen. ¹⁾

REGLEMENT.

Het eerste reglement van 6 Mei 1865 (Zie Bijlage 1) werd in eene buitengewone vergadering van 22 Augustus 1866 vervangen door een ander, dat, door de daarin succesievelijk aangebrachte wijzigingen in 1875, 1879, 1881, 1883, 1886, 1890, 1895 en 1897, is geworden, zooals de hierbij gevoegde Bijlage 2 aangeeft.

Bij onderlinge vergelijking dezer beide reglementen blijkt onder meer, dat het noodig is geweest het aanbrengen van wijzigingen in het Reglement en in de financieele regeling in het bijzonder nader te omschrijven. Het Bestuur en de leden zijn thans bevoegd daartoe voorstellen te doen aan de algemeene vergadering, welke deze, na minstens 14 dagen te voren aan de leden in Nederland te zijn medegedeeld, in behandeling neemt. De leden kunnen zich op die vergadering door één hunner medeleden bij procuratie, volgens een door het Bestuur te verstrekken formulier, doen vertegenwoordigen; deze mag echter niet meer dan 10 stemmen uitbrengen. Omtrent de voorstellen wordt met minstens twee derden der uitgebrachte stemmen beslist. Op deze wijze wordt eenerzijds aan de leden het recht van medezeggenschap verzekerd, anderzijds voorkomen, dat wijzigingen zonder grondige overweging worden aangebracht.

¹⁾ Voor meer bijzonderheden omtrent het ontstaan en de ontwikkeling der Vereeniging wordt verwezen naar het gedrukte verslag van de feestrede, ter gelegenheid van haar 25-jarig bestaan, den 6^{en} October 1890 gehouden door den gep. luitenant-generaal P. G. Booms.

Een en ander is vooral noodig voor de duurzaamheid der bij de oprichting aanvaarde beginselen, welke als leidraad moeten dienen voor alle handelingen der Vereeniging, ter bereiking van het door haar beoogde doel.

DOEL.

Dit doel is (Art. 1):

- A. onderlinge oefening in de krijgswetenschap;
- B. algemeene verspreiding van heldere begrippen omtrent krijgszaken.

In het eerste reglement geeft Art. 1 aan, dat „meer bepaald” het laatste moet worden nagestreefd. Dit houdt verband met het in 1865 in het bijzonder noodig geachte, om krijgskennis onder de niet-militairen te verspreiden. Die woorden zijn bij de reglementsherziening van 15 October 1875 weggelaten, voornamelijk om meerdere vrijheid te verleen, maar niet minder uit overweging, dat dit tweede gedeelte van de taak zeer hoge eischen stelt, terwijl reeds in de pers, tijdschriften en vereenigingen van allerlei kleur en richting, defensie-aangelegenheden en militaire quaesties behandeld worden, hetgeen vroeger tot de uitzonderingen behoorde.

LIDMAATSCHAP.

Aanvankelijk konden als lid der Vereeniging toetreden de officieren en oud-officieren van de schutterij en van de zee- en landmacht en niet-militairen, den ouderdom van 20 jaren bereikt hebbende. Zij, die dit wenschten, moesten daartoe door twee leden worden voorgesteld aan het Bestuur, terwijl door ballotage in de eerstvolgende vergadering bij volstreckte meerderheid der uitgebrachte stemmen omtrent hunne aanneming werd beslist.

Sedert 1875 is hieromtrent bepaald, dat de Vereeniging bestaat uit *gewone leden* en *eereleden*.

Zij, die gewoon lid wenschen te worden, hebben zich, met duidelijke opgaaf van familienaam, voornamen, woon-

plaats en qualiteit, mondeling of schriftelijk aan te melden bij den Secretaris, die daarvan mededeeling doet bij den oproepingsbrief voor de algemeene vergadering, waarin door ballotage omtrent hunne aanneming wordt beslist. Hij, die een derde of meer stemmen tegen zich heeft, wordt niet als lid aangenomen en kan gedurende één jaar niet opnieuw als lid worden voorgesteld.

Militairen beneden den rang van officier mogen niet als lid aangenomen worden.

In 1895 werd dit gewijzigd in „beneden den rang van vaandrig”, doch reeds in 1897 weder veranderd in „beneden den rang van officier”, op voorstel van 42 leden, die dit deden, om in den geest van de oude grondwet der Vereeniging te blijven handelen, welke bepaalde, dat alleen „officieren” lid konden worden, waartoe dan ook zijn te rekenen de in het leven geroepen „reserve-officieren”.

De invoering van den persoonlijken dienstplicht, de uitbreiding van den militieplicht, de instelling van de Landweer en de opheffing van de Schutterijen, alsmede de regeling van de verplichtingen ten aanzien van den Landstorm hebben sedert 1898 de toestanden zoodanig gewijzigd, dat de vraag rijst, of er geen andere bepalingen omtrent het lidmaatschap zullen dienen te worden gemaakt. En, zulks te meer, omdat in het tegenwoordige Reglement niets meer voorkomt ten opzichte van de „niet-militairen”, wier toelating als gewoon lid dus bij ballotage kan geschieden, zonder dat op eenigen militairen rang behoefte te worden gelet. Personen, die in de burgermaatschappij eene goede betrekking bekleeden, gedurende hun *verplichten* militairen dienstdtijd van het lidmaatschap te moeten uitsluiten op grond van hun militairen rang, is daarenboven in strijd met het beginsel, dat Leger en Volk één geheel vormen. Al moge het ook gewenscht zijn, met het oog op de te houden besprekingen, dat de deelnemers aan de vergaderingen den rang van officier bezitten, niet minder wenschelijk is het de toetreding en medewerking van „niet-militairen” te bevorderen, dus niet voor een groot aantal dit te bemoeilijken. Aangezien het aantal van deze categorie van leden niet groot is ge-

weest en dit op 1 October 1914 slechts 36 bedroeg, zoude het voor de toeneming van hun aantal wellicht overweging verdienen alleen deze beperking te maken, dat zij minstens 21 jaren oud, dus meerderjarig moeten zijn; eene bepaling, die bovendien voor *alle* gewone leden zoude kunnen gelden. Daarbij ware tevens na te gaan, of de ballotage niet zoude kunnen vervallen en aan het Bestuur de beslissing omtrent de al of niet aanneming zoude kunnen worden toegekend, hetgeen ongetwijfeld veel arbeid overbodig zoude maken. Bovendien behoeft alsdan niet tot de beslissing door de algemeene vergadering te worden gewacht, welke voor hen, die zich in Mei opgeven, eerst in October valt, terwijl de vertraging voor anderen minstens één maand bedraagt, zool niet veel meer, in onvoorziene gevallen en bijzondere tijdsomstandigheden als die in 1914 en 1915.

De *rechten en verplichtingen* der gewone leden zijn thans de volgende:

Het lidmaatschap geldt voor één jaar, ingaande den 1^{en} October, en wordt telkens weder voor één jaar geacht te zijn aangeaan, indien niet vóór 15 September schriftelijke opzegging aan den Secretaris heeft plaats gehad.

Elk nieuw lid ontvangt een bewijs van lidmaatschap, door twee leden van het Bestuur ondertekend, een reglement en al de in het werkjaar verschenen verslagen.

Alle leden ontvangen bovendien om het andere jaar eene gedrukte ledenlijst, met korten inhoud der sedert de oprichting uitgegeven verslagen.

Voor het lidmaatschap wordt betaald eene contributie van f 4 per jaar, van de in Nederland gedomicilieerde leden per quitantie van den Penningmeester invorderbaar 14 dagen na ontvangst van het bewijs van lidmaatschap, of wel in den aanvang van elk werkjaar. De contributie der gewone leden in Oost-Indië, behalve die der zeemacht, wordt ingevorderd door tusschenkomst van den hoofdcorrespondent der Vereeniging te Batavia.

Leden, die buitenslands of in de West-Indische koloniën wonen, ook die der Nederlandsche zeemacht en zij, die tijdelijk buiten Nederland verblijf houden, moeten aan den

Secretaris een adres hier te lande opgeven, waar hunne contributie ingevorderd en de voor hen bestemde bescheiden bezorgd kunnen worden. Zij, die in Oost-Indië wonen, kunnen tot hetzelfde doel een adres in Nederland opgeven.

Leden, die twee jaar met de betaling der jaarlijksche contributie ten achter zijn, worden door het Bestuur van de ledenlijst geschrapt.

Voorts kan, op voorstel van het Bestuur of op schriftelijk verzoek van minstens 20 leden, door de algemeene vergadering, met minstens twee derde der uitgebrachte stemmen, het lidmaatschap worden ontzegd.

De contributie, voorloopig vastgesteld op *f* 4.—, werd in de buitengewone vergadering van 28 September 1869, op voorstel van het Bestuur, gelet op den zeer gunstigen financieelen toestand der Vereeniging — deze beschikte op dat oogenblik over *f* 3.258.72⁵, welke eene dergelijke vermindering alleszins wettigde — gebracht op *f* 3.—.

De hogere uitgaven, verbonden aan de uitbreiding der verslagen en de daarbij behoorende platen, de meerdere kosten van papier, zet- en drukloon per vel druks, lokaalhuur en andere onkosten der vergaderingen, inning van contributiën — vooral van de leden in Oost-Indië — gaven aanleiding op de vergadering van 30 December 1874 aan het Bestuur de bevoegdheid te geven om, wanneer bij den aanvang van het dienstjaar minder dan *f* 800.— als saldo der vorige rekening in kas is, eene contributie van *f* 4.— te heffen.

Bij de herziening van het Reglement in 1875 werd bepaald, dat de contributie voor elk gewoon lid in den regel *f* 4.— 'sjaars zal bedragen, doch, wanneer het slot der rekening een batig saldo van meer dan *f* 1000.— oplevert, voor het werkjaar op *f* 3.— zal worden gesteld.

Dit is geschied voor de jaren 1876 en 1878.

Eene belangrijke wijziging werd in 1887 aangebracht, in verband met het aanstellen van een hoofdcorrespondent te Batavia, als vertegenwoordiger der Vereeniging in Oost-Indië. Niet alleen werd toen in het Reglement opgenomen, dat

de contributie voor elk gewoon lid, dat in Nederland domicilie heeft of kiest, in den regel *f* 4.— 's jaars bedraagt en, bij een batig saldo van meer dan *f* 1500.—, op *f* 3.— wordt gesteld, maar ook, dat „de contributie voor de gewone „leden in Oost-Indië, die de verslagen aldaar franco ont- „vangen, bedraagt *f* 6.— per jaar in te vorderen in termijnen „door tusschenkomst van den hoofdcorrespondent der „Vereeniging te Batavia”.

Door eene goedgunstige beschikking van den Legercom- mandant in Nederlandsch-Indië behoeften namelijk in het vervolg de in Oost-Indië aanwezige leden geen domicilie meer in Nederland te kiezen. De naar Batavia te zenden verslagen zullen alsdan aldaar aan het Departement van Oorlog van het juiste adres worden voorzien en de contributie, door tusschenkomst van de Militaire Administratie, worden geïnd.

Om de frankeerkosten, enz. goed te maken, moest de contributie voor de Indische leden echter *f* 2.— hooger ge- steld worden dan hier te lande en, om de Militaire Adminis- tratie niet te bemoeilijken, voor hen eene vaste contributie van *f* 4.— + *f* 2.— = *f* 6.—, of per maand *f* 0.50, worden vastgesteld.

Met het oog op te doene voorschotten in Indië, enz. was het tevens noodzakelijk, het batig saldo van *f* 1000.— tot *f* 1500.— te verhoogen, daar bij eene eventueele contributie van *f* 3.—, het volgende jaar òf met een tekort, òf met een te klein saldo in kas begonnen zoude worden. De verminde- ring der contributie met *f* 1.— per lid toch zoude de inkomsten der Vereeniging dat jaar in eens met ruim *f* 1000.— doen verminderen.

Hoewel de billijkheid zoude hebben medegebracht, dat alsnu ook de leden in Nederland steeds *f* 4.— contributie betaalden, vermeende het Bestuur, met het oog op het ter zake in 1875 genomen besluit, dit, hoewel zeer gewenscht, niet te mogen voorstellen. Het steeds toenemend aantal leden in Nederlandsch-Indië en de daardoor in de kas toe- vloeiende baten zouden echter een toestand kunnen doen geboren worden, dat de contributie der leden in Nederland

tot op *f* 3.— zoude moeten worden verminderd, dus de Vereeniging ging drijven op een Indisch batig slot, dat elders zulke groote aanmerkingen heeft uitgelokt. Deze overweging deed het Bestuur in 1883 besluiten, het voorstel te doen om als *vaste* contributie voor Nederland aan te nemen de som van *f* 4.— 'sjaars en tevens aan het Bestuur de bevoegdheid te verleen om, ingeval een ruime stand der kas het toelaat, prijsvragen uit te schrijven en gegevens van militair belang aan de leden te verstrekken.

Een en ander werd in de vergadering van 25 April 1883 goedgekeurd.

Bovendien werd, ter voorziening in de bezwaren, onderzonden bij de verzending der verslagen aan en de inning der contributiën van de zeeofficieren, die, uit den aard van hunne betrekking, dikwijls moeilijk zijn te vinden, bepaald, dat zij verplicht waren een adres hier te lande op te geven.

Twaalf jaren later, in de vergadering van 25 October 1895, werd op voorstel van het Bestuur, uit overweging, dat, wegens de groote toename van het aantal leden in Indië en de vermindering van de transportkosten der verslagen en andere verzendingen, het onnoodig en ook onbillijk is de Indische kameraden meer te doen betalen dan de officieren hier te lande, bepaald, dat de contributie ook voor de gewone leden in Oost-Indië *f* 4.— 'sjaars bedraagt.

Bijlage 3 geeft aan den toestand der Vereeniging, wat het aantal leden betreft, op den 1^{en} October van de eerste 50 jaren van haar bestaan.

De toeneming van het aantal leden, in het bijzonder die in Oost-Indië sedert het jaar 1882, komt het meest uit in het hierbij gevoegde graphisch overzicht (Bijlage 4).

Tegelijk met de onderscheiding der leden in gewone leden en eereleden, werd in de vergadering van 15 October 1875 het thans nog vigeerende Artikel 3 in het Reglement opgenomen: „Het Bestuur kan het eerelidmaatschap aanbieden aan de Prinsen van den bloede en aan hen, die zich „bijzonder verdienstelijk gemaakt hebben voor het Neder-

„landsche krijgswezen, de krijgswetenschap of de belangen „der Vereeniging”.

Bij de beraadslagingen over dit artikel werd er door het Bestuur op gewezen, dat onder het „Nederlandsche krijgswezen” ook begrepen is het Indische, daar dit ook het Nederlandsche is en dat het minder raadzaam werd geacht, de aanbieding van het eerlidmaatschap aan de algemeene vergadering op te dragen, met het oog op het onaangename voor den betrokken persoon, wanneer zich tegen het voorstel eene grootere of kleinere minderheid verzet. Op grond daarvan werd het beter geoordeeld zulks aan het Bestuur over te laten, daar te verwachten was, dat dit het eerlidmaatschap aan geen andere personen zal aanbieden dan aan hen, die daarop naar het oordeel van velen aanspraak kunnen maken.

In dien zin werd dan ook door de vergadering beslist.

Van de aan het Bestuur verleende bevoegdheid werd gebruik gemaakt om het eerlidmaatschap aan te bieden:

- 1°. aan den gep. luitenant-generaal W. J. Knoor in October 1882, niet zoozeer als waardeering van de vele diensten, door hem gedurende zoo vele jaren als bestuurslid en Voorzitter aan de Vereeniging bewezen, maar bovenal als hulde voor de eereplaats, die hij in de krijgswetenschap bekleedt;
- 2°. aan den gep. luitenant-generaal P. G. Booms in December 1890, als bewijs van hulde en waardeering aan de oprichters der Vereeniging, onder wie hij eene eereplaats inneemt, en die van zijne groote belangstelling in de Vereeniging heeft doen blijken bij de op 6 October t. v. gehouden schitterende feestrede, ter herinnering van haar 25-jarig bestaan;
- 3°. aan den gep. luitenant-generaal P. M. NETSCHER in December 1899, als blijk van waardeering voor al hetgeen hij gedurende zijn twaalfjarig voorzitterschap in het belang der Vereeniging heeft gedaan;
- 4°. aan Z. K. H. den Prins der Nederlanden, Hertog van Mecklenburg, den 13^{en} Maart 1902, in verband met het door het Bestuur in het op 7 Maart 1901 aan H. M.

de Koningin en Z. K. H. aangeboden eerbiedig adres van hulde en gelukwensch bij gelegenheid van Hoogst Derzelver huwelijk. Daarin werd o. a. de hoop uitgesproken, dat uit den reeds bestaanden band met Z. K. H., als opperofficier van het Nederlandsche en het Nederlandsch-Indische leger, te gelegener tijd eene verhouding tusschen Z. K. H. en de Vereeniging zal mogen voortvloeien, die door alle leden voorzeker op bijzonder hoogen prijs zoude worden gesteld.

Het eereidmaatschap werd met ingenomenheid aanvaard en het diploma daarvan den 3^{en} Januari 1903, op eene audientie door eene commissie uit het Bestuur aangeboden, waarbij Z. K. H. met groote belangstelling informeerde naar den bloei der Vereeniging en HD's sympathie voor haren arbeid uitsprak.

- 5°. aan den gep. generaal-majoor L. DE VLAMING in October 1908, als blijk van waardeering voor de vele diensten door hem als bestuurslid, Ondervoorzitter, Voorzitter en President der Commissie van Redactie van het *Wetenschappelijk Jaarbericht*, gedurende vele jaren aan de Vereeniging bewezen.

Van de Eerededen zijn de drie eerstgenoemden respectievelijk den 24^{en} Januari 1894, den 23^{en} Februari 1897 en den 15^{en} Januari 1903 overleden.

BESTUUR.

Volgens het eerste reglement was het bestuur opgedragen aan 5 leden, bestaande uit een Voorzitter, een Ondervoorzitter, een eersten en een tweeden Secretaris en een Penningmeester, die elk jaar in de maand April zouden aftreden en in de alsdan te houden vergadering worden vervangen door anderen, door de vergadering te verkiezen. De aftredende leden waren echter herkiesbaar. Het nieuwe Bestuur trad dadelijk na die vergadering in functie. Bij het ontstaan van vacatures moest daarin op de eerstvolgende vergadering worden voorzien.

Het door de oprichters der Vereeniging gekozen Bestuur werd evenwel in de vergadering van 6 April 1866 uitgenoodigd een nieuw reglement te ontwerpen, om te kunnen voorzien in de leemte van het bestaande, voornamelijk als gevolg van den grooten omvang, dien de Vereeniging verkregen had, en dit ontwerp in eene buitengewone vergadering vóór de eerstvolgende gewone bijeenkomst te doen behandelen.

Aan die opdracht werd voldaan en den 22^{en} Augustus 1866 het tweede reglement vastgesteld.

Daarin werd bepaald, dat het Bestuur zoude bestaan uit 9 leden, gekozen door de algemeene vergadering, van wie in de eerste algemeene vergadering van ieder werkjaar een derde, volgens een door loting opgemaakten rooster, aftreden doch kiesbaar zijn, terwijl in den loop van het werkjaar opengevallen plaatsen niet terstond behoeven te worden aangevuld, tenzij het Bestuur uit minder dan 5 leden zoude bestaan. Uit het voltallig Bestuur wordt door de algemeene vergadering de Voorzitter der Vereeniging gekozen. Bij onderling goedvinden bepaalt het Bestuur, wie zijner leden als Ondervoorzitter, Secretaris en Penningmeester optreedt; van die regeling der werkzaamheden wordt aan de algemeene vergadering mededeeling gedaan.

In 1875 werd aan den Secretaris en den Penningmeester een honorarium, ieder van f 150.— 'sjaars toegekend, terwijl zij de voor de Vereeniging gedane uitschotten in rekening mochten brengen en voor aan hen te verleenen administratieve hulp gezamenlijk over een bedrag van hoogstens f 150.— konden beschikken; in 1883 werd dit laatste bedrag gesteld op 5% van de in Nederland geinde contributiën en aan beide titularissen een gezamenlijk honorarium van f 300.— 'sjaars gegeven. Tevens werd in 1883 in het Reglement de bevoegdheid verleend, om de betrekkingen van Secretaris en Penningmeester in één persoon te vereenigen, vooral gewenscht met het oog op de correspondentie met Indië, en in verband daarmee aan het Bestuur opgedragen de verdeling der hun aankomende gelden te regelen, wanneer het secretariaat en

het penningmeesterschap niet in één persoon vereenigd zijn.

Van af het jaar 1869 heeft de Vereeniging één Secretaris, in plaats van een 1en en een 2en Secretaris, gehad, terwijl in het jaar 1884 dezen titularis tevens de betrekking van Penningmeester werd opgedragen, welke beide functiën daarna steeds vereenigd zijn gebleven.

Hoewel het gewenscht zoude zijn in herinnering te brengen de namen van hen, die, als lid van het Bestuur, de belangen van de Vereeniging hebben behartigd, is echter daarvan afgezien moeten worden wegens het groote aantal van die personen, hoofdzakelijk een gevolg van de vele mutatiën, welke onder hen hebben plaats gehad door overplaatsingen, bevordering, overlijden en door bedanken, op grond van te drukke werkzaamheden of andere redenen.

Daarentegen is vermeend wèl te moeten vermelden de namen van de leden, die de in het Reglement in het bijzonder aangegeven betrekkingen van Voorzitter, Ondervoorzitter, Secretaris en Penningmeester hebben vervuld, onder bijvoeging van het jaar, waarin zij als zoodanig zijn opgetreden.

Zij zijn de navolgenden:

Voorzitter.

F. A. T. DELPRAT, majoor der Artillerie.	1865
Jhr. C. M. STORM VAN 'S GRAVESANDE, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.	1866
W. J. KNOOP, gep. luitenant-generaal	1872
W. C. HOJEL, luitenant-kolonel der Artillerie, adjudant van Z. K. H. den Prins van Oranje	1882
C. M. H. PEL, gep. generaal-majoor, adjudant in buitengewonen dienst van Z. M. den Koning, (12 October 1887 overleden)	1885
P. M. NETSCHER, gep. generaal-majoor	1887
J. W. BERGANSIUS, gep. luitenant-generaal	1899
L. DE VLAMING, gep. kolonel, (later gep. generaal-majoor)	1901
J. DE WAAL, generaal-majoor, (later gep. luitenant-generaal)	1906

Ondervoorzitter.

Jhr. J. W. VAN SYPESTEYN, kapitein der Genie . . .	1865
W. C. A. STARING, referendaris aan het Departement van Binnenlandsche Zaken	1866
T. J. STIELTJES, ingenieur, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal	1872
L. J. W. VAN ROUVEROY, gep. majoor van het Ned.- Indische leger	1873
Jhr. F. DE CASEMBROOT, gep. schout-bij-nacht, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal	1876
J. C. C. DEN BEER POORTUGAEL, luitenant-kolonel hoofdintendant	1878
P. J. B. C. ROBIDÉ VAN DER AA, (10 Februari 1887 overleden)	1878
C. BOSSCHER, gep. Directeur van het binnenlandsch bestuur in Nederlandsch-Indië, (11 Januari 1893 overleden)	1887
K. ELAND, kolonel van den Generalen Staf	1894
M. H. J. PLANTENGA, luitenant-kolonel van den Gene- ralen Staf, (27 Januari 1901 overleden)	1894
G. C. R. HOETINK, leeraar in de staatswetenschappen aan de Hoogere Krijgsschool	1901
J. DE WAAL, generaal-majoor	1905
W. C. NIEUWENHUYZEN, gep. kolonel van het Ned.- Indische leger, (15 September 1913 overleden) .	1906
C. J. SNIJDERS, luitenant-generaal, Chef van den Generalen Staf, (later Generaal, Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht)	1913

Secretaris.

L. J. J. A. Joost, kapitein der Infanterie, (1 ^e Secretaris)	1865
G. F. F. A. MOLLINGER, eerste-luitenant bij het Regiment Grenadiers en Jagers, (2 ^e Secretaris)	1865
L. MULDER, kapitein der Infanterie, (1 ^e Secretaris) . .	1866
S. A. LUTZ, eerste-luitenant bij het Regiment Grena- diers en Jagers, (2 ^e Secretaris)	1866
J. H. WITSENBORG, oud-kapitein der Infanterie (2 ^e Secre- taris; later Secretaris)	1868

W. HOOGENBOOM, eerste-luitenant der Artillerie . . .	1870
F. E. L. A. ABEL, eerste-luitenant der Infanterie . . .	1875
A. L. W. SEIJFFARDT, kapitein der Artillerie	1878
G. N. H. SCHULTZ VAN HAEGEN, gep. ritmeester . . .	1884
J. M. R. LACEULLE, gep. majoor van het Ned.-Indische leger	1900
I. A. WILLEMS, gep. kapitein van het Ned.-Indische leger	1905

Penningmeester.

P. L. G. DOORMAN, eerste-luitenant-kwartiermeester .	1865
J. L. NIERSTRASZ, luitenant ter zee 1 ^e klasse . . .	1867
P. VAN DER BURG, eerste-luitenant der Artillerie . .	1869
G. N. H. SCHULTZ VAN HAEGEN, gep. ritmeester. . .	1884
J. M. R. LACEULLE, gep. majoor van het Ned.-Indische leger	1900
I. A. WILLEMS, gep. kapitein van het Ned.-Indische leger	1905

De bevoegdheden en verplichtingen van het Bestuur zijn nader in het Reglement aangegeven. Hierin is o. a. uitdrukkelijk bepaald, dat in de bestuursvergaderingen geen besluit mag worden genomen, wanneer niet minstens vijf leden tegenwoordig zijn.

In verband met de vestiging van den hoofdzetel der Vereeniging te 's-Gravenhage, worden als leden van het Bestuur alleen gekozen degenen, die aldaar woonachtig zijn.

CORRESPONDENTEN.

Werd reeds in 1866 aan het Bestuur de bevoegdheid toegekend om, ter bevordering van het verkeer tusschen het Bestuur en de in eene plaats buiten 's-Gravenhage gevestigde leden, aldaar een „correspondent” aan te stellen, die o. a. aan den Secretaris kennis geeft van de aankomst en het vertrek der leden, in 1881 werd in het Reglement vastgelegd, dat een „hoofdcorrespondent” te Batavia door het

Bestuur zal worden aangesteld als vertegenwoordiger van de Vereeniging in Oost-Indië.

Deze hoofdcorrespondent houdt de Indische ledenlijst aan, zorgt voor het innen der contributiën en het overmaken der gelden en stelt, zoo noodig, in de voornaamste plaatsen van Oost-Indië correspondenten aan, van welke benoeming hij kennis geeft aan het Bestuur.

Hij brengt de voor de Vereeniging gedane uitschotten in rekening en kan, desverkiezende, een voorschot van den Penningmeester ontvangen.

Hij geniet als honorarium en voor aan hem te verleen administratieve hulp 10% — in 1895, in verband met de vermindering der contributie van f 6. tot f 4.— 'sjaars (Zie blz. 12), gebracht op 15% — van de contributiën der in Oost-Indië gedomicileerde leden.

De belangen der Vereeniging zijn in Oost-Indië behartigd geworden door de navolgende personen:

W. C. NIEUWENHUYZEN, kapitein van den Generalen Staf.	1881—1882
W. A. SCHNEIDER, kapitein der Infanterie	1882
L. W. J. J. RAMAER, idem	1882 - 1884
G. J. VAN KOOTEN, kapitein van den Generalen Staf	1884—1892
J. M. VAN GOGH, eerste-luitenant der Infanterie	1892—1895
A. G. VAN OS, eerste-luitenant der Artillerie	1895—1898
W. HEMMES, idem	1898—1901
G. H. VRIJDAG, idem	1901—1903
J. J. F. A. BEUNK, idem	1903—1907
E. D. B. MANS, idem	1907—1908
C. E. VISSER, idem	1908—1912
J. OUWEHAND, idem	1912—1915

In Nederland zijn in gemiddeld 30 plaatsen correspondenten werkzaam geweest, in enkele groote garnizoenen, als Amsterdam, Breda en Utrecht, zelfs twee.

Alle door de correspondenten gedane uitgaven in het belang der Vereeniging worden door den Penningmeester gerestitueerd, zoodra daarvan opgaaf is ontvangen.

In de plaatsen buiten 's-Gravenhage, waar eene algemeene

vergadering werd gehouden, waren het de *correspondenten*, die aldaar in overleg met den Secretaris alles regelden en veel tot het welslagen der bijeenkomsten hebben bijgedragen.

De namen der *correspondenten* in de verschillende plaatsen zijn vermeld in de naamlijst der leden, welke, volgens het Reglement, om het andere jaar aan alle leden wordt toegezonden.

ALGEMEENE VERGADERINGEN.

Van af de oprichting heeft het beginsel voorgezeten, om jaarlijks in de maanden October tot en met April algemeene vergaderingen te houden, tot het bespreken van krijgskundige en daarmede verwant zijnde onderwerpen. Aanvankelijk was in het Reglement voorgeschreven, dat maandelijks eene vergadering zoude worden gehouden, later (1875) minstens eens in de maand, welke imperatieve bepaling in 1890 werd vervangen door de meer vrijgevege, dat tusschen 1 October en 30 April eenige algemeene vergaderingen zullen worden gehouden, ten einde te kunnen voorzien in het bezwaar, dat het om de eene of andere reden niet mogelijk zoude zijn in eene bepaalde maand eene voordracht of lezing te doen plaats hebben. Zoo mogelijk, zal alsdan in eene volgende maand de schade worden ingehaald.

Konden die vergaderingen tot 1886 alleen te 's-Gravenhage, den hoofdzetel der Vereeniging, worden gehouden, in dat jaar werd aan het Bestuur de bevoegdheid verleend om ze ook te doen houden in andere plaatsen, waar minstens 50 leden aanwezig zijn. Dit is dan ook geschied en wel te Amersfoort, Amsterdam, Arnhem, Bergen op Zoom, Breda en Utrecht.

Ook aan niet-leden kan door het Bestuur toegang tot de vergaderingen worden verleend. In 1895 werd hun de bevoegdheid tot deelneming aan de discussiën toegekend.

Het Bestuur noodigt voor die vergaderingen uit sprekers, die zich al of niet tot het houden van eene voordracht

hebben aangemeld, of wel stelt over een of meer onderwerpen punten van beraadslaging voor. Het kan ook personen uitnoodigen om als inleider op te treden, of om deel te nemen aan het debat over eene beraadslaging over eene gehouden verhandeling.

In het Reglement van 1865 wordt in Art. 2 uitdrukkelijk gezegd: „critiek van regeeringsdaden mag nimmer als „bepaald onderwerp gekozen worden; doch blijft vrij, als „zij met het te behandelen onderwerp samenhangt of „daaruit voortvloeit. Zij zal dan steeds met betamelijkheid en „waardeering van hooger standpunt moeten gevoerd worden”. Deze toelichting was destijds te meer noodig, omdat, zooals Generaal Booms in de buitengewone vergadering van 6 October 1890, ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan der Vereeniging, heeft uiteengezet, de toenmalige Minister van Oorlog, Generaal J. W. BLANKEN, een tegenstander was van eene publieke behandeling van krijgskundige onderwerpen, getuige zijne scherpe circulaire tegen *militaire schrijvers*, vooral tegen beoordeelaars, al of niet anonyme, van voorschriften en maatregelen van het Ministerie van Oorlog. Te verwachten was dus, dat de *militaire sprekers*, die in de Vereeniging een onderwerp betreffende de marine of het krijgswezen bespraken, zich moeilijk geheel zouden kunnen onthouden van critiek en dientengevolge in ongenade zouden komen, zooals dan ook inderdaad het geval is geweest.

Met het aftreden van de regeering in Juni 1866 werd de Generaal BLANKEN vervangen door Generaal J. A. VAN DEN BOSCH, een minister die vrijzinniger dacht, ja zelfs zich met de Vereeniging in verbinding stelde door ruil van Memoriën en Verslagen.

In het gewijzigde Reglement kon dan ook voormelde bepaling vervallen; te meer, doordat uit den aard van de samenstelling der Vereeniging te verwachten is, dat de sprekers, bij de uiting van hunne meening, de vereischte objectiviteit en waardeering van de denkbeelden van anderen zullen in acht nemen.

Aanvankelijk moest van het gesprokene in elke vergadering door den 1^{en} Secretaris een verslag worden opgemaakt,

waarvan een kort uittreksel, tot *notulen* bestemd, aan de goedkeuring der leden werd onderworpen.

Eene commissie, door de algemeene vergadering te benoemen, had het Bestuur te adviseeren omtrent het al of niet drukken en aan de leden toezenden van de gehouden voordrachten *met* of *zonder* een beknopt verslag der daarover gevoerde discussiën. De vergadering had te beslissen over het advies dezer commissie, met het præadvies van het Bestuur.

De in de practijk opgedane ondervinding, o. a. dat de Secretaris eerst na zes of zeven weken de stukken van de sprekers in handen kreeg, ja zelfs na drie maanden nog gedeelten daaraan ontbraken, of wel de voordracht in het geheel niet werd overgelegd, zoodat zij niet is kunnen worden gedrukt, deed bij de herziening van het Reglement in 1875 daarin het volgende opnemen.

In de algemeene vergadering wordt, door de zorgen van het Bestuur, aantekening gehouden van het daarin verhandelde, naar aanleiding van de gehouden voordracht. Uit die aantekeningen, voor zooveel noodig door de sprekers zelf nagezien en aangevuld, alsmede uit de ingeleverde geschreven stukken, wordt door den Secretaris een uitvoerig verslag opgemaakt, dat gedrukt en vrachtvrij aan de leden wordt gezonden, tenzij het Bestuur het drukken niet gewenscht acht, in welk geval het in de eerstvolgende algemeene vergadering voorstelt dit na te laten.

Wordt eene verhandeling voorgelezen, dan moet deze vóór het einde der vergadering aan den Secretaris worden ter hand gesteld.

Het wijzigen of aanvullen der aantekeningen mag alleen geschieden, om het gesprokene in beter stijl weder te geven, zonder de strekking of de beteekenis van het gezegde te veranderen.

Deze werkwijze is sedert steeds gevolgd. Wegens de daaraan verbonden hooge uitgaven, is slechts in zeer bijzondere gevallen van de hulp van stenografen gebruik gemaakt. Daarentegen is het gedurende tal van jaren aan vertegenwoordigers van de pers vergund geworden de ver-

gaderingen bij te wonen, waardoor reeds den volgenden dag in de voornaamste bladen een kort verslag van het verhandelde kon verschijnen, hetgeen dit in ruimen kring bekend deed worden.

Was het niet altijd gemakkelijk voor het Bestuur een geschikt onderwerp ter bespreking aan te geven, nog moeilijker was het dikwijls een spreker te vinden, omdat de daarvoor als het ware aangewezen personen zich, wellicht uit bescheidenheid, daartoe niet aanmeldden. In de vergadering van 19 Januari 1872 deed zich zelfs het geval voor, dat, vóór de opening, van den spreker het telegraphisch bericht was ontvangen, dat hij door ongesteldheid zijner echtgenootte verhinderd was over te komen — evenzeer twee andere leden, die het woord zouden hebben gevoerd — en niemand der aanwezigen het woord vroeg om de aangekondigde en verdaagde discussie over het door dien spreker in eene vorige vergadering behandelde onderwerp voort te zetten, of wel, door den Voorzitter daartoe uitgenoodigd, een ander onderwerp te behandelen. De Generaal W. J. KNOOP, op dien avond tijdelijk het voorzitterschap waarnemende, heeft toen, geheel onvoorbereid, twee onderwerpen van actueel belang behandeld onder bijval van de vergadering. Niet altijd zal het mogelijk zijn op dergelijke wijze in het gemis van een spreker te voorzien.

De ter zake ondervonden bezwaren en de wensch, om ook niet-militairen van naam als spreker te kunnen doen optreden, leidden er toe, dat in 1879 aan het Bestuur de bevoegdheid werd toegekend aan de uitgenoodigde sprekers een honorarium van f 50.— aan te bieden, onder verplichting van aan het einde der vergadering hunne voor de pers gereed gemaakte verhandeling den Secretaris ter hand te stellen. Die verhandeling wordt alsdan eigendom der Vereeniging.

Dit honorarium werd in 1890 verhoogd tot f 100.—, ten einde aan de sprekers eene eenigszins meer met hunne moeite en inspanning geëvenredigde belooning te kunnen toekennen en tevens meer kans te krijgen, dat bekwame mannen zich den inspannenden arbeid van eenige maanden

willen getroosten om belangrijke en doorwrochte voordrachten te bewerken, waardoor ook de Verslagen grootere waarde voor de leden zullen verkrijgen.

Op grond van dergelijke overwegingen werd in 1895 ook een honorarium van f 50.— toegekend aan hem, die door het Bestuur wordt uitgenoodigd om als inleider op te treden in eene afzonderlijke vergadering. Zij, die uitgenoodigd mochten zijn om aan het debat deel te nemen, genieten echter c. q. alleen reis- en verblijfkosten.

Ten opzichte van de wijze van oproeping der leden, met vermelding van de te behandelen onderwerpen en de candidaat-leden, het nemen van besluiten door de vergadering bij mondelinge stemming of wel met briefjes zijn geen noemenswaardige veranderingen aangebracht. Voor de hieromtrent thans geldige bepalingen wordt korthedshalve naar het Reglement (Bijlage 2) verwezen.

Bijlage 5 bevat eene opgave van de in de verschillende werkjaren behandelde onderwerpen in de algemeene vergaderingen, alsmede die in afzonderlijke afleveringen in het licht verschenen. In de gedrukte verslagen zelve is na te gaan, op welke wijze die onderwerpen werden behandeld en gedebatteerd, waarbij zal moeten worden erkend, dat verreweg de meerderheid der gehouden voordrachten, enz. getuigt van degelijke studie en deze een schat van krijgskundige gegevens bevatten. Maar ook, zooals Generaal Booms in zijne feestrede heeft opgemerkt, dat verscheidene van de behandelde onderwerpen te technisch-krijgskundig, te specifiek militair of te hoog van vlucht waren en dat, om het doel „verspreiding van heldere begrippen omtrent krijgszaken” bij *niet-militairen* te bereiken, in het bijzonder onderwerpen in algemeen krijgskundigen en populairen zin behooren te worden behandeld. Als leidraad voor de in dien zin te houden voordrachten diene de overweging „dat „met eene *wettelijke regeling* van onze nationale weerkrachten „niet alles verkregen is, zijnde de *vrije medewerking* van „het volk de beste waarborg voor het succes; dat volk en „leger niet van elkander geïsoleerd, noch minder vervreemd, „maar één moeten zijn; dat het geheele volk aansprakelijk is

„voor de landsverdediging; dat het behartigen daarvan niet „enkel burgerplicht is, maar tevens welbegrepen eigenbelang, „hetgeen tastbaar is te maken door de weldaden van de „onafhankelijkheid te doen uitkomen tegenover de rampen „der overheersching”. Die voordrachten moeten niet alleen strekken om het leger, zijne instellingen en zijn werkkring, en de militaire zedenleer beter te doen kennen en waardeeren en het burgerement voor de defensiebelangen te winnen, maar vooral dienen, om het vertrouwen in ons zelve op te wekken en te versterken. „Dat *verzwakt* vertrouwen” — aldus de Generaal — „een gevolg van verslappende weelde „tijdens een langdurigen vrede, van gemis aan grondige „bekendheid met ons militair verleden en het heden, — dat „verzwakt vertrouwen is „de geheime kwaal der defensie”, „dat is de bacterie”. Het heeft zelfs geleid tot het door een volksvertegenwoordiger en partijleider, den heer Dr. SCHAEPMAN, doen verkondigen van de leer, „dat wij een „leger moeten hebben om ons „eershalve” te kunnen „verdedigen, dus alleen voor ons fatsoen, maar dat het „geloof aan de redding van ons „nationaal bestaan” in den „strijd tegen overmacht „onzin is”. — Eene kleinmoedige „leer, ons vrijgevochten volk onwaardig, en waartegen ik „op mijne beurt te eerder opkom nu haar verkondiger „zitting heeft gekregen in de voorbereidings-commissie voor „de legerwet! Eene gevaarlijke leer, die, vond zij meer „algemeen ingang, den volksgeest uitdooven, onze nationale „kracht verlammen, en onze onafhankelijkheid van het „toeval en de genade van den buurman afhankelijk zou „maken. Gelukkig tevens eene valsche leer, en gelukkig „dat er onder ons nog mannen zijn, die de geschiedenis „der volksoorlogen en onze geschiedenis beter kennende of „waardeerende, vertrouwen hebben in ons volk en zijne „toekomst”. Dit nader uiteenzettende, zegt de Generaal, dat het aan die mannen o. m. bekend is „hoe, in een woord, „dat kleine Nederlandsche volk de verwaarloozing van zijn „krijgswezen en zijne traagheid in de voorbereiding dikwijls „zeer duur betaalde en dientengevolge den ondergang soms „nabij was, maar opgewekt tot vertrouwen in eigen kracht,

„door aangeboren vrijheidsliefde beziel, en partij trekkende
 „van zijn bodemgesteldheid, door alle lotswisselingen heen
 „toch steeds zich wist te verheffen en te handhaven, nu
 „weldra twintig eeuwen lang, en is zulk een verleden een
 „verplichting voor het heden, 't is tevens een waarborg
 „voor de toekomst. Die mannen weten verder dat hetgeen
 „toen mogelijk was, thans, *zoo wij het willen*, beter mogelijk is;
 „thans nu wij, in gelukkige tegenstelling met vroegere
 „toestanden, één zijn in trouw aan Nederland en gehecht-
 „heid aan Oranje;..... En eindelijk, weten die mannen,
 „dat bij 'slands weerbaarheid niet de fysieke sterkte,
 „maar de zedelijke kracht van het volk de hoofdzaak is.

„Diè kracht te sterken, dát vertrouwen te wekken, diè
 „traagheid te overwinnen, — dát is in de eerste en voornaamste
 „plaats het te bereiken doel; het overige volgt dan van zelf,
 „en „Krijgswetenschap” kan geen schooner doel beoogen.

„Moge het onze Vereeniging, in het nieuwe tijdperk dat
 „zij intreedt, gegeven zijn M. H.! daartoe in ruime mate
 „bij te dragen!”

In hoeverre door „Krijgswetenschap” in de sedert ver-
 vlogen 25 jaren aan dien wensch is voldaan, is na te gaan
 uit hetgeen in de jaren 1890 t/m 1914 is behandeld en
 verricht. Welk eene voldoening zoude Generaal Booms
 hebben gehad, indien hij ten minste nog had mogen beleven
 de bij de Wet van 2 Juli 1898 (Stbl. No 170), met ingang
 van 1 September d. a. v., afgeschafte „bevoegdheid tot dienst-
 vervanging bij de militie”, welke hij eene „volkszonde”
 noemde, daartegenover den persoonlijken dienstplicht, als
 „een burgerplicht van de hoogste orde” achtte!

Vooraf ook, omdat in den aanhef van die wet wordt
 gezegd, dat die afschaffing „noodzakelijk is, als voor-
 „bereiding van de hervorming der levende strijdkrachten”,
 op welke hervorming, zoowel mondeling als schriftelijk,
 in en buiten „Krijgswetenschap” reeds herhaaldelijk was
 aangedrongen.

Voorwaar een schoon einde van de regeering van H. M.
 de Koningin-Weduwe Regentes en een hoopvol begin van
 die van HD. Dochter, Koningin Wilhelmina!

Gedurende de daarop gevolgde 17 jaren heeft onze Vereeniging niet nagelaten mede te werken aan de hervorming van het krijgswezen, getuige o. a. de besprekingen, gehouden over de vorming, organisatie en oefening van het Leger; de vorming van verlofskader; de Landweer en den Landstorm; de vestingwet en de kustverdediging; de samenwerking tusschen zee- en landmacht; de verdediging van onze Aziatische koloniën, enz. Al die onderwerpen bleken zeer de belangstelling van de leden te trekken, daar de vergaderingen zeer bezocht waren, terwijl bovendien aan de uitnoodiging van het Bestuur, gericht tot officieren der Marine-Vereeniging, om enkele daarvan bij te wonen en aan de besprekingen deel te nemen, door een groot aantal werd gevolg gegeven.

Onder de verschillende vergaderingen, welke in de laatste 10 jaren door zelfs 86 leden bezocht werden, verdient die van 22 Februari 1907 te Breda bijzonder te worden vermeld, omdat daarop tegenwoordig waren twee hoofdofficieren van den Generalen Staf van het Belgische Leger, die, als genoodigden van het Bestuur, tevens deel genomen hebben aan de discussiën over de al of niet wenschelijkheid van een militair verbond tusschen Nederland en België. De tegenwoordige oorlog heeft doen zien, dat zij gelijk hadden, die van oordeel waren, dat niet een zoodanig verbond, maar wel eene deugdelijke krijgsmacht het beste middel is om eene schending der neutraliteit te voorkomen en de onafhankelijkheid te beschermen.

PRIJSVRAGEN.

Van de in 1888 verleende bevoegdheid tot het uitschrijven van prijsvragen over militaire onderwerpen van actueel belang heeft het Bestuur den 25^{en} Februari 1886 gebruik gemaakt, door aan de leden en niet-leden der Vereeniging de beantwoording van de volgende drie onderwerpen op te dragen:

- A. Welke militaire maatregelen moeten worden genomen, indien Nederland bij een oorlog tusschen andere

mogendheden, zich tot eene gewapende neutraliteit wenscht te bepalen?

De gewapende neutraliteit zóó op te vatten, dat het streven wordt gehuldigd om met alle partijen op vriendschappelijken voet te blijven; het denkbeeld van bedreiging moet uitgesloten zijn.

- B. De approviandeering der ontworpen stelling van Amsterdam, hare voorbereiding in tijd van vrede en hare uitvoering bij het uitbreken van een oorlog,
- C. Eene organisatie te ontwerpen van het Nederlandsch-Indische leger, welke in staat stelt :
- 1e. Java te verdedigen tegen een Europeeschen vijand, en
  - 2e. ten allen tijde ons gezag te handhaven tegenover Inlandsche volksstammen.

Toelichting :

- a. Bij de verdediging van Java tegen een Europeeschen vijand mag niet worden beschikt over de troepen op de Buitenbezittingen.
- b. Het denkbeeld eener definitieve verplaatsing van den bestuurszetel mag niet als grondslag der verdediging worden aangenomen.
- c. Bij de organisatie mogen geen overdreven financiële eischen worden gesteld.

De door het Bestuur benoemde jury voor prijsvraag A, bestaande uit de Heeren W. L. A. GERICKE, gep. schout-bij-nacht, oud-Minister van Marine, Mr. J. DE LOUWER, hoogleeraar aan de Rijksuniversiteit te Utrecht, en W. ROOSEBOOM, majoor bij den Generalen Staf, lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, deelde in haar verslag van 1 November 1887 mede, dat, hoewel geen van de op den vastgestelden datum van 1 Maart 1887 ingekomen 4 antwoorden door haar ter bekroning kon worden voorgedragen, zij echter aan het Bestuur vermeende te mogen voorstellen, den uitgelooften prijs van f 500.— te verdeelen tusschen de schrijvers van de antwoorden C en D., en die beide antwoorden in druk uit te geven.

Zich geheel met die conclusie vereenigende, heeft het Bestuur de beide best gekeurde antwoorden — ingekomen onder de motto's: „Een eerlijke staatkunde en een degelijke „krijgsmacht zijn, voor kleine Staten vooral, de beste waar- „borgen voor het behoud van den vrede” en „En desespereert „nimmer”, waarvan de schrijvers bleken te zijn de gep. kapitein der Artillerie W. HOOGENBOOM en de eerste-luitenant der Artillerie N. BOSBOOM — doen drukken en aan ieder van de leden der Vereeniging 1887/88 ($\pm$ 1565) een exemplaar daarvan, met het verslag der jury in één band vereenigd, onder den titel van: „Beschouwingen over Nederlands „gewapende neutraliteit bij een oorlog tusschen andere „Mogendheden”, gratis aangeboden.

Daardoor is tevens gehandeld overeenkomstig het door de jury in haar verslag aangegevene, dat de in druk verspreide voorstellen der schrijvers, waarin de aandacht gevestigd wordt op menig belangrijk punt, „aanleiding „zullen geven tot eene overdenking in ruimeren kring van „alles wat betrekking heeft op den toestand van neutraliteit, „die aan een Staat zulke eigenaardige en niet zelden zeer „moeilijk juist te omschrijven plichten oplegt”, en dat „het „alleszins aanbeveling verdient ook de algemeene aandacht „meer bijzonder op dit vraagstuk te vestigen: juiste opvat- „tingen omtrent de plichten, niet alleen van de Regeering, „maar ook van de ingezetenen tijdens den neutraliteits- „toestand, zijn toch van het hoogste gewicht”.

Wie had kunnen denken, dat 27 jaren later ditzelfde vraagstuk aan de orde zoude komen, doch nu in de werkelijkheid, en dat de in 1914 oud-generaal-majoor der Artillerie N. BOSBOOM, als Minister van Oorlog, geroepen zoude zijn, om de volstrekte onzijdigheid van Nederland te helpen handhaven?

„Krijgswetenschap” heeft in 1886, zooals de jury het zegt, „eene nuttige daad” verricht!

Op de prijsvraag B kwamen den 1^{en} Mei 1887 drie antwoorden in. De commissie, bestaande uit de Heeren J. C. C. DEN BEER POORTUGAEL, generaal-majoor, Mr. A. BEAUJON,

hoogleraar aan de Universiteit te Amsterdam en directeur van het Statistisch Instituut, en F. J. HINRICHS, majoor-intendant, door het Bestuur als jury benoemd, gaf in haar in Februari 1888 uitgebracht verslag te kennen, dat zij, op grond van de door haar aangevoerde redenen, niet had kunnen besluiten een der drie antwoorden tot bekroning voor te dragen. Gelet op den verdienstelijken en voorzeker niet licht te tellen arbeid van de drie schrijvers, wier stukken een schat van gegevens, aanwijzingen en nuttige wenken bevatten, stelde zij voor om, met toestemming der schrijvers, de manuscripten aan te bieden aan de Regeering, ten einde ze ter beschikking te stellen van hen, die belast zijn of zullen worden met de approviandeering van Amsterdam, en alsdan tevens aan ieder der schrijvers een derde van de uitgelooftde f 500 toe te kennen.

Het Bestuur, zich in hoofdzaak met die conclusie vereenigende, heeft den prijs verdeeld onder de 3 inzenders, het volgens de jury voor publicatie meest geschikte antwoord doen drukken en, met haar verslag, onder den titel van: „De approviandeering der ontworpen stelling van Amsterdam, „door W. N. ROLDANUS, kapitein-intendant”, aan ieder der leden van de Vereeniging 1888/89 ($\pm$ 1600) een exemplaar gratis aangeboden.

De beide andere antwoorden zijn, met goedkeuring der schrijvers, opgenomen in het archief der Vereeniging.

De jury van beoordeeling voor prijsvraag C was samengesteld uit de Heeren J. J. W. E. VERSTEGE, gep. luitenant-kolonel, G. DE WIJS, gep. majoor, en J. F. D. BRUINSMA, majoor der Infanterie, allen van het Ned.-Indische leger. Van de drie, den 1^{en} Januari 1888 ingekomen, antwoorden kon geen voor bekroning in aanmerking worden gebracht; daarentegen werd voorgesteld aan den schrijver van het antwoord, onder het motto: „De goede eigenschappen van „den troep hangen voornamelijk af van het korps officieren, „dat daarover bevel voert”, een gedeelte van den uitgelooften prijs van f 500.—, bijv. f 300.— toe te kennen en dat antwoord zelf voor rekening der Vereeniging te doen drukken,

„waardoor de meest mogelijke publiciteit zal worden gegeven „aan een werk, dat ten volle verdient in ruimen kring „gelezen en ernstig te worden overwogen”.

Het Bestuur heeft zich in hoofdzaak met die conclusie vereenigd, een prijs van f 300.— toegekend aan den Heer D. BRAKEL, luitenant-kolonel der Infanterie van het Ned.-Indische leger, diens antwoord, met het verslag der jury, onder den titel „Proeve eener organisatie van het Nederlandsch-„Indische Leger”, in druk uitgegeven en een exemplaar van dat werk gratis aangeboden aan ieder van de ($\pm$ 2060) leden der Vereeniging van 1889/90.

In het slot van haar, den 31^{en} October 1888 uitgebracht, verslag acht de jury zich gedrongen een woord van dank te richten aan het Bestuur van de Vereeniging ter beoefening van de krijgswetenschap voor het uitschrijven ook van *deze* prijsvraag. „Nu toch mag men hopen en verwachten”, zegt zij, „dat na het in druk verschijnen van *antwoord C* „de aandacht der Regeering, zoowel als van de Volks-„vertegenwoordiging, van invloedrijke mannen, zoowel als „van de pers, nogmaals zal worden gevestigd op het daarin „behandeld zoo gewichtig Staatsbelang, dat zal worden aangedrongen op spoedige voorziening in eene urgente behoefte”.

Uit het vorenstaande blijkt overtuigend, dat het doel van „Krijgswetenschap”, beoogd met het uitschrijven van de prijsvraag, is bereikt.

VERTALINGEN EN OVERDRUKKEN.

In de vergadering van 29 April 1892 deelde de Voorzitter mede, dat, aangezien het moeilijk is telkens een nieuw onderwerp van algemeen belang te vinden voor het uitschrijven van prijsvragen en de daaraan verbonden bijzonder groote uitgaven wellicht op den duur de financieele krachten der Vereeniging zouden te boven gaan, het Bestuur op andere wijze wenschte te trachten de leden, op kosteloze wijze, in het bezit te stellen van geschriften of opstellen over gewichtige militaire vraagstukken van den dag.

Het had daartoe besloten, te beginnen met het werkjaar 1892/93 en bij wijze van proef, krachtens de bevoegdheid ontleend aan Art. 25 van het Reglement, belangrijke opstellen in buitenlandsche geschriften voorkomende, en bij uitzondering ook in binnenlandsche, na verkregen vergunning der uitgevers en schrijvers, op kosten der Vereeniging te doen vertalen en, zoo noodig omgewerkt, onder de leden als bijlagen tot de Verslagen te verspreiden.

De uitvoering van deze zaak wordt opgedragen aan eene commissie van redactie, bestaande uit 3 bestuursleden en 2 gewone leden der Vereeniging, die, bij ontstaande vacature, zelf, in overleg met den Voorzitter der Vereeniging, nieuwe leden verkiezen.

Deze commissie is belast met de keuze der te vertalen of om te werken stukken en is, binnen zekere door het Bestuur vast te stellen grenzen, geheel vrij in die keuze. Elk opstel mag echter in den regel hoogstens 2 of 3 vel druk beslaan, terwijl in het geheel niet meer dan 12 vel druk per jaar mag worden uitgegeven.

Zij kiest de vertalers of omwerkers en noodigt hen uit; deze genieten voor het vertalen, c. q. omwerken en corrijeeren der drukproeven, een honorarium van f 16.— per vel druk en zijn gehouden hun naam onder het door hen geleverde stuk te plaatsen.

Leden der Vereeniging, die speciaal mochten wenschen het een of ander belangrijk artikel op deze wijze gepubliceerd te zien, kunnen dien wensch hetzij rechtstreeks, of wel door tusschenkomst van de correspondenten aan genoemde commissie kenbaar maken. Hierbij geldt echter het voorbehoud, dat de commissie geheel vrij blijft in hare keuze en geen verantwoording behoeft te doen bij eventueele weigering.

De eerste commissie bestond uit de Heeren kolonel K. ELAND, kapitein G. J. V. VINKHUIZEN, Jhr. Mr. R. A. KLERCK, kapitein H. P. STAAL en kapitein J. F. BREIJER. Aan hen en degenen, die successievelijk de wegens verschillende redenen ontstane vacatures hebben aangevuld, is te danken, dat de proef uitmuntend is geslaagd, van geen enkele zijde eenige aanmerking werd gemaakt, integendeel van vele

zijden blijken van ingenomenheid met deze publicatie werden ontvangen, zoodat in het licht konden verschijnen de in Bijlage 5 vermelde „Vertalingen en overdrukken”, verdeeld over 5 seriën, te weten :

Eerste serie,	No I--XI,	1892—1894
Tweede „	No I—IX,	1894—1896
Derde „	No I—VIII,	1897—1898
Vierde „	No I—VII,	1899—1900
Vijfde „	No I—VII,	1900—1902

Ten gevolge van de hierna te vermelden oprichting van het *Orgaan* der Vereeniging, is de verdere uitgave gestaakt.

ORGAAN DER VEREENIGING.

In aansluiting aan zijne circulaire van 8 Februari 1902 deelde het Bestuur in September d. a. v. aan de leden mede, dat het, ten einde de belangstelling, vooral wat de opkomst ter vergadering betreft, te verhoogen en wel in het bijzonder door de gelegenheid tot ernstige gedachtenwisseling te verschaffen, voortaan niet alleen, zooals tot nog toe, de te behandelen onderwerpen tijdig wenschte aan te kondigen, maar tevens *zooveel mogelijk* van de hand van een der leden eene verhandeling in het licht te doen geven, die in zekeren zin tot leidraad zoude kunnen dienen voor het daaraan volgend debat.

In verband daarmee stelde het Bestuur zich voor, in tijds een of meer personen uit te noodigen om een debat in te leiden of daaraan deel te nemen, zoo noodig, ook eene tweede bijeenkomst daarvoor beschikbaar te stellen en tevens, in navolging van hetgeen door overeenkomstige vereenigingen in het buitenland wordt verricht, een „Orgaan” in het leven te roepen, in den uiterlijken vorm weinig verschillende van de tot nu uitgegeven verslagen van het verhandelde in de vergaderingen, waarin alles zal worden opgenomen, wat van belang is om ter kennis van de leden te worden gebracht.

Op grond van deze overwegingen zullen reeds in het 1915/16. I. . .

werkjaar 1902/3 de navolgende grondslagen in toepassing worden gebracht:

I. Vergaderingen.

Algemeene vergaderingen, bedoeld in art. 27 van het Reglement, zullen worden gehouden :

- a. tot het houden van voordrachten op den bestaanden voet, waarbij evenwel gestreefd zal worden, voor de discussie meerdere tijdruimte dan tot dusverre beschikbaar te stellen ;
- b. tot onderlinge gedachtenwisseling over :
  - 1°. geschriften door de Vereeniging uitgegeven ;
  - 2°. de voordrachten sub a bedoeld, wanneer de discussie op den avond der voordracht niet voldoende tot haar recht kan komen en het behandelde onderwerp gewichtig genoeg wordt geacht om er een tweeden avond aan te wijden ;
  - 3°. onderwerpen, die door voorafgaande behandeling in tijdschriften of brochures, of om andere redenen voldoende rijp worden geacht voor eene vruchtbare gedachtenwisseling zonder nadere bijzondere voorbereiding.

De onderwerpen, ter vergadering te behandelen, worden door het Bestuur bepaald.

II. Geschriften.

Op ongeregelde tijdstippen zullen aan de leden Verslagen der Vereeniging worden toegezonden.

Deze verslagen, die als zoodanig het „Orgaan der Vereeniging” vormen, zullen bevatten :

- a. het behandelde op de algemeene vergaderingen ; daarbij het debat al of niet geresumeerd ;
- b. wetenschappelijke vertoogen, die door hun omvang of om eenige andere reden minder geschikt zijn om in tijdschriften te worden opgenomen ;
- c. berichten en mededeelingen, in verband met het doel der Vereeniging, voor de leden van belang ;

- d. overdrukken uit vreemde tijdschriften; bij uitzondering vertalingen;
- e. de beantwoording van prijsvragen, door de Vereeniging uitgeschreven.

Het Bestuur voegde daaraan toe, dat het gaarne opgave zal ontvangen van de onderwerpen, op welke behandeling bijzonder prijs wordt gesteld, ten einde langs dien weg zoo mogelijk met de wenschen der leden rekening te kunnen houden.

Voorts, dat het debat zuiver wetenschappelijk zal moeten blijven en zich tot den kring der Vereeniging moeten beperken. Ieders persoonlijk gevoelen verdient te worden geëerbiedigd of zakelijk weerlegd, terwijl de critiek steeds zuiver objectief zal moeten blijven.

Bijlage 5 geeft aan, dat dienovereenkomstig bij den aanvang van het werkjaar 1902/3 is gehandeld en tevens een overzicht van den inhoud der tot en met 1914 verschenen jaargangen van het „Orgaan der Vereeniging ter beoefening van de krijgswetenschap”.

Tevens werd in 1902 een der leden van het Bestuur, de gep. kolonel van het Nederlandsch-Indische leger W. C. NIEUWENHUYZEN, tot Redacteur van het Orgaan benoemd en hem eene commissie van bijstand, bestaande uit 2 leden van het Bestuur, toegevoegd. Aan dien Redacteur was o.a. opgedragen de zorg voor het zonder taal-, schrijf- en drukfouten in het licht verschijnen van de verslagen, eene niet altijd gemakkelijke taak, waaraan verbonden is het nazien van alle door de sprekers en debaters gerevideerde drukproeven, alvorens deze afgedrukt mochten worden.

Na diens overlijden in 1913 heeft de reserve-luitenant-kolonel van den Generalen Staf J. C. VAN DEN BELT de taak van Redacteur van het Orgaan op zich willen nemen.

WETENSCHAPPELIJK JAARBERICHT.

Het veertigste levensjaar der Vereeniging werd besloten met de mededeeling van den Voorzitter, dat het afgelopen

werkjaar 1904/5 zich boven alle vorige jaren had onderscheiden door eene zeer groote verscheidenheid van behandelde onderwerpen, waardoor ook het *Orgaan* een bijzonderen omvang had verkregen.

Door de medewerking van de leden aangemoedigd op den ingeslagen weg voort te gaan, vermeende het Bestuur te mogen aannemen, dat de werkzaamheid der Vereeniging zelfs voor uitbreiding vatbaar zoude zijn, door er naar te streven de hoofdbron te worden bij de studie der militaire wetenschap, zoowel in Nederland als in de Koloniën. Daartoe dient geen onderwerp van beteekenis, geen onderwerp van den dag onbesproken te blijven en telken jare het oogeblijkkelijk standpunt van de militaire wetenschap en van hare literatuur te worden uiteengezet. Deze overwegingen hadden het Bestuur er toe geleid, de uitgave van een *Wetenschappelijk Jaarbericht* in bewerking te doen nemen, waarin, in den geest van Von LÖBELL's *Jahresberichte*, door bekwame handen voor Nederland en de Koloniën wordt bewerkt, wat te weten noodig is om, met verwijzing naar bestaande bronnen, op de hoogte te blijven van den tijd.

Dit jaarbericht zal in de eerste maanden des jaars verschijnen en kosteloos worden verstrekt.

Het Bestuur vertrouwde, dat de belangrijke geldelijke opoffering, aan deze uitgave verbonden, in ruime mate door de toeneming van het ledental zal worden vergoed.

Het eerste Nederlandsche „Wetenschappelijk Jaarbericht 1905—1906” verscheen in de maand April 1906. In het „Voorbericht” gaf het Bestuur te kennen, dat, ook al hadden zich de beste krachten van ons leger tot medewerking bereid verklaard, uit den aard der zaak deze eersteling het kenmerk der onvolkomenheid moest dragen en eveneens bij eene medewerking van verschillende zijden, in de samenwerking eerst later de vereischte eenheid zal kunnen worden verkregen. Het Bestuur rekende dan ook op eene welwillende critiek van de leden en hoopte, dat deze nieuw ondernomen arbeid de belangstelling in de Vereeniging zoude doen toenemen en wel door haar streven, om heldere begrippen omtrent de krijgswetenschap te verspreiden.

De welwillende ontvangst, aan dezen eersten jaargang te beurt gevallen, deed met vertrouwen de proef voortzetten, terwijl tevens door de uit het Bestuur gevormde commissie voor het *Wetenschappelijk Jaarbericht*, bestaande uit de heeren L. DE VLAMING, gep. generaal-majoor, W. COOL, kolonel van den Generalen Staf, en Jhr. G. A. A. ALTING VON GEUSAU, kapitein der Grenadiers, in den tweeden jaargang het aanvankelijke programma met twee nieuwe hoofdstukken werd uitgebreid.

Bij de verschijning van den derden jaargang kon de commissie, bestaande uit de heeren L. DE VLAMING, gep. generaal-majoor, W. COOL, generaal-majoor, Inspecteur van het Militair Onderwijs, A. HOOGBOOM, kolonel commandant van het 7de Regiment Infanterie, en W. C. NIEUWENHUYZEN, gep. kolonel van het Ned.-Indische Leger, reeds zeggen, dat het *Jaarbericht* zich in de Vereeniging begon in te burgeren. Wel bleef critiek niet uit, maar erkentelijkheid was de grondtoon van de indrukken, welke omtrent het *Jaarbericht* bij het Bestuur inkwamen. Met vertrouwen was dan ook op den ingeslagen weg voortgegaan en, in overleg met de medewerkers, in alle richtingen naar aanvulling en verbetering gestreefd. De kostelooze uitreiking van het *Jaarbericht* aan de leden maakt echter, met het oog op de geldmiddelen, eene zorgvuldige begrenzing van de stof noodzakelijk, waarvan dikwijls eene voor de medewerkers onaangename besnoeiing van hun arbeid het onvermijdelijk gevolg is, terwijl de eenheid der bewerking daarmee dikwerf in gevaar wordt gebracht.

De commissie bracht tevens een woord van hulde aan die talentvolle en bereidvaardige medewerkers voor hun ernstig streven, om de resultaten van hunne diepgaande studiën in een zoodanigen beknopten vorm weder te geven, dat daarmee aan de degelijkheid geene afbreuk wordt gedaan.

Bestonden de eerste drie jaargangen uit gemiddeld 400 bladzijden, de vierde jaargang had er 552 en bovendien eene kaart en eenige uitslaande tabellen, daardoor getuigenis afleggende van de uitgebreidheid der stof en van den schat van verzamelde gegevens.

De commissie, bestaande uit de heeren : W. COOL, generaal-majoor, Inspecteur van het Militair Onderwijs, W. C. NIEUWENHUYZEN, gep. kolonel van het Ned.-Indische leger, en Jhr. G. A. A. ALTING VON GEUSAU, majoor der Infanterie, vestigde in haar „Voorbericht” niet alleen de aandacht op het feit, dat de generaal-majoor L. DE VLAMING het voorzitterschap der Commissie van Redactie had nedergelegd, maar wees er bovendien op, dat hij de persoon was, aan wiens talenten, kennis en onvermoeide werkzaamheid het *Jaarbericht* in de eerste plaats zijn ontstaan en verder zijn bloei te danken had. Zij uitte dan ook den wensch, dat de generaal DE VLAMING nog lange jaren getuige mocht zijn van den bloei van *zijn* Jaarbericht, onder bijvoeging, dat de flinke, breede wijze, waarop dit werk was aangepakt en opgezet, het voortwerken daaraan tot eene gemakkelijke, dankbare taak maakt.

In verband met zijn optreden als Minister van Oorlog op 27 Juli 1909 trad de generaal-majoor W. COOL uit de commissie en aanvaardde, in diens plaats, de heer C. J. SNIJDERS, generaal-majoor, sous-chef van den Generalen-Staf, het voorzitterschap dier commissie, die in den vijfden jaargang, bevattende gegevens en mededeelingen over het afgelopen jaar 1909, den generaal COOL een woord van dank bracht voor hetgeen door hem als lid en als Voorzitter der Commissie van Redactie, voor den bloei van het *Jaarbericht* was gedaan. Bovendien sprak de commissie een woord van eerbiedige hulde uit aan de nagedachtenis van den heer Jhr. F. A. G. BEELAERTS VAN BLOKLAND, overleden den 5^{en} Maart 1909, in leven bibliothecaris der Bibliotheek van het Departement van Oorlog, wiens uitgebreide kennis op het gebied der militaire literatuur en hulpvaardigheid bij het zoeken naar bronnen vooral voor de medewerkers van het *Jaarbericht* van grooten dienst zijn geweest.

Met den vijfden jaargang is tevens een tijdperk van meer stabiliteit in den vorm, wat de indeeling der stof betreft, ingetreden. De moeilijke eerste jaren waren achter den rug, de onderlinge samenwerking der medewerkers onder de

leiding der Commissie van Redactie was bevestigd en het deze commissie gelukt den omvang der volgende 4 jaargangen tot gemiddeld 526 bladzijden te beperken.

Niettemin hadden er in die commissie en onder de medewerkers enkele mutatiën plaats, waarvan hier alleen kortheidshalve vermeld worden de vervanging van den majoor Jhr. ALTING VON GEUSAU in 1911 door den kapitein van den Generalen Staf J. L. TEN BOSCH en van den kolonel VAN NIEUWENHUYZEN in 1913 door den reserve-luitenant-kolonel van den Generalen Staf J. C. VAN DEN BELT, onder bijvoeging van een woord van waardeering en dank voor hetgeen de vervangen commissieleden en medewerkers hebben verricht, om aan het *Wetenschappelijk Jaarbericht* een gunstig onthaal bij de leden der Vereeniging — en ook bij anderen — te doen ten deel vallen.

In den negenden jaargang, loopende over 1913, betuigde de commissie o. a. haren bijzonderen dank aan de medewerkers en den uitgever voor den door hen verleenden steun, om het *Jaarbericht* zoo vroeg mogelijk, namelijk reeds in de maand April 1914, te kunnen doen verschijnen.

De mobilisatie op 1 Augustus 1914 en het op voet van oorlog houden onzer land- en zeemacht gedurende den winter 1914/15 hebben verhinderd den tienden jaargang te doen bewerken en in 1915 het licht te doen zien. Het is te hopen, dat het gegeven moge worden in 1916 dien jaargang, bevattende de wederwaardigheden op militair gebied van de zoo gewichtige jaren 1914 en 1915, aan de leden te kunnen aanbieden.

De uitgebreidheid van de te verwerken stof, maar niet minder de geheimzinnigheid omtrent allerlei zaken door de militaire wereld in acht genomen, maakt voorzeker de taak van de medewerkers en van de Commissie van Redactie nog moeilijker dan zij reeds is in gewone omstandigheden.

Immers, de omvang van het *Wetenschappelijk Jaarbericht* is, wegens financieele redenen, aan zekere grenzen gebonden. Aan iederen medewerker moet derhalve door de commissie eene bepaalde plaatsruimte worden toegewezen, bij overschrijding daarvan, de kopij worden besnoeid dan wel, in

zeer bijzondere gevallen, elders nog vrij gebleven ruimte daarvoor worden beschikbaar gesteld; ter voorkoming daarvan, wordt voor die meerdere ruimte geen honorarium toegekend. Tegen het einde van het jaar, waarover het *Jaarbericht* loopen zal, moet door de commissie en de medewerkers over een en ander overleg worden gepleegd en het tijdstip van indiening der kopij in de maand Januari worden vastgesteld. Na ontvangst van de kopij, de beoordeeling en de vaststelling door de commissie kan eerst tot het drukken worden overgegaan, zoodat tal van factoren hun invloed doen gelden op den inhoud en het tijdstip van in het licht verschijnen.

Deze toelichting wordt noodig geacht, om des te meer te doen uitkomen den omvangrijken arbeid, welke aan een jaargang van het *Jaarbericht* is verbonden, en vooral te doen op prijs stellen het door de commissie, de medewerkers en den uitgever ter zake verrichte bij eene vroegtijdige verschijning van het lijvige boekwerk.

Tevens wordt hierbij nog met erkentelijkheid vermeld, dat sedert het jaar 1911 door den Legercommandant in Nederlandsch-Indië de noodige gegevens worden verstrekt voor de bewerking van het gedeelte betreffende het leger aldaar. De verzending uit Indië geschiedt jaarlijks op zoodanige wijze, dat de bijdrage omstreeks medio December door het Bestuur wordt ontvangen.

BOEKWERKEN EN TIJDSCHRIFTEN.

Reeds in de vergadering van 6 April 1866 kon de Voorzitter mededeelen, dat de Vereeniging ten geschenke had ontvangen een Verslag van het Indisch genootschap, benevens het Reglement en den Catalogus der bibliotheek, alsmede eene brochure, getiteld: „Waarom wordt de portefeuille van Marine geweigerd?”

In de vergadering van 25 Januari 1867 werd de ontvangst bericht van 3 exemplaren eener brochure van den heer E. R. SYPKENS, zich noemende Vrijwilliger van 1830—1833, en van 2 exemplaren van de eerste aflevering der *Memoriën*

en *Verslagen*, uitgegeven door het Departement van Oorlog en door den Minister van Oorlog aan de Vereeniging gezonden. Aan Zijne Excellentie had het Bestuur daarvoor dank gezegd en de Vereeniging aanbevolen voor het vervolg en voor andere mededeelingen van dien aard.

Vier jaren later, en wel den 14^{en} April 1871, kon weder melding worden gemaakt van eene ten geschenke ontvangen brochure van den heer J. A. VAN DER BURGH, lid der Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant, alsmede den 27^{en} October d. a. v. van een overdruk van een artikel uit den *Tijdspiegel* 1871, door den schrijver aangeboden, en den 22^{en} December van een wederom ontvangen verslag van het Indisch genootschap.

Den 31^{en} Januari 1873 deelde de Voorzitter de ontvangst mede van eene brochure, door den schrijver — een Belgisch officier onder den naam van „capitaine Danebrog” — aan de Vereeniging toegezonden.

In de vergadering van 24 October d. a. v. werd bericht, dat, door tusschenkomst van de Fransche legatie, het Bestuur namens den chef van het *dépôt de la guerre* te Parijs was uitgenoodigd de verslagen der Vereeniging te ruilen met de *Revue militaire de l'étranger*, een blad dat om de vijf dagen uitkomt en door officieren van het Fransche Ministerie van Oorlog geschreven wordt, en dat het Bestuur dit aanbod had aangenomen. Voor de toezending der verslagen was bij missive van den Franschen Minister van Oorlog dank betuigd, onder mededeeling dat de verzending van de *Revue* was bevolen. Eenige nummers daarvan waren dan ook reeds ontvangen.

Eveneens was, naar aanleiding van eene aanvraag van het Departement van Oorlog in Indië om een 25-tal exemplaren van de verslagen tegen betaling te mogen ontvangen, waaraan wegens onvoldoenden voorraad niet kon worden voldaan, door het Bestuur, als een blijk van welwillendheid in deze, een volledig exemplaar aan genoemd Departement aangeboden en aan de uitgevers de last verstrekt voortaan van elk verslag één exemplaar aan dat Departement te zenden.

Aan het verzoek van de Militaire Vereeniging Willem I

in Indië, om onderling de Verslagen van beide Vereenigingen te ruilen, had het Bestuur voldaan en de verslagen toegezonden, doch verder niets meer van de zaak gehoord.

Van den Minister van Koloniën waren ontvangen 5 kaarten of schetsteekeningen van het gedeelte van Atchin, waar de expeditie in het begin van 1873 had plaats gehad, waarvoor Zijne Excellentie dank was betuigd.

In de vergadering van 27 December 1873 werd medegedeeld, dat de Secretaris van het Wiener *Militär-wissenschaftlicher Verein*, bij schrijven van 12 Dec. jl., had bericht, dat van af 1 Januari 1874 aan de Vereeniging zal worden toegezonden een exemplaar van het maandschrift door het *Verein* uitgegeven, met verzoek daarvoor in ruil te mogen ontvangen een exemplaar van de verslagen der Vereeniging. Het Bestuur had dat verzoek toegestaan. De toezending zal beginnen met een exemplaar van het vereenigingsjaar 1873 - 1874.

Nu de Vereeniging in betrekking is met verscheidene andere genootschappen, zullen in de ledenlijst voortaan worden vermeld de vereenigingen, enz., waarmede verslagen gewisseld of waaraan deze gezonden worden.

In de vergadering van 23 October 1874 werd de ontvangst bericht van eenige exemplaren van een, in den handel verkrijgbaar gestelden, open brief aan de Vereeniging, door het lid A. C. Kouwens, handelende over het regelen der schutterijen, naar aanleiding van een aan hem gedaan verzoek om eene spreukbeurt te vervullen.

Dergelijke mededeelingen werden in de daarop volgende jaren gedaan, ten gevolge waarvan tal van boekwerken thans in het bezit der Vereeniging zijn.

Bovendien beschikt zij over verschillende verslagen van Vereenigingen waarmede verslagen worden gewisseld, en van tijdschriften, welke kosteloos worden geruild, dan wel tegen abonnement worden ontvangen, ten behoeve van de medewerkers van het *Wetenschappelijk Jaarbericht*.

De tijdschriften enz., welke thans in ruil worden ontvangen, zijn:

Moederland en Koloniën.

Indisch Genootschap.

Bibliotheek der Technische Hoogeschool.

Het Paard.

Mavors.

Het Nederlandsche Zeewezen.

Onze Vloot.

Marine-Vereeniging. Verslagen en Marineblad.

Indische Krijgskundige Vereeniging.

Revue d'histoire.

Revue du génie militaire.

Revue militaire suisse.

Streffleur's Militärische Zeitschrift.

Artilleristische Monatshefte.

Vierteljahreshefte für Truppenführung, enz.

Journal of the United States Artillery.

Door de Vereeniging wordt een present-exemplaar van het Orgaan gegeven aan:

de Bibliotheek van het Departement van Oorlog.

„ „ „ „ „ „ „ Koloniën.

„ „ „ de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

„ Koninklijke Bibliotheek.

„ Hoogere Krijgsschool.

„ Universiteitsbibliotheek te Amsterdam.

„ Bibliothèque du Ministère de la guerre te Parijs.

GELDMIDDELEN.

De financieele middelen der Vereeniging bestaan in de jaarlijksche contributiën van de gewone leden (zie blz. 10), de daarvan gekweekte rente en den verkoop van afzonderlijke verslagen.

Om aan het verlangen van vele *leden* te gemoet te komen, zijn namelijk, zoolang de daarvoor bestemde voorraad strekt, bedoelde verslagen van vorige werkjaren verkrijgbaar gesteld tegen *f* 0.30 en van den loopenden jaargang tegen *f* 0.60 per exemplaar; eveneens geheele jaargangen tegen *f* 2.— voor dien van het laatstverschenen werkjaar en tegen *f* 1.— voor alle vroegere werkjaren. De afzonderlijke verslagen worden franco, geheele jaargangen niet franco toegezonden door den uit-

gever, tot wien de aanvragen behooren te worden gericht, terwijl de verrekening à contant moet geschieden.

Eveneens kunnen Wetenschappelijke Jaarberichten, tegen *f* 2.— per exemplaar, franco worden ontvangen.

Ook voor *niet-leden*, die aanvankelijk slechts een volledige jaargang van een voorgaand werkjaar tegen *f* 4 — konden verkrijgen, gelden bovenstaande gunstige bepalingen. Zij kunnen zich bovendien bij den uitgever abonneeren op het Orgaan der Vereeniging tegen *f* 4.— per jaargang.

Bijlage 6 geeft een overzicht van de inkomsten in elk der jaren 1865—1915 en van de gelden, waarover de Vereeniging op het einde daarvan beschikte na aftrek van de daaraan verbonden uitgaven.

Ter toelichting van die uitgaven diene, dat onder de daarbij vermelde bedragen begrepen zijn de kosten van:

- a. administratieve hulp, bijhouden der ledenlijst, bodenloon, briefport, papier, enz.;
- b. bewijzen van lidmaatschap, inning van contributiën;
- c. lokaalhuur voor de bestuurs- en algemeene vergaderingen;
- d. honoraria van den Secretaris, den Penningmeester, de sprekers, de stenografen en de medewerkers;
- e. reis- en verblijfkosten;
- f. drukken en verzenden der verslagen en andere uitgaven;
- g. adressen van hulde, bewijzen van deelneming aan overledenen;
- h. verleende subsidiën.

Volgens het Reglement doet het Bestuur in de eerste algemeene vergadering van ieder werkjaar rekening en verantwoording over zijn geldelijk beheer.

Te voren wordt de rekening van den Penningmeester met de daarbij behoorende bescheiden en stukken van verantwoording onderzocht door eene commissie van drie leden, daartoe door den Voorzitter buiten het Bestuur gekozen.

Deze commissie brengt over hare bevinding verslag uit aan het Bestuur, dat den hoofdinhoud van het verslag aan de algemeene vergadering mededeelt, waarna deze het slot der rekening vaststelt.

Reeds in 1872 werd door die commissie er de aandacht

op gevestigd, dat aan de betrekkingen van Secretaris en Penningmeester tal van werkzaamheden zijn verbonden, die van zoodanigen omvang waren geworden, dat niet meer mocht worden geveerd, dat dergelijke veelomvattende diensten geheel belangeloos door hen werden verricht. Zij stelde daarom voor, dat aan beide titularissen eenig jaarlijksch honorarium zoude worden toegekend. In de vergadering van 30 December 1872, werd aan het Bestuur de machtiging verleend aan den Secretaris en aan den Penningmeester ieder eene jaarlijksche retributie van *f* 150.— toe te kennen. Bij de herziening van het Reglement in 1875 en 1883 werd deze aangelegenheid nader geregeld (zie blz. 15).

Aanvankelijk was met het bijhouden der ledenlijst een schrijver belast, op een salaris van *f* 30.— 's jaars, in 1874 gebracht op *f* 50.— Deze persoon, werkzaam aan het Departement van Oorlog, was daardoor in staat zoodra mogelijk de vele mutatiën onder de militaire leden met juistheid aan te geven, hetgeen van veel waarde is voor de verzendingen der verslagen, enz. aan hunne adressen en de inning der contributiën, aangezien daardoor het aantal onbetaald teruggezonden quitanties minder wordt en eene herhaalde vraag om betaling spoediger het juiste adres bereikt.

Aan den Penningmeester was, voor het verrichten van schrijfwerk, een boekhouder toegevoegd, op een jaarlijksch inkomen van *f* 75.—, in 1870 verhoogd tot *f* 100.—.

Met het toenemen van het aantal leden vermeerderden, uit den aard der zaak, de werkzaamheden en niet het minst die, aan de inning der contributiën verbonden, vooral ten opzichte van leden, die naar Indië zijn vertrokken of aldaar vertoeven, dan wel bij de Marine dienen. Zoo achtte de commissie in 1871 zich verplicht te wijzen op het vrij aanzienlijke bedrag van *f* 702.—, nog te vorderen van leden over de jaren 1868/69, 1869/70 en 1870/71, en eveneens die in 1872 op het toenemen van dien achterstand, voornamelijk het gevolg van de moeilijkheden, verbonden aan het overmaken van een zoo gering bedrag als *f* 3.— of *f* 4.— door Indische officieren op verschillende stations of in de binnenlanden.

Ter voorziening in die bezwaren, welke zich steeds hebben doen gelden, niettegenstaande door de Penningmeesters al het mogelijke werd verricht om de achterstallige contributie te innen — in 1870/75 gelukte dit o. a. tot een bedrag van *f* 1100.— — werden successievelijk in 1875, 1881 en 1883 in het Reglement de bepalingen opgenomen, vermeld op blz. 9—11. Intusschen blijft het bezwaar bestaan, dat de contributie der leden in Nederlandsch-Indië — op 1 Oct. 1914 van 603 — niet tijdig wordt ontvangen, voornamelijk als gevolg van de vigeerende wijze van aanneming (ballotage) der candidaat-leden, waardoor veel vertraging ontstaat.

De kosten, verbonden aan de jaarlijks te houden algemeene vergaderingen, namen niet alleen toe door de in 1879 en 1890 in het Reglement vastgestelde honoraria aan de door het Bestuur uitgenoodigde sprekers, respectievelijk van *f* 50.— en van *f* 100.—, maar ook door de in 1886 gemaakte bepaling, dat die vergaderingen buiten 's-Gravenhage kunnen worden gehouden in plaatsen, waar de Vereeniging minstens 50 leden telt, en dat alsdan hoogstens 4 leden van het Bestuur daarbij tegenwoordig, reis- en verblijfkosten zullen genieten op denzelfden voet als de sprekers, die buiten de plaats wonen, waar de algemeene vergadering wordt gehouden.¹⁾

Een bijzonder grooten invloed oefenden daarop uit de daaromtrent uitgebrachte verslagen, zoowel door hun omvang en de daarbij behoorende platen, als door de al meer en meer toenemende drukkosten en het grooter aantal exemplaren, in verband met het vermeederen van het aantal leden. Hoewel reeds in 1874 door de commissie werd aangedrongen om ter zake te bezuinigen, door verkorting van de verslagen en door vermindering der platen, is dit echter niet altijd mogelijk geweest, eensdeels omdat het niet altijd aangaat de sprekers te veel te beperken, anderdeels omdat dan de wetenschappelijke of letterkundige waarde van die verslagen nadeel zoude lijden. Vooral bij gehouden discussies over

¹⁾ In 1885 is door het Bestuur vastgesteld, dat de reiskosten volgens het spoorwegtarief 1e klasse retour zullen worden vergoed en voor verblijfkosten *f* 15.— wordt toegekend.

belangrijke onderwerpen betreffende onze land- en zeemacht is zoodanige bekorting moeilijk aan te brengen, alhoewel moet worden erkend, dat door enkele sprekers schromelijk misbruik is gemaakt van de hun verleende bevoegdheid om, in verband met den hun beschikbaar gestelden tijd van dikwijls slechts 10 à 15 minuten, het door hen gesprokene in het gedrukte verslag met nadere gegevens aan te vullen. In het bijzonder geldt dit betreffende de vergadering van 27 Februari 1914, hetgeen den Voorzitter aanleiding gaf in de vergadering van 27 Maart d.a. v. er op te wijzen, dat de sprekers en debaters behooren te trachten met *weinig* woorden *veel* te zeggen, zich alleen tot de hoofdzaken te bepalen en, bij het toelichten van eene meening, zich in het bijzonder te beperken ten opzichte van aanhalingen, van wie en welke beroemdheden ook. Niet alleen zullen daardoor de vergaderingen korter kunnen zijn, maar ook de verslagen minder lijkig worden, gemakkelijker te lezen en minder kostbaar voor de Vereeniging zijn.

Een middel zoude wellicht zijn, om van dergelijke beraadslagingen alleen den hoofdinhoud, in den vorm van *notulen*, te vermelden.

Welke de financieele gevolgen zijn geweest van het aanschaffen en verstrekken aan de leden van gegevens van militair belang, moge uit het volgende blijken :

- 1°. De emplacementskaart der militaire weerkrachten in België, als premie aan elk der $\pm$ 1600 leden in 1884 aangeboden, vorderde eene uitgaaf van *f* 515,18.
- 2°. De militaire spoorwegkaart van Java, in 1885 aan de $\pm$ 1800 leden verstrekt, *f* 1800.
- 3°. De vertalingen en overdrukken vereischten :

die der Eerste Serie, 11 afleveringen . . .	<i>f</i> 3986,10
die der Tweede Serie, 9 afleveringen . . .	<i>f</i> 3394,59 ^s
die der Derde serie, 8 afleveringen . . .	<i>f</i> 3349,85
die der Vierde Serie, 7 afleveringen . . .	<i>f</i> 2142,00
die der Vijfde Serie, 7 afleveringen . . .	<i>f</i> 1766,40

4°. Het Wetenschappelijk Jaarbericht :

Eerste jaargang	1905—1906	. . . . .	f 1579,97 ⁵
Tweede	" 1906—1907	. . . . .	- 2227,72 ⁶
Derde	" 1907—1908	. . . . .	- 2426,65
Vierde	" 1908—1909	. . . . .	- 3315,68 ⁶
Vijfde	" 1909	. . . . .	- 2753,00 ⁵
Zesde	" 1910	. . . . .	- 2949,35
Zevende	" 1911	. . . . .	- 2969,54 ⁵
Achtste	" 1912	. . . . .	- 2960,63 ⁶
Negende	" 1913	. . . . .	- 3015,16 ⁵

Ook in de verslagen van het Orgaan der Vereeniging van 1902 1914 komen verschillende wetenschappelijke ver-
toogen, tactische studiën, mededeelingen en vertalingen
voor, waarvan de kosten hier niet nader worden vermeld,
doch begrepen zijn onder die der Verslagen, bedragende
f 1955,04⁵—f 5096,50 met een totaal bedrag van f 43.377,83⁵.

Van de in 1888, 1889 en 1890 aan de leden verstrekte
gedrukte antwoorden op de in 1886 uitgeschreven drie prijs-
vragen hebben de kosten bedragen :

die op prijsvraag	A	. . . . .	f 3355,50
" " "	B	. . . . .	- 1960,67
" " "	C	. . . . .	- 2272,20

met inbegrip van de toegekende honoraria van f 200.— aan
ieder der juryleden en van de uitgeloopte prijzen ad f 500.—,
f 500.— en f 300.—.

Het vorenstaande geeft niet alleen een beeld van hetgeen
de leden hebben ontvangen, maar ook van de wijze, waarop
de door de contributiën verkregen gelden zijn aangewend
tot bereiking van het door de Vereeniging beoogde doel.
Daaraan dient nog te worden toegevoegd, dat in het jaar 1874
door de algemeene vergadering aan het destijds eenigste
militaire weekblad in Nederland „Pro Patria” voor het jaar
1874—1875 eene subsidie van f 400.— werd toegekend en
in de vergadering van 21 December 1894 een bedrag van

f 1000.— (f 500.— voor het Roode Kruis en f 500.— voor het Nationaal fonds voor de nagelaten betrekkingen van in Indië gevallen militairen) gegeven, als stoffelijk blijk van hulde en erkentelijkheid aan de dappere strijders, zoowel soldaten als officieren, op Lombok en Atjeh.

Ten slotte zij vermeld, dat de in 1901 en 1902 genomen proef met het houden van cursussen tot het verspreiden van heldere begrippen omtrent krijgczaken onder niet-militairen, waartoe in 1900 de machtiging werd verleend (zie blz. 55 en 56), eene uitgave heeft gevorderd van f 910,46.

AANVULLEND CHRONOLOGISCH OVERZICHT.

- 6 Mei 1865. Oprichting der Vereeniging.
- 6 October 1865. Eerste vergadering.
- 22 Augustus 1866. *) Buitengewone vergadering. Vaststelling van een nieuw reglement.
- 27 October 1870. De algemeene vergadering besluit een exemplaar van het gedrukte verslag van het door Dr. W. KROL behandelde onderwerp toe te zenden aan elk der leden van de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal.
- 14 April 1871. Eveneens van het verhandelde in de vergadering van 10 Maart en de daarover gevoerde discussie in die van 14 April d. a. v.
- 27 December 1873. Het Bestuur deelt mede, dat in de ledenlijst voortaan zullen worden vermeld de Vereenigingen, enz., waarmede verslagen gewisseld of waaraan deze gezonden worden.
- 23 Januari 1874. De namen der leden, die gesneuveld zijn of aan tegenover den vijand bekomen wonden overleden, zullen voortaan in de gewone naamlijst achter die der levende leden worden opgenomen.
- 27 November 1874. Mededeeling, dat van den Vice-Admiraal Baron DE LA RONCIÈRE-LE-NOURY, Voorzitter van de „Société Française de Géographie” te Parijs, eene uitnodiging is ontvangen tot het bijwonen van het Internationale Congres, in het voorjaar van 1875 te houden. Het Bestuur heeft daarvoor den dank der Vereeniging per brief betuigd.
De vergadering besluit, namens de Vereeniging als blijk van hulde en sympathie aan de land- en zee-macht, die bij de tweede Atjineesche expeditie op zoo waardige wijze den oud-Hollandschen roem heeft weten te handhaven, een schrijven te richten aan de drie bevelhebbers dier expeditie, als representanten van die troepen, de luitenant-generaals VAN SWIETEN en VERSPYCK en den kapitein-ter-zee VAN GOGH.

---

*) Van deze vergadering is geen gedrukt verslag verschenen.

- 30 December 1874. Mededeeling van den inhoud van dat schrijven, d.d. 29 November, en van de daarop ontvangen antwoorden, d.d. 1, 7 en 12 December d. a. v.
- 29 Januari 1875. De vergadering machtigt het Bestuur aan den Kolonel PEL, Militair- en Civiel-gezaghebber in Atjeh, een brief van hulde te richten, naar aanleiding van diens benoeming tot kommandeur van de Militaire Willemsorde. (Is geschreven 1 Februari.)
- 16 April 1875. De vergadering besluit aan het Weekblad *Pro Patria* voor het jaar 1874—1875 eene subsidie uit te keeren van f 400.—.
- 30 April 1875. Mededeeling van het antwoord van den generaal-majoor PEL, uit Kotta-Radja, d.d. 22 Maart 1875.
- 15 October 1875. Herziening van het Reglement.
- 31 October 1877. De vergadering besluit aan elk der leden van de beide Kamers der Staten-Generaal een exemplaar van het gedrukte verslag van het door den Heer J. D. VEEGENS behandelde onderwerp toe te zenden.
- 5 Februari 1879. Herdenking van het overlijden van Z. K. H. PRINS HENDRIK.
- 29 October 1879. Wijziging van het Reglement.
- 18 December 1879. Machtiging verleend aan het Bestuur de hulde der Vereeniging over te brengen aan den luitenant-generaal K. VAN DER HEYDEN, Bevelhebber der land- en zeemacht op Noord-Sumatra.
- 24 Maart 1880. Mededeeling van den inhoud van het schrijven van 23 December 1879 en het daarop ontvangen antwoord, d.d. 7 Februari 1880, uit Kotta-Radja van den Gouverneur, tevens Militaire Bevelhebber van Atjeh en onderhoorigheden.
- 30 November 1881. Wijziging van het Reglement.
- 25 October 1882. Mededeeling, dat het Bestuur besloten heeft het eereidmaatschap aan te bieden aan den luitenant-generaal W. J. KNOOP.
- 29 November 1882. Mededeeling, dat het eereidmaatschap is aanvaard en de heer ECKSTEIN, Directeur der Topographische Inrichting, geheel belangeloos het diploma daarvoor heeft ontworpen en geteekend.
- 20 December 1882. Voorlezing van den brief van dankbetuiging van het eereid, generaal KNOOP.
- 7 Maart 1883. De vergadering, besprekende het Wetsontwerp SCHEPEL, wordt bijgewoond door een groot aantal leden van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

- 25 April 1883. Mededeeling van den inhoud van het schrijven d.d. 19 April van het Bestuur der „Vereeniging tot behandeling van op de Zeemacht betrekking hebbende onderwerpen”, vermeldende de oprichting van die vereeniging.
Wijziging van het Reglement.
- 26 Maart 1884. Mededeeling, dat aan elk der leden als premie zal worden aangeboden een exemplaar van de emplacementenskaart der weerkrachten van België, samengesteld door den kapitein der artillerie PERK en den luitenant-ingenieur ONNEN.
- 30 October 1884. Herdenking van het overlijden van Z. K. H. DEN PRINS VAN ORANJE.
- 26 Februari 1885. Mededeeling, dat elk der leden zal ontvangen een exemplaar van de militaire spoorwegkaart van Java, ontworpen door de heeren STEMFOORT en HORA ADEMA.
- 25 Februari 1886. Mededeeling, dat het Bestuur drie prijsvragen heeft uitgeschreven.
- 25 November 1886. Wijziging van het Reglement.
- 27 October 1887. Mededeeling, dat het Bestuur vermeend heeft een adres aan de leden der Eerste Kamer der Staten-Generaal te moeten indienen, waarbij wordt aangedrongen op aanneming van het gewijzigde VIIste hoofdstuk der Grondwet. (Is ingediend den 28sten October.)
- 25 November 1887. Eerste vergadering buiten 's-Gravenhage gehouden te Utrecht.
- 22 Maart 1888. Vergadering te Amsterdam.
- 15 November 1888. Vergadering te Arnhem.
- 21 Februari 1889. Vergadering te Breda.
- 28 Maart 1889. Mededeeling, dat het Bestuur besloten heeft 50 exemplaren van het gedrukte verslag der lezing van Majoor BRUINSMA te Breda te zenden aan den Legercommandant in Ned.-Indië, met verzoek die te willen uitdeelen in de cantines van de onder-officieren en soldaten.
- 28 November 1889. Vergadering te Amsterdam.
- 30 Januari 1890. Wijziging van het Reglement.
- 26 Maart 1890. Vergadering te Utrecht.
- 6 October 1890. Buitengewone vergadering, ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan der Vereeniging. Feestrede gehouden door den luitenant-generaal P. G. BOOMS. Geschenk van een fraaien, met zilver beslagen,

- voorzitterskamer, met begeleidend schrijven aangeboden door de boekhandelaarsfirma C. VAN DOORN & ZOON, uitgevers van de werken der Vereeniging.
- 28 November 1890. Herdenking van het overlijden van Z. M. KONING WILLEM III.
- 19 December 1890. Vergadering te Breda.
Mededeeling, dat het Bestuur het eerlidmaatschap heeft aangeboden aan generaal BOOMS en deze dit heeft aanvaard.
- 27 Februari 1891. Vergadering te Arnhem.
- 24 April 1891. Mededeeling, dat door eene deputatie uit het Bestuur aan het eerlid, generaal BOOMS, op plechtige wijze is aangeboden het eere-diploma, ontworpen en geteekend door den Heer ECKSTEIN, Directeur der Topographische Inrichting.
- 23 November 1891. Vergadering te Utrecht.
- 26 Februari 1892. Vergadering te Amsterdam.
- 29 April 1892. Mededeeling, dat het Bestuur besloten heeft, met ingang van het volgende werkjaar, vertalingen en overdrukken van in buitenlandsche geschriften verschenen belangrijke opstellen kosteloos aan de leden te verstrekken.
- 25 November 1892. Vergadering te Breda.
- 23 Februari 1893. Vergadering te Arnhem.
- 28 April 1893. Mededeeling, dat het Bestuur aan den commandant van het Korps Rijdende Artillerie een telegram van gelukwensch heeft gezonden bij gelegenheid van het eeuwfeest van het Korps en daarop een hartelijken brief van dankbetuiging heeft ontvangen.
- 15 December 1893. Vergadering te Utrecht.
- 22 Februari 1894. Vergadering te Amsterdam.
Mededeeling, dat de Vereeniging heeft terug ontvangen het bewijs van eerlidmaatschap van wijlen den gep. luitenant-generaal W. J. KNOOP, ingevolge diens geuiten wensch, en dit bewijs dankbaar in het archief is opgenomen.
- 30 November 1894. Vergadering te Breda.
Mededeeling, dat het Bestuur een telegram van gelukwensch en warme hulde heeft gezonden aan generaal VETTER, bij gelegenheid van de inname van Tjakra op Lombok.
- 21 December 1894. De vergadering besluit, als blijk van hulde en erkentelijkheid der Vereeniging aan het Oost-Indische leger, f 500.— ter beschikking te stellen

van het Roode Kruis te Batavia en f 500.— aan het Nationaal fonds voor ondersteuning van de nagelaten betrekkingen van in Indië gevallen militairen.

- 25 Januari 1895. Mededeeling van de ontvangst van een brief van dankbetuiging van den Secretaris van voormeld fonds en van een schrijven van den Minister van Koloniën, o. a. inhoudende dat Z. E. zich met de overmaking van de f 500.— aan het Roode Kruis in Indië zal belasten.
- 22 Februari 1895. Vergadering te Arnhem.
- 25 October 1895. Wijziging van het Reglement.
- 29 November 1895. Vergadering te Amsterdam.
- 27 November 1896. Vergadering te Utrecht.
- 29 Januari 1897. Vergadering te Bergen op Zoom.
- 27 Maart 1897. Vergadering te Arnhem.
- 26 November 1897. Vergadering te Breda.
Wijziging van het Reglement.
- 25 Maart 1898. Vergadering te Amsterdam.
- 28 October 1898. Mededeeling, dat op 14 September op de Cour van Gelukwensching ten paleize in het Noordeinde door den Voorzitter en den Secretaris persoonlijk, namens de Vereeniging, aan H. M. WILHELMINA, Koningin der Nederlanden, bij de aanvaarding der regeering, is aangeboden een Hulde-adres, in kleuren gecalligrapheerd door den wapenschilder I. M. LION, op klein folio formaat perkamentpapier, gebonden in donkerblauw fluweelen prachtband met vergulden titel en stempolranden.
Den 20sten September is daarop van H. M. een kabinetschrijven van dankbetuiging ontvangen.
Voorts, dat bij K. B. van 31 Augustus aan den secretaris-penningmeester G. N. H. SCHULTZ VAN HÆGEN, de orde van Oranje-Nassau is verleend. Een woord van hulde en erkentelijkheid wordt door den Voorzitter gewijd aan de Ministers van Oorlog en van Binnenlandsche Zaken, die de wet tot invoering van den persoonlijken dienstplicht hebben ingediend, en aan de beide Kamers der Staten-Generaal, die haar met groote meerderheid aannamen.
- 23 November 1898. Vergadering te Utrecht.
- 23 November 1899. Vergadering te Arnhem.
Ingevolge den wensch van een der leden, zijn van de verhandeling over de Conventie van Genève

- 1000 overdrukken kosteloos ter beschikking gesteld van het Hoofdcmité van het Nederlandsche Rode Kruis, om te worden verspreid. Zij werden onder dankbetuiging aanvaard.
- 15 December 1899. Mededeeling, dat het Bestuur besloten heeft het eereidmaatschap aan te bieden aan den gep. luitenant-generaal P. M. NETSCHER.
- 26 Januari 1900. Mededeeling, dat generaal NETSCHER het eereidmaatschap heeft aanvaard en daarvoor ook nog zijn dank betuigd bij schrijven van 20 Januari.
- 2 April 1900. Vergadering te Breda.
- 26 October 1900. Mededeeling, dat het Bestuur, bij schrijven van 19 October, eerbiedig hulde heeft gebracht aan H. M. de Koningin, bij gelegenheid van Hoogst-Derzelver verloving met Z. H. Hertog HENDRIK VAN MECKLENBURG—SCHWERIN en daarop den 23sten October een schrijven van dankbetuiging heeft ontvangen.
- De vergadering machtigt het Bestuur, ingevolge zijn voorstel van 2 October, eene proefneming in te stellen met het houden van leergangen over krijgskundige onderwerpen voor niet-militairen.
- 30 November 1900. Vergadering te Amersfoort.
- 25 Januari 1901. Herdenking van het feit, dat juist op dezen dag H. M. de Koningin in ondertrouw is opgenomen.
- 28 Maart 1901. Vergadering te Utrecht.
- Mededeeling, dat op 7 Maart ten paleize te Amsterdam door eene deputatie van 4 leden uit het Bestuur, namens de Vereeniging, een eerbiedig adres van hulde en gelukwensch is aangeboden aan het Vorstelijk Echtbaar en dat H. M. bij die gelegenheid mondeling den Voorzitter de vereerende opdracht heeft gegeven, om Hoogst-Derzelver dank aan de leden der Vereeniging over te brengen.
- 26 April 1901. Mededeeling, dat de proef met het houden van cursussen tot het verspreiden van heldere begrippen omtrent krijgszaken genomen is te Tilburg, te Leiden en te Dordrecht. De verslagen van de aldaar opgetreden sprekers zijn, wel is waar, nog niet in hun geheel ontvangen, doch tot nog toe is de uitkomst, dat is de belangstelling in de zaak, beneden de verwachting gebleven, al kan zij ook niet bepaald onvoldoende worden genoemd.
- 25 October 1901. Mededeeling, dat, hoewel de uitkomsten der proefneming tot dusverre gering waren, uit de resultaten van een enkel proefjaar geen vertrouwbare

conclusiën kunnen worden getrokken en het Bestuur daarom de proef te Leiden wenscht te doen vervolgen.

- 29 November 1901. Vergadering te Amsterdam.
- 13 Februari 1902. Vergadering te Breda.
- 20 Maart 1902. Mededeeling, dat het Bestuur den 15en Maart het eereidmaatschap heeft aangeboden aan Z. K. H. den Prins der Nederlanden, Hertog van Mecklenburg, en dit met groote ingenomenheid door Z. K. H. is aanvaard.
- 10 April 1902. Vergadering te Amersfoort.
- 25 April 1902. Toezending van een telegram aan het eereid Z. K. H. den Prins der Nederlanden, Hertog van Mecklenburg, ten paleize het Loo, ter betuiging van innige deelneming met de ernstige ongesteldheid van H. M. de Koningin en het aanbieden van de beste wenschen voor een spoedig en volledig herstel van H. M.
Na afloop der vergadering wordt van Z. K. H. een telegram van hartelijken dank ontvangen.
Mededeeling, dat, bij de voortzetting der proef te Leiden, de belangstelling in de zaak beneden de verwachting is gebleven en door het Bestuur wordt overwogen, of nieuwe voorstellen ter zake aan de Vergadering zullen moeten worden gedaan.
- 31 October 1902. Het Bestuur roept de medewerking der leden in, om het doel der Vereeniging te dienen, overeenkomstig de beginselen neergelegd in de circulaire van 8 Febr. j.l. en September d. a. v.
Vestigt voorts de aandacht op de, in den loop van het jaar, in Ned. Indië opgerichte „Indische Krijgskundige Vereeniging“, welke echter vermoedelijk zijn invloed niet zal doen gelden op het ledental in Ned. Indië, wegens het geringe contributiebedrag voor beide Vereenigingen.
Mededeeling, dat het Bestuur, na de tweejarige proefneming met het houden van leergangen over krijgskundige onderwerpen voor niet-militairen, vermeent niet te kunnen adviseeren om daarmee voort te gaan. Het heeft intusschen uit zijn midden eene commissie benoemd, om na te gaan in hoeverre het streven der Vereeniging vruchtdragend kan worden gemaakt, en zal de uitkomsten van dat onderzoek nader aan de Vergadering mededeelen.

- 21 Januari 1903. Vergadering te Amsterdam.
Mededeeling van de aanbieding van het diploma van het eereidmaatschap aan Z. K. H. de Prins der Nederlanden door eene commissie uit het Bestuur op 3 Januari.
- 6 Maart 1903. Vergadering, vereerd met de tegenwoordigheid van Z. K. H. den Prins der Nederlanden.
- 12 Maart 1903. Indiening van een request aan H. M. de Koningin door het Bestuur, beogende aan een of meer onzer Universiteiten onderwijs te doen geven in *de leer van het krijgswezen* door daartoe geschikte officieren als *lectoren*, alsmede door andere middelen bij het Nederlandsche volk te verruimen en verlevendigen de kennis en de belangstelling in de instellingen, waardoor de rechten en de onafhankelijkheid van Nederland moeten worden verdedigd.
Van dit request is afschrift gezonden aan de Ministers van Binnenlandsche Zaken, Oorlog en Marine.
- 2 April 1903. Vergadering te Utrecht.
- 30 December 1903. Beschikking van den Minister van Binnenlandsche Zaken op het request van 12 Maart 1903, inhoudende, dat, gezien de berichten van curatoren der Rijks Universiteiten te Leiden, Utrecht en Groningen, er vooralsnog geen termen zijn gevonden om aan het verzoek te voldoen.
- 18 Februari 1904. Vergadering, vereerd met de tegenwoordigheid van Z. K. H. den Prins der Nederlanden.
- 11 Juli 1904. De Ondervoorzitter en de Secretaris vertegenwoordigen de Vereeniging bij de plechtige ontvangst van den luitenant-generaal VAN HEUTSZ in het Hôtel des Indes te 's-Gravenhage en bieden Z. E. een bloemstuk namens de Vereeniging aan. Op verzoek van den Voorzitter der Commissie van ontvangst werd van het toespreken van den Generaal afgezien.
- 27 Februari 1905. Vergadering, vereerd met de tegenwoordigheid van Z. K. H. den Prins der Nederlanden.
- 27 April 1905. Vergadering te Amsterdam.
Mededeeling van het in bewerking nemen van de uitgave van een *Wetenschappelijk Jaarbericht*.
- 22 Februari 1907. Vergadering te Breda, bijgewoond door 2 Belgische hoofdofficieren van den Generalen Staf.
- 28 Februari 1908. Vergadering te Amsterdam.

- 30 October 1908. Mededeeling, dat het Bestuur het eereidmaatschap heeft aangeboden aan den gep. generaal-majoor L. DE VLAMING en deze dit, op hoogen prijs stellende, heeft aanvaard.
- 30 April 1909. Toezending van een telegram door den Voorzitter aan Z. K. H. den Prins der Nederlanden, Hertog van Mecklenburg, tevens eereid, betuigende de eerbiedige hulde van de Vereeniging, welke deelt in de algemeene vreugde in den lande over de zoo heuglijke geboorte van de Prinses van Oranje-Nassau, en uitende de hartgrondigste wenschen voor het geluk en den voorspoed van de Troonopvolgster en van het Vorstelijk Huis van Oranje. Den 1en Mei werd door Z. K. H. telegrafisch hartelijk dank betuigd voor de aangeboden gelukwenschen.
- 29 October 1909. Herdenking van de geboorte van H. K. H. Prinses Juliana en opwekking tot medewerking aan het verkrijgen van eene deugdelijke land- en zeemacht.
- 26 November 1909. Vergadering te Utrecht.
- 28 October 1910. Mededeeling, dat, naar aanleiding van eene uitnoodiging van het Hoofdbestuur der Vereeniging „Volksweerbaarheid“, de Voorzitter heeft bijgewoond den feestavond ter herinnering van het tienjarig bestaan der Vereeniging, op 1 Juli in den stadsschouwburg te Amsterdam. Op den avond zelf is het Hoofdbestuur dank betuigd, namens de Vereeniging, voor de zeer gewaardeerde uitnoodiging.
- 13 Januari 1911. Vergadering, bijgewoond door vele leden der Marinevereeniging, daartoe uitgenoodigd, zee-officieren en verschillende burgerpersonen, die verzocht hadden de vergadering te mogen bijwonen. Aan elk der leden der Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal werd een exemplaar van het gedrukte verslag aangeboden.
- 24 Februari 1911. Mededeeling, dat door enkele leden van het Bestuur en andere leden der Vereeniging gevolg is gegeven aan eene schriftelijke uitnoodiging van de Marinevereeniging, tot het bijwonen van eene door haar belegde vergadering ter bespreking van de voorgestelde verbeteringen der kustverdediging, waarvoor 30 kaarten beschikbaar waren gesteld.
- 26 Januari 1912. Ingevolge het door de Vergadering gedane voorstel, zullen 150 exemplaren van het gedrukte

- verslag van het behandelde aan de leden der Eerste en Tweede Kamer van de Staten-Generaal worden toegezonden. (Is geschied 26 Februari.)
- 15 Maart 1912. Vergadering te Breda.
- 24 October 1913. Mededeeling, dat het Bestuur reeds overweegt, op welke wijze het 50-jarig bestaan der Vereeniging in 1915 zoude kunnen worden herdacht. De leden worden uitgenoodigd hunnerzijds daarvoor een voorstel te doen.
- Herdenking van het feit, dat op 24 October 1912 het Dagelijksch Bestuur uit het Hoofdc Comité van het Nederlandsche Roode Kruis in eene spoedvergadering bijeenkwam, om een besluit te nemen in zake het verleenen van hulp aan de zieke en gewonde krijgslieden van de oorlogvoerenden in den Balkan en dat, door den financieelen en persoonlijk steun van het Nederlandsche volk, vier ambulances uitgezonden zijn kunnen worden.
- 28 November 1913. Herdenking van het eeuwfeest van het herstel van Nederlands onafhankelijkheid en van het aandeel, dat de Nederlandsche troepen hebben gehad in de bevestiging daarvan door hun heldhaftig gedrag bij Quatre-Bras en Waterloo in 1815.
- 9 Januari 1914. Vergadering, bijgewoond door vele leden der Marinevereeniging, zeeofficieren en burgerpersonen, daartoe door het Bestuur uitgenoodigd of geïntroduceerd.
- 23 Januari 1914. Mededeeling van de ontvangst eener uitnoodiging van het Bestuur der afdeling 's-Gravenhage van de Algemeene Vereeniging van Verlofs officieren, tot het bijwonen van eene lezing van den luitenant ter zee 1e klasse L. J. QUANT over „Het pantserschip en de technische zijde van het huidige Marinevraagstuk” op 24 Januari.
- 27 Februari 1914. Vergadering, bijgewoond door vele leden der Marinevereeniging en zeeofficieren.
- Herdenking van de leden der Vereeniging, die als officier in dienst zijn getreden van Albanië, en toezending van een telegram aan den generaal-majoor W. J. H. DE VEER te Valona.
- Hierop werd den 1en Maart een telegram van dankbetuiging van dien opperofficier ontvangen.

VEREENIGING ter beoefening van de Krijgswetenschap.

Dat eene meer dan oppervlakkige kennis van de Krijgswetenschap *in haar geheelen omvang*, voor de officieren der zee- en landmagt, niet alléén wenschelijk, maar ook noodzakelijk moet worden geacht, is eene waarheid, die tegenwoordig wel niet aan twijfel onderhevig kan zijn. Evenmin kan de juistheid der stelling worden betwist, dat voor elk burger van den staat, die prijs stelt op de onafhankelijkheid en duurgekochte vrijheid van het Vaderland, en die op eenige wijze invloed kan hebben op de openbare meening en de beslissing der openbare zaken, althans eenige begrippen omtrent die wetenschap en hare toepassing, even onmisbaar zijn, als bekendheid met den toestand en de belangen van handel en nijverheid, van kunsten en wetenschappen in het algemeen.

Velen onzer officieren ontbreekt het echter dikwijls aan al de hulpmiddelen noodig om steeds geheel op de hoogte te blijven van de verschillende takken van de Krijgswetenschap, als ook aan de gelegenheid tot geregelde onderlinge wisseling van gedachten, over hunnen wederzijdschen werkring, terwijl de niet-militair veelal verstoken blijft van die voorlichting van deskundigen, door welke hij in staat kan worden gesteld om met eenigen grond te oordeelen over de krijgskundige vraagstukken van den dag.

Een middel nu, in onzen tijd dikwijls met gunstig gevolg tot de bevordering van andere vakken van wetenschap en verspreiding van algemeene kennis beproefd, het middel namelijk van vereeniging, zou, goed aangewend, ongetwijfeld niet weinig bevorderlijk kunnen zijn aan eene degelijke

beoefening der Krijgswetenschap onder de officieren zoowel van de zee- en landmagt, als van de schutterij, en aan de opheffing der nagenoeg algeheele onbekendheid *met* en onverschilligheid *omtrent* krijgszaken, die tegenwoordig onder bijkans alle niet-militairen (ongelijk daarin aan hunne roemruchtige voorvaderen), tot groot toekomstig nadeel welligt van 's lands dierbare belangen, blijkt te heerschen.

Eene vereeniging van officieren van alle rangen en van beschaafde burgers, tot onderlinge bespreking van krijgskundige onderwerpen, zou voorzeker niet weinig kunnen bijdragen tot bereiking van het boven aangewezen doel, terwijl zij, bij genoegzame deelneming ook welligt in staat zou worden gesteld, zich ten dienste harer leden zoodanige boek- en plaatwerken aan te schaffen, als voor de grondige beoefening der wetenschap noodig, doch voor velen, door te groote kostbaarheid, moeilijk verkrijgbaar zijn.

Deze redenen hebben de ondergeteekenden *) geleid, tot het oprigten van eene „*Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap*”, onder de navolgende, in eene voorloopige vergadering op den 6den Mei, 1865, vastgestelde bepalingen:

ART. 1.

De Vereeniging stelt zich ten doel: onderlinge oefening in de Krijgswetenschap en meer bepaald, algemeene verspreiding van heldere begrippen omtrent krijgszaken.

ART. 2.

Te dien einde wordt door hare leden, van 1 October tot ultimo April, maandelijks eene vergadering gehouden, waarin alle onderwerpen kunnen besproken worden, die de marine of het krijgswezen te lande betreffen.

Kritiek van regeeringsdaden mag nimmer als bepaald onderwerp gekozen worden; doch blijft vrij, als zij met het te behandelen onderwerp zamenhangt of daaruit voortvloeit. Zij zal dan steeds met betamelijkheid en waardeering van hooger standpunt moeten gevoerd worden.

---

*) In deze Bijlage niet met name vermeld.

ART. 3.

Tot het lidmaatschap kunnen toetreden :

- 1°. de officieren en oud-officieren van de schutterij en van de zee- en landmagt;
- 2°. niet-militairen den ouderdom van 20 jaren bereikt hebbende.

ART. 4.

Zij, die lid wenschen te worden, moeten daartoe door twee leden der Vereeniging worden voorgesteld aan het bestuur, hetwelk dat voorstel in de eerstvolgende vergadering brengt, waarin alsdan door ballotage omtrent de aanneming wordt beslist.

ART. 5.

Het bestuur bestaat uit: een *Voorzitter*, een *Onder-Voorzitter*, een *eerste* en een *tweede Secretaris* en een *Penningmeester*.

Telken jare wordt op de laatste vergadering, in de maand April, een nieuw bestuur gekozen, dat dadelijk na deze vergadering in functie treedt. De aftredende leden zijn herkiesbaar.

Bij het ontstaan van vacatures wordt daarin op de eerstvolgende vergadering voorzien.

ART. 6.

In geval. bij de verkiezing van de leden van het bestuur, de eerste stemming geene volstreckte meerderheid mogt opleveren, zal men tot een tweede vrije stemming overgaan, en wanneer ook deze geene volstreckte meerderheid oplevert, zal eene overstemming plaats hebben tusschen de beide leden, die bij de tweede stemming, de meeste stemmen verkregen hebben.

Oningevulde of blanco briefjes worden van het getal afgetrokken, om de meerderheid te bepalen.

Bij staking van stemmen beslist het lot. Hetzelfde vindt plaats indien bij de tweede vrije stemming meer dan twee personen een gelijk getal stemmen mogten verkrijgen.

ART. 7.

Over alle zaken, uitgezonderd die bedoeld bij art. 4 en 5, wordt mondeling bij hoofdelijke oproeping gestemd en

bij het kiezen en benoemen van personen of commissiën met ongeteekende briefjes.

ART. 8.

Over alle onderwerpen, omtrent welke beslissing geene bepaalde regels in dit reglement zijn vastgesteld, beslissen de aanwezige leden bij volstrekte meerderheid der uitgebragte stemmen. Bij staking der stemmen, beslist de Voorzitter.

ART. 9.

De contributie wordt voorloopig vastgesteld op *f* 4 per jaar.

Men verbindt zich tot het lidmaatschap voor één jaar, in te gaan met 1 October. Bij gedwongen verplaatsing vòòr 1 Januarij betaalt men slechts de halve contributie.

Wanneer een lid voor het lidmaatschap wenscht te bedanken, is hij verplicht minstens 14 dagen vòòr 1°. October schriftelijk kennis te geven aan het bestuur. Indien hij hieraan niet voldoet wordt zijn lidmaatschap gehouden weder voor één jaar te zijn ingegaan.

ART. 10.

De werkzaamheden bestaan, buiten de huishoudelijke, in het houden van voordragten over krijgskundige en daarmee verwant zijnde onderwerpen en in het bespreken van deze.

Deze voordragten worden in den regel gehouden door leden van de Vereeniging, die zich daartoe hebben aangemeld, of, op uitnoodiging van het bestuur, zich daartoe hebben bereid verklaard; de regeling en de volgorde dier voordragten worden door het bestuur vastgesteld. Na afloop eener voordragt mogen door elk der leden vragen en opmerkingen over het behandelde tot den spreker gerigt worden, die door hem, desverkiezende, kunnen beantwoord worden.

Zij, die dergelijke vragen en opmerkingen doen, mogen elk slechts twee malen over hetzelfde onderwerp het woord voeren.

Ook kunnen personen, die geen lid der vereeniging zijn, door het bestuur tot het houden van voordragten worden uitgenoodigd.

Sprekers, buiten 's Gravenhage woonachtig, hebben aanspraak op eene billijke schadeloosstelling voor reiskosten.

ART. 11.

Het houden eener voordragt geeft den spreker het regt om voor den avond, waarop hij zijne voordragt houdt, over 10 introductie-kaarten te beschikken.

Het bestuur heeft het regt elken avond 5 personen, buiten de stad woonachtig, te introduceeren.

ART. 12.

Wanneer er geene voordragt gehouden wordt, zullen zoodanige krijgskundige of daarmede verwant zijnde onderwerpen in behandeling worden gebracht als door het bestuur daartoe worden voorgesteld.

ART. 13.

De te behandelen onderwerpen, in art. 10 en 12 bedoeld, zullen zoo spoedig mogelijk, in den regel minstens 14 dagen te voren, ter kennis van de leden worden gebracht.

ART. 14.

Ieder lid heeft het regt zaken, waarover hij het oordeel der vereeniging wenscht te weten, aanhangig te maken. Er zal tot dat einde in elke vergadering een register ter tafel liggen, waarin ieder lid de vraagpunten kan opteekenen waaromtrent hij dat oordeel wenscht te vernemen.

ART. 15.

De Voorzitter, belast met de leiding der vergaderingen en het handhaven der orde, is bevoegd en, ingeval van overtreding van art. 2, verplicht den spreker tot de orde te roepen en hem des noods het woord te ontnemen. De spreker heeft echter beroep op de vergadering.

ART. 16.

De vergadering beslist omtrent het staken of verdagen der beraadslagingen.

ART. 17.

Van het gesprokene in elke vergadering wordt door den 1sten Secretaris een verslag opgemaakt, waarvan een kort uittreksel, tot *notulen* bestemd, aan de goedkeuring der leden wordt onderworpen.

ART. 18.

Eene Commissie, door de Vereeniging te benoemen, zal het bestuur adviseren omtrent het al of niet drukken en aan de leden toezenden van de gehoudene voordragten *met* of *zonder* een beknopt verslag der daarover gevoerde discussiën. De beslissing over het advies dezer Commissie, met het praeadvies van het bestuur, verblijft aan de vergadering.

ART. 19.

Door het bestuur kunnen ten dienste der leden boeken, plaatwerken enz. worden aangeschaft, die door hen voor de beoefening der krijgswetenschap verlangd worden en door te groote kostbaarheid moeilijk voor particuliere rekening zijn aan te schaffen.

Mogt op die wijze de vereeniging in het bezit komen eener bibliotheek, dan wordt de 2e Secretaris tevens Bibliothecaris en zal er door het bestuur een reglement op de bewaring en het uitleenen van boeken aan de goedkeuring der vereeniging worden onderworpen.

ART. 20.

Het lidmaatschap wordt ontzegd wanneer daartoe aan het Bestuur door 20 leden, een schriftelijk gemotiveerd voorstel is gedaan en, bij de ballottage in eene eerstvolgende vergadering, eene meerderheid van $\frac{2}{3}$ der stemmen zich met dat voorstel heeft vereenigd.

ART. 21.

Voorstellen tot veranderingen of bijvoegingen in het reglement worden niet in behandeling gebracht, tenzij daartoe in eene voorgaande vergadering, door minstens $\frac{1}{10}$ van het aantal leden der vereeniging, een schriftelijk voorstel is ingediend.

's *Gravenhage*, den 6den Mei, 1865.

1915/16. I.

REGLEMENT

VAN DE

VEREENIGING TER BEOEFENING VAN DE KRIJGSWETENSCHAP.

Van het doel.

ARTIKEL 1.

De Vereeniging, wier hoofdzetel te 's-Gravenhage gevestigd is, heeft ten doel :

- A. onderlinge oefening in de krijgswetenschap ;
- B. algemeene verspreiding van heldere begrippen omtrent krijgzsaken.

Van de leden.

ART. 2.

De Vereeniging bestaat uit gewone leden en eereleden. Militairen beneden den rang van officier worden niet als lid aangenomen.

ART. 3.

Het Bestuur kan het eerelidmaatschap aanbieden aan de Prinsen van den bloede en aan hen, die zich bijzonder verdienstelijk gemaakt hebben voor het Nederlandsche krijgsweten, de krijgswetenschap of de belangen der Vereeniging.

ART. 4.

Die gewoon lid wenscht te worden, meldt zich mondeling of schriftelijk bij den Secretaris aan, met duidelijke opgaaf van familienaam, wóórnamen, woonplaats en qualiteit.

ART. 5.

De Secretaris voegt bij den oproepingsbrief voor de algemeene vergadering de lijst van hen, die zich als lid hebben aangemeld.

Deze lijst dient als stembrief, waarop de namen worden doorgehaald van hen, tegen wier aanneming men bezwaar heeft.

De ballotage geschiedt bij den aanvang der vergadering, waarvoor de Secretaris met de stembus bij de leden rondgaat.

Wie een derde of meer der uitgebrachte stemmen tegen zich heeft, is niet als lid aangenomen en kan gedurende een jaar niet opnieuw als lid worden voorgesteld.

ART. 6.

Die als lid aangenomen is, ontvangt een bewijs van lidmaatschap door twee leden van het Bestuur ondertekend.

ART. 7.

Het lidmaatschap kan ontzegd worden, wanneer het Bestuur uit eigen hoofde, of op schriftelijk verzoek van minstens twintig leden, een gemotiveerd voorstel aan de algemeene vergadering doet en deze met minstens twee derden der uitgebrachte stemmen zich met dat voorstel vereenigt.

Een voorstel tot ontzegging van het lidmaatschap wordt minstens veertien dagen vóór de vergadering, waarin het behandeld wordt, door het Bestuur aan het betrokken lid medegedeeld, opdat deze desverkiezende aldaar zijne verdediging inbrengt of wel voor zijn lidmaatschap bedankt.

In het laatste geval komt het voorstel tot ontzegging van lidmaatschap niet in behandeling.

ART. 8.

Wanneer een voorstel als in voorgaand artikel besproken, niet is aangenomen, mag dit voorstel betrekkelijk denzelfden persoon gedurende een jaar niet opnieuw in behandeling komen.

ART. 9.

Leden, die twee jaar met de betaling der jaarlijksche contributie ten achter zijn, worden door het Bestuur van de ledenlijst geschrapt.

ART. 10.

Die voor het lidmaatschap wensch te bedanken, is verplicht zulks vóór den 15den September schriftelijk aan den Secretaris te melden. Geschiedt die kennisgeving later, dan is men opnieuw verbonden voor het aangevangen werkjaar, dat telkens den 1sten October begint.

ART. 11.

Zij, die in den loop van een werkjaar als lid worden aangenomen, betalen de contributie over het geheele jaar en ontvangen al de in dat jaar verschenen Verslagen.

ART. 12.

Leden, die buitenslands of in de West-Indische koloniën wonen, moeten, die in Oost-Indië wonen, kunnen aan den Secretaris een adres in Nederland opgeven, waar hunne contributie ingevorderd en de voor hen bestemde bescheiden der Vereeniging bezorgd kunnen worden.

Officieren van de Nederlandsche Zeemacht en andere leden der Vereeniging, die tijdelijk buiten Nederland verblijf houden, moeten vóór hun vertrek aan den Secretaris der Vereeniging schriftelijk opgeven, aan welk adres *hier te lande* de Verslagen en andere uit te reiken stukken moeten bezorgd en de contributie kan opgehaald worden. Bij verzuim van deze opgave worden zij geacht, af te zien van hun lidmaatschap en van de ontvangst der in den loop van het werkjaar nog uit te geven Verslagen, enz.

De contributie der gewone leden in Oost-Indië, behalve die der Zeemacht, wordt ingevorderd door tusschenkomst van den hoofdcorrespondent der Vereeniging te Batavia. Zij ontvangen de Verslagen franco.

ART. 13.

De contributie voor de gewone leden bedraagt *f* 4.—'s jaars.

ART. 14.

De contributie der in Nederland gedomicilieerde leden wordt betaald tegen quitantie van den Penningmeester. Zij

is voor die leden invorderbaar veertien dagen na ontvangst van het in ART. 6 vermelde bewijs van lidmaatschap en voorts in den aanvang van ieder werkjaar.

Van het Bestuur.

ART. 15.

Het Bestuur bestaat uit negen leden, gekozen door de algemeene vergadering.

ART. 16.

In de eerste algemeene vergadering van ieder werkjaar treedt een derde van het Bestuur af volgens een door loting opgemaakte rooster. De uitvallende bestuursleden zijn herkiesbaar.

ART. 17.

De in den loop van het werkjaar opengevallen plaatsen in het Bestuur behoeven niet terstond te worden aangevuld, tenzij het Bestuur uit minder dan vijf leden zou bestaan.

ART. 18.

De algemeene vergadering kiest uit het voltallige Bestuur den Voorzitter der Vereeniging.

Het Bestuur bepaalt bij onderling goedvinden, wie zijner leden als Ondervoorzitter, Penningmeester en Secretaris optreedt en deelt die regeling der werkzaamheden aan de algemeene vergadering mede.

De betrekking van Secretaris en Penningmeester zijn in één persoon vereenigbaar.

ART. 19.

De Secretaris en de Penningmeester genieten te zamen als honorarium f 300 's jaars; zij brengen de voor de Vereeniging gedane uitschotten in rekening en bovendien voor administratieve hulp vijf percent van de in Nederland geïnde contributiën.

Het Bestuur bepaalt, wanneer het Secretariaat en Penningmeesterschap niet in één persoon zijn vereenigd, hoe bovengenoemde gelden over beide titularissen zullen worden verdeeld.

ART. 20.

De Bestuursvergaderingen worden bij afwezigheid van Voorzitter en Ondervoorzitter geleid door een der aanwezige leden, daartoe door het Bestuur aan te wijzen.

ART. 21.

In Bestuursvergaderingen wordt geen besluit genomen, wanneer niet minstens vijf leden tegenwoordig zijn.

ART. 22.

Het Bestuur stelt voor Oost-Indië een hoofdcorrespondent aan te Batavia. Die hoofdcorrespondent vertegenwoordigt de Vereeniging in Oost-Indië.

Hij houdt de Indische ledenlijst aan, zorgt voor het innen der contributiën en het overmaken der gelden.

Hij brengt de voor de Vereeniging gedane uitschotten in rekening en kan desverkiezende een voorschot van den Penningmeester ontvangen.

Hij geniet als honorarium vijftien percent van de contributiën der in Oost-Indië gedomicilieerde leden.

Hij stelt zoo noodig in de voornaamste plaatsen van Oost-Indië correspondenten aan en geeft van die benoeming kennis aan het Bestuur.

ART. 23.

Het Bestuur kan leden der Vereeniging, buiten 's-Gravenhage woonachtig, tot correspondenten aanstellen, welke benoeming aan de algemeene vergadering wordt medegedeeld.

De correspondenten bevorderen het verkeer tusschen het Bestuur en de in de plaats hunner inwoning gevestigde leden der Vereeniging. Zij geven den Secretaris kennis, wanneer leden die plaats verlaten of aldaar komen wonen.

ART. 24.

Het Bestuur is bevoegd tot het uitschrijven van prijsvragen over militaire onderwerpen van actueel belang. Het regelt de samenstelling der jury, het toe te kennen honorarium en verdere zaken de prijsvraag betreffende en geeft van een en ander kennis aan de algemeene vergadering.

Het bekroonde antwoord blijft het eigendom der Vereeniging, en zal gedrukt en aan de leden uitgereikt worden.

ART. 25.

Het Bestuur is eveneens bevoegd tot het aanschaffen en verstrekken aan de leden van gegevens van militair belang, die dienen kunnen ter voldoening aan punt B. van ARTIKEL 1.

ART. 26.

In de eerste algemeene vergadering van ieder werkjaar brengt het Bestuur verslag uit over den toestand der Vereeniging gedurende het vorige jaar.

In dezelfde bijeenkomst doet het Bestuur rekening en verantwoording over zijn geldelijk beheer.

Te voren wordt de rekening van den Penningmeester met de daarbij behorende bescheiden en stukken van verantwoording onderzocht door eene Commissie van drie leden, daartoe door den Voorzitter buiten het Bestuur gekozen.

Deze Commissie brengt over hare bevinding verslag uit aan het Bestuur, dat den hoofdinhoud van dit verslag aan de algemeene vergadering mededeelt, waarna deze het slot der rekening vaststelt.

Over de algemeene vergaderingen.

ART. 27.

Ter bespreking van onderwerpen, die tot den werkring der Vereeniging behooren, worden tusschen 1 October en 30 April eenige algemeene vergaderingen gehouden. Deze vergaderingen zullen in den regel worden gehouden te 's-Gravenhage; mocht het Bestuur dit wenschelijk achten, dan kunnen ze ook worden gehouden in andere plaatsen, waar de Vereeniging minstens 50 leden telt.

Aan niet-leden kan door het Bestuur toegang tot eene algemeene vergadering worden verleend. Hun wordt de bevoegdheid tot deelneming aan de discussie toegekend.

Het Bestuur noodigt voor de algemeene vergaderingen

sprekers uit, of stelt over een of meer onderwerpen punten van beraadslaging voor.

Na den eersten spreker zal zooveel mogelijk gelegenheid gegeven worden tot discussie over het behandelde onderwerp. Ontbreekt daartoe de tijd, dan beslist de vergadering, of dit in een latere bijeenkomst zal plaats hebben; deze bepaling geldt echter niet voor de vergaderingen buiten 's-Gravenhage.

ART. 28.

De door het Bestuur uitgenoodigde sprekers hebben recht op: tien toegangskaarten tot de vergadering; 25 exemplaren van het Verslag, waarin hunne voordracht is opgenomen, en, zoo zij buiten de plaats wonen, waar de algemeene vergadering wordt gehouden, op reis- en verblijfkosten, waarvan het bedrag door het Bestuur wordt bepaald.

Wordt de algemeene vergadering buiten 's-Gravenhage gehouden, dan genieten hoogstens 4 leden van het Bestuur daarbij tegenwoordig, reis- en verblijfkosten op denzelfden voet als in de eerste alinea van dit Artikel voor de sprekers is vastgesteld.

Buiten goetvinden van het Bestuur kunnen de sprekers geene voor hunne voordracht vervaardigde kaarten en teekeningen aan de Vereeniging in rekening brengen. Geschiedt zulks, dan beslist het Bestuur of deze voorwerpen al dan niet het eigendom der Vereeniging zullen blijven.

Aan de door het Bestuur uitgenoodigde sprekers kan een honorarium van f 100 worden aangeboden, onder verplichting van aan het einde der Vergadering aan den Secretaris hunne voor de pers gereed gemaakte verhandeling ter hand te stellen tot opneming in het Verslag. De verhandeling wordt alsdan eigendom der Vereeniging.

Wanneer de beraadslaging over eene gehouden verhandeling in eene bijzondere vergadering plaats heeft, geniet de door het Bestuur uitgenoodigde inleider een honorarium van f 50 en c.q. reis- en verblijfkosten. Aan personen, door het Bestuur uitgenoodigd om aan het debat te komen deelnemen, worden c.q. slechts reis- en verblijfkosten aangeboden.

ART. 29.

Het Bestuur zorgt, dat van het verhandelde, naar aanleiding van de gehouden voordracht, in de algemeene vergadering aantekening geschiedt.

ART. 30.

Van het verhandelde in de algemeene vergadering wordt uit de aantekeningen, nadat deze voor zooveel noodig door de sprekers zelf zijn nagezien en aangevuld, alsmede uit de ingeleverde geschreven stukken, door den Secretaris een uitvoerig verslag opgemaakt.

De wijziging of aanvulling der aantekeningen zal alleen ten doel hebben het gesprokene in beteren stijl weêr te geven, zonder de strekking of de beteekenis van het gezegde te veranderen.

Dit Verslag wordt gedrukt en vrachtvrij aan de leden gezonden, tenzij het Bestuur het drukken minder wenschelijk oordeelt. In dit geval stelt het Bestuur in de eerstvolgende algemeene vergadering voor, dit na te laten.

ART. 31.

De oproepingsbrief voor de algemeene vergadering vermeldt de te behandelen onderwerpen en wordt door den Secretaris tijdig vrachtvrij aan de leden in Nederland toegezonden.

Punten, op dezen brief niet vermeld, kunnen in beraadslaging komen, indien de vergadering dit goedvindt.

Over de in ARTT. 7, 30 en 39 omschreven voorstellen mag echter niet beraadslaagd worden, tenzij daarvan minstens *veertien* dagen te voren aan de leden in Nederland kennis is gegeven.

ART. 32.

De Voorzitter leidt de vergadering, roept de sprekers tot de orde en vermaant hen bij al te groote uitvoerigheid tot beknoptheid.

Bij verhindering zijnerzijds, of wanneer hij zelf een spreekbeurt vervult, wordt hij vervangen door den Ondervoorzitter. Is ook deze verhinderd, dan belast het Bestuur een zijner leden met de leiding der vergadering.

ART. 33.

De leden, die de algemeene vergadering bijwonen, teekenen hun naam op een presentielijst, die bij iedere stemming door den Voorzitter wordt geverifieerd.

ART. 34.

In de algemeene vergadering wordt mondeling gestemd bij hoofdelijke oproeping volgens de presentielijst, met uitzondering van :

- 1°. de ballotage van nieuwe leden, geregeld bij ART. 5;
- 2°. de benoemingen van personen en de stemming over een voorstel als in ART. 7 omschreven, waarbij gestemd wordt met toegevouwen, niet ondertekende briefjes.

ART. 35.

Bij mondelinge stemming beslist de volstreckte meerderheid der uitgebrachte stemmen, tenzij dit reglement zulks anders voorschrijft (ARTT. 7 en 40). Staken de stemmen, dan heeft de Voorzitter een beslissende stem.

ART. 36.

Bij stemming met briefjes benoemt de Voorzitter twee leden tot het opnemen der stemmen.

ART. 37.

Wanneer, bij benoemingen, in de eerste stemming niemand de volstreckte meerderheid verkrijgt, heeft een tweede vrije stemming plaats. Geeft ook deze dit resultaat, dan geschiedt er herstemming over de twee personen, die bij de tweede stemming de meeste stemmen op zich vereenigden.

Wanneer twee of meer personen in de tweede vrije stemming, of bij herstemming de beide kandidaten, hetzelfde getal stemmen verkrijgen, beslist het lot.

Van het Reglement.

ART. 38.

Het Bestuur heeft het recht wijzigingen of geheele herziening van het Reglement aan de algemeene vergadering voor te stellen, en is verplicht dit te doen, wanneer twintig

of meer leden daartoe een schriftelijk gemotiveerd voorstel bij het Bestuur indienen.

ART. 39.

Voorstellen tot wijziging van het Reglement en die van finantiëelen aard worden niet in behandeling genomen dan minstens veertien dagen nadat het Bestuur die aan de leden heeft medegedeeld.

Bij die behandeling kunnen de leden zich door één hunner medeleden bij procuratie doen vertegenwoordigen, met dien verstande, dat ter vergadering door één lid niet meer dan tien stemmen mogen worden uitgebracht.

Het Bestuur zendt formulieren van procuratie aan de leden in Nederland rond.

Wijzigingen, die met de voorgestelde in verband staan, kunnen gedurende de vergadering behandeld worden, wanneer de meerderheid der aanwezige leden dit toestaat.

De procuratiën zijn uitsluitend geldig voor de op het beschrijvingsbiljet vermelde onderwerpen en de voorstellen, die daaromtrent door de vergadering in behandeling worden genomen.

ART. 40.

Voorstellen in het vorig artikel bedoeld, worden geacht te zijn aangenomen, wanneer minstens twee derden der uitgebrachte stemmen zich daarvóór hebben verklaard.

ART. 41.

Ieder nieuw lid ontvangt een reglement.

Om het andere jaar wordt de ledenlijst met inhoud der Verslagen gedrukt en aan al de leden verzonden.

De Secretaris lascht de in het vorige jaar aangenomen wijzigingen in het reglement in en vernummert zoo noodig de artikels.

Aldus vastgesteld in de algemeene vergadering van 15 Oct. 1875, en gewijzigd in de algemeene vergaderingen van 29 Oct. 1879, 30 November 1881, 25 April 1883, 25 November 1886, 30 Januari 1890, 25 October 1895 en 17 December 1897.

HET BESTUUR.

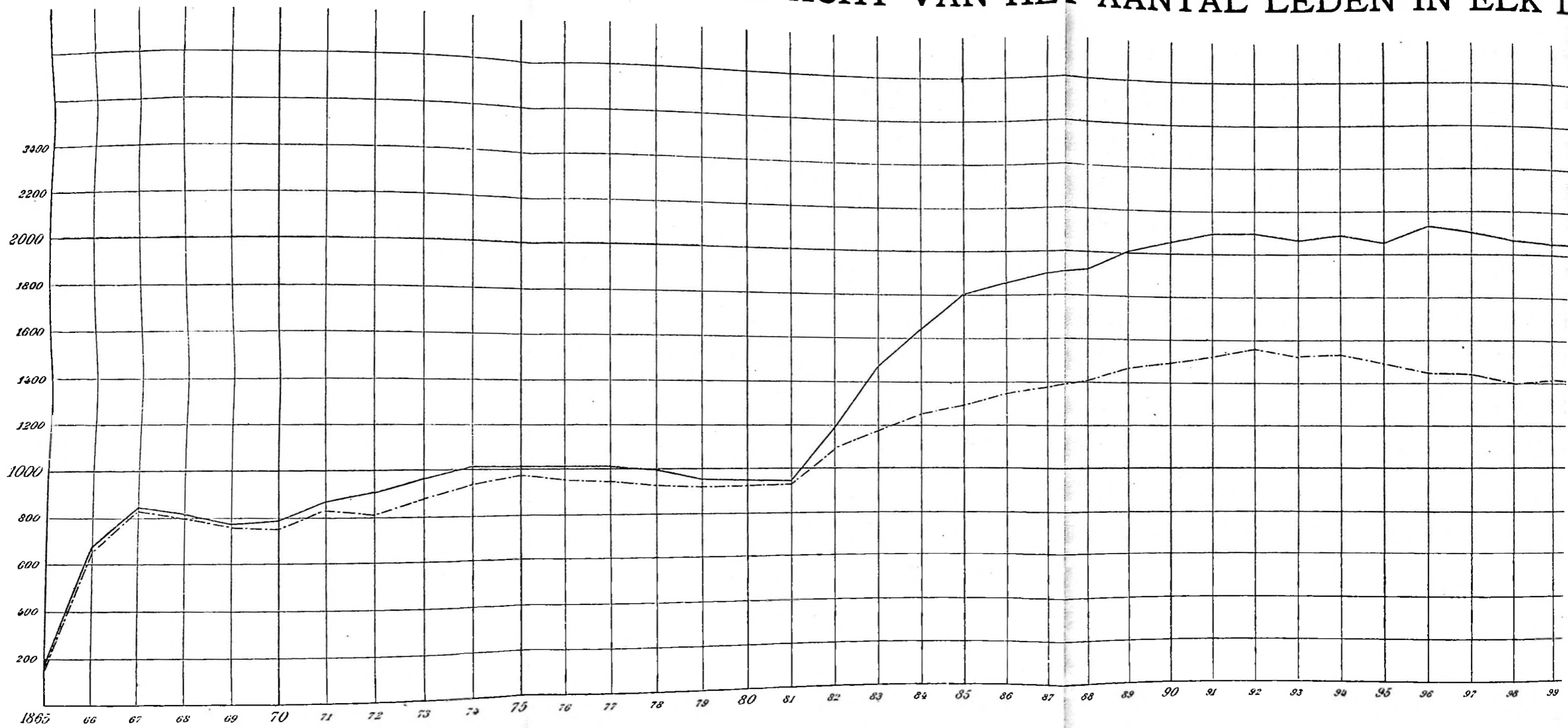
BIJLAGE 3.

AANTAL LEDEN OP 1 OCTOBER.

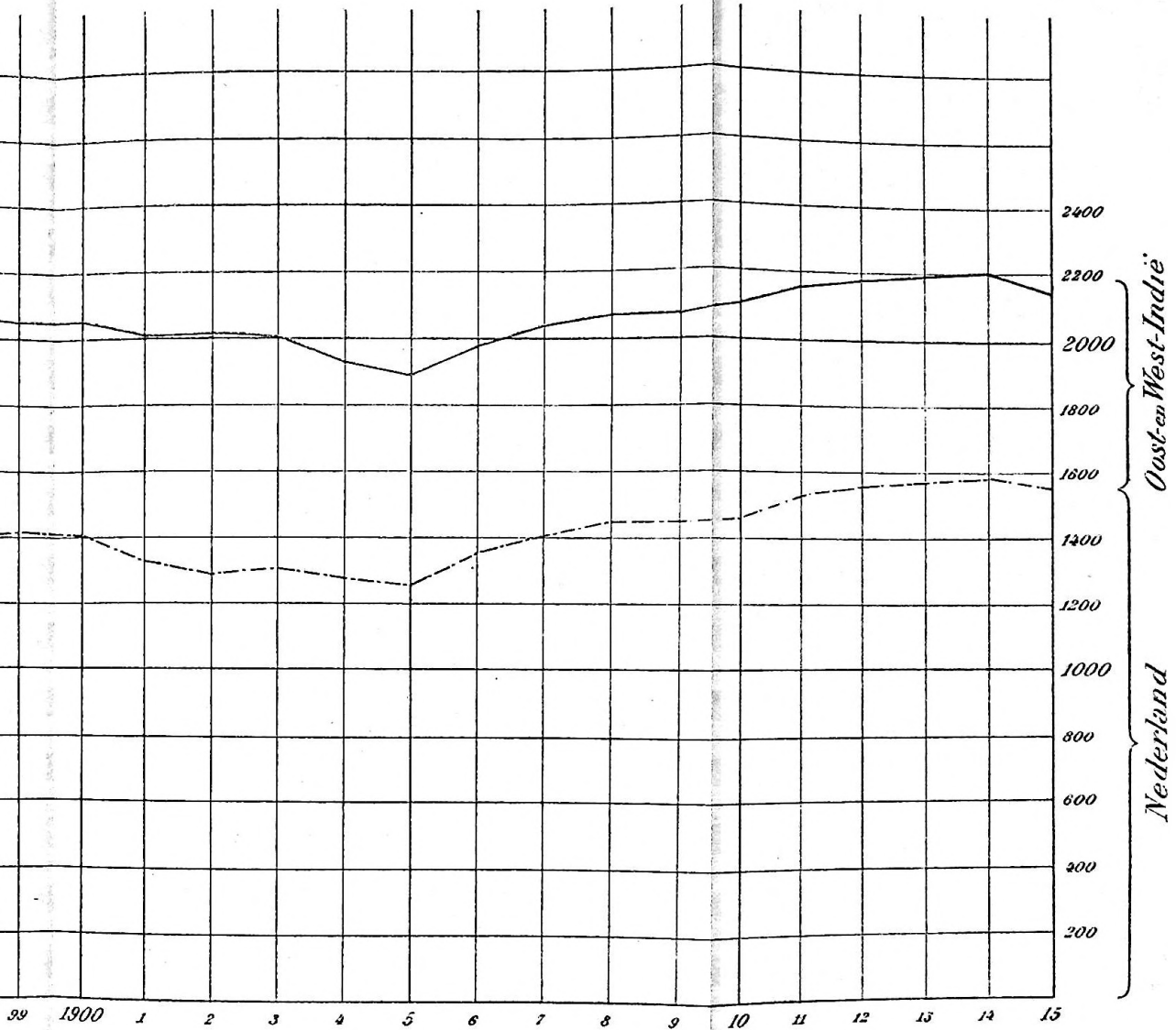
JAAR.	NEDER- LAND.	OOST EN WEST- INDIË	TOTAAL.	JAAR.	NEDER- LAND.	OOST EN WEST- INDIË	TOTAAL.	TOELICHTINGEN.
1865	150	3	153	1890	1.480	577	2.057	
1866	653	13	666	1891	1.518	580	2.098	
1867	824	18	842	1892	1.555	544	2.099	
1868	797	21	818	1893	1.521	542	2.063	
1869	750	21	771	1894	1.526	570	2.096	
1870	745	38	783	1895	1.493	555	2.048	
1871	830	31	861	1896	1.441	698	2.139	
1872	806	42	902	1897	1.438	666	2.104	
1873	876	72	948	1898	1.395	671	2.066	
1874	939	73	1.012	1899	1.414	636	2.050	
1875	970	46	1.016	1900	1.406	647	2.053	
1876	960	53	1.013	1901	1.325	685	2.010	
1877	945	70	1.015	1902	1.294	726	2.020	
1878	923	74	997	1903	1.307	698	2.005	
1879	919	38	957	1904	1.273	657	1.930	
1880	919	24	943	1905	1.258	632	1.890	
1881	926	18	944	1906	1.356	628	1.984	
1882	1.088	93	1.181	1907	1.405	636	2.041	
1883	1.175	287	1.462	1908	1.443	623	2.066	
1884	1.249	395	1.644	1909	1.447	620	2.067	
1885	1.282	520	1.802	1910	1.458	648	2.106	
1886	1.341	497	1.838	1911	1.530	633	2.163	
1887	1.371	533	1.904	1912	1.556	625	2.181	
1888	1.404	515	1.919	1913	1.574	623	2.197	
1889	1.461	550	2.011	1914	1.589	621	2.210	
				1915*	1.547	604	2.151	* In de maand Mei.

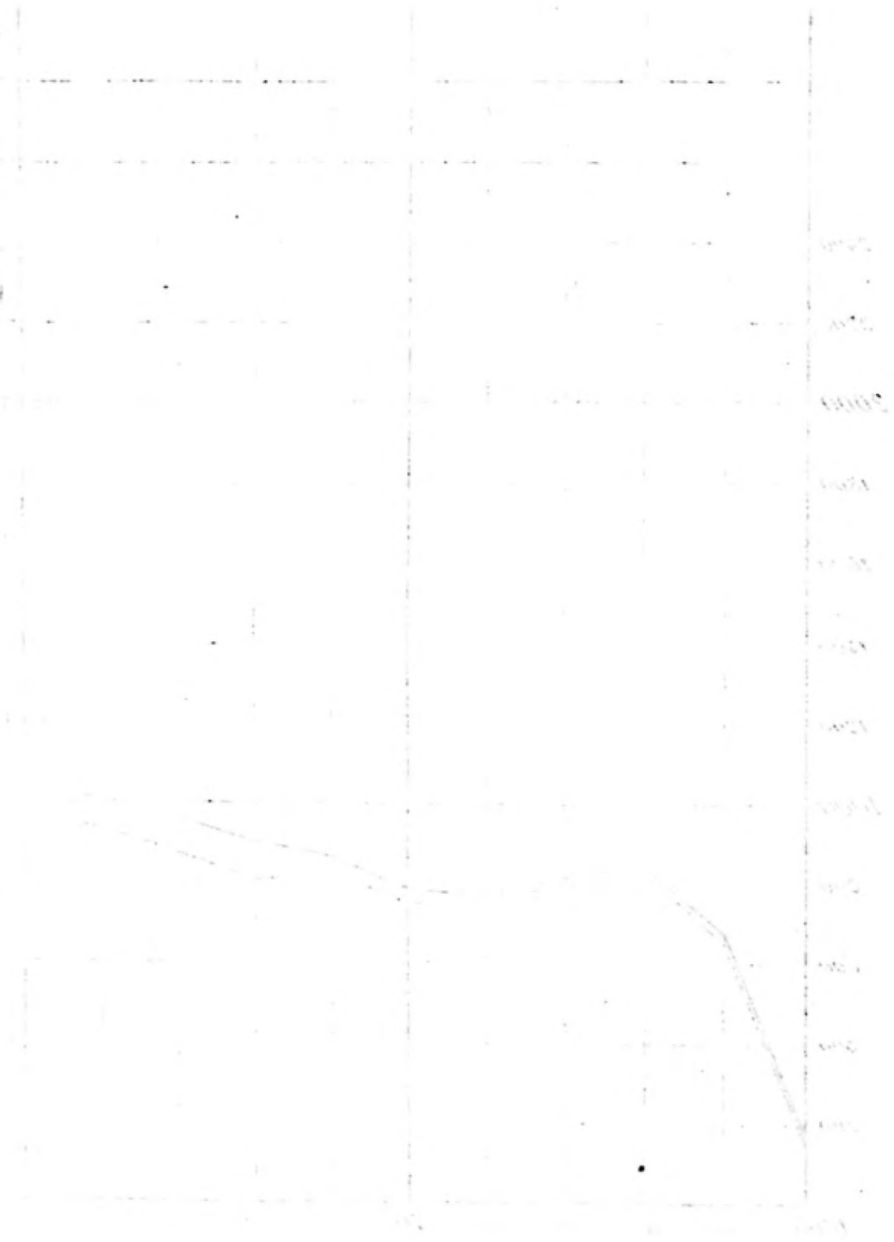
GRAPHISCH OVERZICHT VAN HET AANTAL LEDEN IN ELK D

DER JAREN 1865-1915.

GRAPH

**ONDERWERPEN, BEHANDELD IN DE ALGEMEENE
VERGADERINGEN EN DE AFZONDERLIJK
VERSCHEENEN AFLEVERINGEN.**

1865—66.

1. 1) J. W. VAN SYPESTEYN. De bestemming van het Nederlandsche leger.
- 2 P. G. BOOMS. Krijgskundige beschouwingen over het Deensche leger tijdens zijne jongste oorlogen, en terugblik op het Nederlandsche.
3. J. L. NIERSTRASZ. De bestemming der Nederlandsche Marine.
4. T. J. STIELTJES. Beschouwingen over de verdediging van Denemarken in 1864.
5. A. W. P. WEITZEL. Denkbeelden over de verdediging van Java.
6. W. BOERS. De vereeniging van het Nederlandsche leger in Europa met dat in Indië is noodig, en op eene eenvoudige en weinig kostbare wijze tot stand te brengen.
7. S. E. J. ROORDA VAN ELSINGA. Eenige opgegeven punten : Oorlog, Staande legers, Militie en Volkswapening.

1866—67.

1. J. C. C. DEN BEER POORTUGAEL. De Schutterij in Nederland.
2. T. J. STIELTJES. De Militie.
3. Nadere discussie over 2.
4. P. M. NETSCHER. Over de vereeniging van het leger hier te lande met het Indische.
5. J. K. H. DE ROO VAN ALDERWERELT. Algemeene dienstplichtigheid.
6. Discussie over 5.
7. J. H. KROMHOUT. Over het in staat van verdediging stellen van een fort, gelegen in eene inundatie.

1) De cijfers geven aan de volgorde van de versohenen gedrukte verslagen en afzonderlijke afleveringen.

1867—68.

1. Dr. M. W. C. GORI. De militaire geneeskundige dienst in Noord-Amerika, in zooverre de daar gevolgde beginselen en verkregen resultaten voor Nederland van belang zijn te achten.

2. T. J. STIELTJES. Bestrijdingen van eenige dwalingen, voorkomende in de nieuwste geschriften over de verdediging van Nederland.

3. Discussie over 2.

4. L. MULDER. De vereeniging tot verleening van hulp aan zieke en gewonde krijgslieden in tijd van oorlog.

5. J. L. NIERSTRASZ. Beschouwingen over de maritieme strijdmiddelen van den tegenwoordigen tijd.

6. A. J. VOORDUIN. Beschouwingen over het gebruik van het leger in tijd van vrede, tot het arbeiden aan verdedigingswerken van blijvenden aard.

7. { Jhr. F. DE CASEMBROOT. Vluchthavens in Oost-Indië.
T. J. STIELTJES. Versperren van zeegaten.

1868—69.

1. Dr. M. W. C. GORI. De verbetering van het lot van den soldaat.

2. T. J. STIELTJES. De kustverdediging.

3. C. E. A. VIGELIUS. Een wandeling langs den IJsel. (Eerste gedeelte.)

4. Discussie over 2.

5. { C. E. A. VIGELIUS. Een wandeling langs den IJsel.
(Tweede gedeelte.)
C. A. JEEKEL. Eenige mededeelingen omtrent de gietstaalfabriek van den heer Krupp te Essen.

6. H. E. BEEKMAN. Over torpedo's.

7. H. DIJSENBROEK. Eenige beschouwingen naar aanleiding van de somwijlen genite meening: „De uitvinding van het zware en getrokken geschut, de pantserschepen, en de torpedo's en versperringen is een ramp voor kleine staten”, met uitbreiding tot een algemeene blik over de verdedigingsmiddelen van Nederland aan de land- en zeezijde.

1869—70.

1. Discussie over 3 en 5 van 1868—69.

2. Discussie over :

a. Verdeeling van arbeid is de grondslag, waarop de inrichting der staande legers rust. In hoeverre werkt thans nog dat beginsel vóór- en nadeelig op de inrichting der krijgsmacht gedurende lange jaren van vrede ?

b. Hoe kan, behoudens dit beginsel, de aansluiting van het eigenlijke staande leger aan eene volkswapening verkregen worden, en het nadeel weggenomen, dat uit te ver gedreven verdeeling van arbeid voortvloeit ?

c. In welke mate kunnen de vrijwillige oefeningen der burgerij in den wapenhandel en in de krijgswetenschappen medewerken tot verhooging der weerbaarheid ?

d. In hoeverre kunnen zij bijdragen tot bezuiniging op de uitgaven voor de verdediging ?

Ingeleid door T. J. STIELTJES.

3. Discussie over :

a. Wat zal Nederland doen als zijne vrijheid wordt bedreigd ? Bestaat er mogelijkheid, dat die vrijheid zal worden bedreigd ? Zullen wij altijd tijdig vooruit kunnen weten, of er gevaar bestaat ?

b. Welke verdedigingswijze verdient voor Nederland de voorkeur : de verdediging voet voor voet of de geconcentreerde verdedigingswijze ; zoowel bij een rechtstreekschen aanval als bij het handhaven der onzijdigheid ?

c. Welke liniën en sterkten zijn voor de eerste, welke bij de laatste verdedigingswijze noodig ? In hoeverre voldoen de bestaande liniën aan de vereischten, wat is daarin overbodig, wat moet nog worden daargesteld ?

d. Welke levende strijdkrachten bezitten wij thans volgens de wet ? Op welke wijze kan men de bestaande gebreken verhelpen, zonder in andere te vervallen, voornamelijk met het oog op eene snelle mobilisatie en beter verband tusschen het staande leger en de schutterij en eene meer voldoende oefening der laatste ?

Ingeleid door W. HOOGENBOOM.

4. J. SCHRAVER. Beschouwingen over :

a. De tegenwoordige krijgswaarde onzer troepen — soldaten

en ondergeschikt kader der infanterie en schutterij — en waarmede wij dus bij een eventueelen oorlog vermoedelijk in het veld verschijnen.

b. In hoofdtrekken : de middelen om die krijgswaarde te verhoogen en meer aan de roeping onzer soldaten — de landsverdediging — te doen beantwoorden.

5. C. A. JEEKEL. Beschouwingen over den vroegeren en hedendaagschen zee-oorlog.

6. A. POMPE. Krijgskundige beschouwing van den veldslag van Langensalza, 27 Juni 1866.

1870—71.

1. Dr. W. KROL. De hygiëne, het middel tot het behoud van den gewonden, tot herstel van den zieken soldaat.

2. J. H. KROMHOUT. De inundatiën in het algemeen en die van Nederland in het bijzonder.

3. Discussie over 2.

4. W. HOOGENBOOM. Behandeling van eenige punten betreffende de verbeteringen, die dringend noodig zijn in de organisatie, mobilisatie en oefening der levende strijdkrachten.

5. T. J. STIELTJES. Overzicht van Leidens beleg en ontzet in 1574.

6. F. A. V. W. H. VAN TUERENHOUT. De invoering van het Pruisische systeem van legervorming in ons land is mogelijk. Zij is in het belang en van den staat, en van den burger, en van het leger.

7. C. A. JEEKEL. Beschouwingen over den vroegeren en hedendaagschen zee-oorlog. (Vervolg van 5 in 1869—70).

8. Discussie over 6.

9. A. POMPE. De betrekkelijke waarde der passieve en actieve weermiddelen bij verdedigende oorlogvoering.

1871—72.

1. Discussie over 9 van 1870—71.

2. Vervolg van de discussie over 6 van 1870—71.

3. C. E. A. VIGELIUS. Beschouwingen omtrent eenige punten, rakende de IJael-verdediging.

- W. J. KNOOP. Over het bombardement als aanvalsmiddel tegen eene vijandelijke stelling.
4. } W. J. KNOOP. De Fransche volkswapening in het tweede gedeelte van den Fransch-Duitschen oorlog in 1870.
5. K. ELAND. Eenige hoofdpunten uit de geschiedenis van den vestingbouw, en opgave van sommige vereischten, waaraan vestingen tegenwoordig moeten voldoen.
6. Jhr. J. D. SIX. Eenige denkbeelden omtrent het militaire gebruik onzer spoorwegen.
7. Discussie over 3.

1872—73.

1. Vervolg van de discussie over 6 van 1870—71.
2. J. DRABBE. Bijdrage tot de critiek omtrent de belegering van Straatsburg in 1870.
3. W. L. DE PETIT. De oefening en de vechtwijze der hedendaagsche infanterie.
4. A. KOOL. Eenige beschouwingen over de tactiek der cavalerie en artillerie en over die der verbonden wapens.
5. C. L. W. MOORREES. Is de invoering der mitrailleurs hier te lande gewenscht en noodzakelijk?
6. Discussie over 3 en 4.
7. J. C. C. DEN BEER POORTUGAEL. De verovering van het eiland Als in den Duitsch-Deenschen oorlog van 1864, hoofdzakelijk als studie voor den overtocht van breede rivieren of zeearmen.

1873—74.

1. J. DRABBE. Over het leger in den Staat en in de Maatschappij.
2. W. L. DE PETIT. Iets over de waarde en de verdedigbaarheid der vestingen in de hedendaagsche oorlogvoering.
3. F. E. L. A. ABEL. Eenige denkbeelden over de beteekenis van vestingen in de tweede helft der negentiende eeuw.
4. F. DE BAS. Over den grondslag van de Topographische en Militaire kaart van het Koninkrijk der Nederlanden.
5. Discussie over 3.
6. Jhr. J. D. SIX. Dr. L. von Stein's Leer der Krijgsregeling als deel der staatsleer.

7. Dr. M. W. C. GORI. Over den vooruitgang in de militaire geneeskunde, naar aanleiding van de wereldtentoonstelling te Weenen in 1873.

1874—75.

1. W. HOOGENBOOM. Op welke wijze moeten wij ons tot den oorlog voorbereiden en hoe moeten wij dien in het algemeen voeren?

2. Jhr. W. A. ALTING VON GEUSAU. De artillerist in onze dagen.

3. Discussie over 2.

4. Discussie over 1.

5. C. J. MARINKELLE. Denkbeelden over het verijdelen eener landing op de Hollandsche kust.

6. F. L. CARRÉ. Is bij de tegenwoordig aan een leger te stellen eischen, de oefeningstijd bij het Nederlandsche leger lang genoeg, opdat het te zijner tijd aan zijne roeping volkomen zal kunnen beantwoorden?

7. Dr. M. W. C. GORI. Bijdrage tot de kennis der legerverpleging.

8. Discussie over 1 en 5.

1875—76.

1. Mr. H. VAN DER HOEVEN. Opmerkingen over den militair recht voor de landmacht (samenstelling, rechtsmacht, rechtspleging) en over de raden van eer (duel).

2. P. J. B. C. ROBIDÉ VAN DER AA. Over de codificatie van het oorlogsrecht en het ontwerp der Brusselsche conferentie in 1874.

3. A. ELINK STERK. Over de inundaties van de Amsterdamsche linie in Rijnland.

4. Discussie over 1.

5. Dr. H. A. ZEGERS. Over de physische veranderingen, die gewerkgogels in het algemeen op hunnen weg en bij het ontmoeten van weerstanden ondergaan.

6. J. P. KOSTER. Legerverpleging in het algemeen en die van het Nederlandsche leger in het bijzonder.

7. S. A. LUTZ. Het gebruik der infanterie, artillerie en cavalerie vóór en in het gevecht.

1876—77.

1. C. J. SMITH. De verdediging van het Zuider-frontier en van het Noorder-frontier door de marine in verband met de kustbatterijen, torpedo's en touwversperringen.

2. Discussie over 1.

3. J. P. BREDIUS. Alleen door een degelijk verband tusschen militie en schutterij is, onder onze bestaande grondwet, algemeene dienstplicht in te voeren.

4. W. HOOGENBOOM. Wat moet verstaan worden onder localiseering der militie; waarop moet bij de locale indeeling der militie worden gelet; welke zijn de voordeelen der localiseering? Opgelhelderd door eene toepassing van een localisatiestelsel op ons land.

5. A. POMPE. De kaderquaestie.

6. T. J. STIELTJES. Welke middelen zijn practisch bruikbaar tot tijdelijke opstuwing van de wateren der rivieren de Lek, de Geldersche IJssel en de Maas boven Woudrichem?

7. J. DRABBE. Over de nieuwere staathuishoudkundige wetenschap in hare betrekking tot het leger.

1877—78.

1. J. D. VEEGENS. Leger en Maatschappij.

2. C. D. H. SCHNEIDER. Overzicht van den veldtocht van het Russische leger in Europeesch Turkije in 1877.

3. M. C. U. HUBER. Het wetenschappelijk onderwijs bij de korpsen.

4. A. L. W. SEYFFARDT. De vestingoorlog binnenskamers.

5. C. A. JEEKEL. De Schutterij.

6. Discussie over 7.

7. M. COHEN STUART. De richting en de bouw van de spoorwegen in Noord-Holland benoorden het Noordzeekanaal, beschouwd in verband met de defensie¹⁾.

---

¹⁾ De zoo late verschijning van het gedrukte verslag is door den Spreker veroorzaakt.

1878—79.

1. C. J. SMITH. Onze Marine bij de kustverdediging.
2. F. A. V. W. H. VAN TUERENHOUT. De schietoefeningen onzer infanterie.
3. J. T. T. C. VAN DAM VAN ISSELT. De opleiding tot officier en het middelbaar onderwijs ten behoeve van het leger.
4. G. F. W. BOBEL. De Indische brigade, hare samenstelling, bewapening, bestemming, enz.
5. B. R. F. VAN VLIJMEN. De verdediging van Noord-Holland tegen een aanval van de zijde der Noordzee.
6. M. H. J. PLANTENGA. Het strategisch verloop van den veldtocht van 1866 in Italië tot aan den slag bij Custoza (schets eener actieve landsverdediging).
7. W. ROOSEBOOM. De handhaving onzer neutraliteit in verband met de Wester-Schelde.

1879—80.

1. W. E. A. WÜPPERMANN. Beschouwingen over de organisatie, dislocatie, oefening en werkkring der Nederlandsche ruitrij.
2. A. KOOL. Inleiding van de discussie over 3 van 1878—79.
3. Dr. M. W. C. GORI. De militaire geneeskundige organisatie en de geneeskundige dienst te velde.
4. G. E. V. L. VAN ZUIJLEN. Het wenschelijke van een krijgverbond met Zuid-Nederland.
5. R. H. ELSSONIUS DE WAAL. De dienstplicht in Nederland.
6. W. L. DE PETIT. Metz-Bazaine. 1e Gedeelte: De Maarschalk Bazaine van zijne benoeming tot opperbevelhebber van het Rijnleger tot aan den 1sten September 1870, toen het lot van dat leger onafscheidbaar van dat der vesting Metz was geworden.
7. C. P. VAN POMMEREN. De eerste periode van den veldtocht der Oostenrijkers in Bosnië in 1878.

1880—81.

1. A. L. W. SEYFFARDT. Het gebruik van het Nederlandsche geschut bij de verdediging der Nieuwe Hollandsche Waterlinie.
2. F. DE BAS. Het vraagstuk der Cavalerie in Nederland en in Nederlandsch-Indië.

3. F. H. BOOGAARD. De middelen ter verzekering van het bezit van voldoende en deugdelijk kader voor ons leger.

4. A. R. KRAYENHOFF VAN DE LEUR. Het gebruik van de Infanterie bij de verdediging van de Nieuwe Holl Waterlinie.

5. W. L. DE PETIT. Metz-Bazaine. 2e gedeelte: De handelingen van den Maarschalk van den 1sten September 1870 tot en met de capitulatie.

6. C. L. VAN PESCH. Beknopt geschiedkundig overzicht van de ontwikkeling van het geschutwezen, gevolgd door eenige beschouwingen omtrent het hedendaagsche standpunt der Artillerie.

7. J. T. T. C. VAN DAM VAN ISSELT. De opleiding tot Officier overeenkomstig de behoeften van den Staat en de Maatschappij. Slotwoord aan den heer A. KOOL. (Zie de verslagen 3 van 1878—79 en 2 van 1879—80).

1881—82.

1. H. DYSERINCK. De stelling Helder.

2. M. ONNEN. Het electrisch licht en zijne toepassing bij de verdediging van Nederland.

3. W. ROOSEBOOM. Eenige beschouwingen omtrent de taak der Cavalerie van kleine Staten bij het begin van een verdedigenden oorlog.

4. L. HAREMAKER. Algemeene beschouwingen over de zee-artillerie, voornamelijk over die bij onze Marine, van af het tijdstip der gepantserde schepen, benevens de bediening der vuurmonden aan boord.

5. Discussie over de voordrachten: Het gebruik der artillerie en der infanterie bij de verdediging der Nieuwe Hollandache Waterlinie (Nos. 1 en 4 van 1880—81).

6. J. G. H. VAN DER DUSSEN. Het vormen van eene reserve voor het inlandsche element van het Nederl.-Indische leger.

7. Dr. C. B. SPRUIJT. De persoonlijke dienstplicht uit een politiek en sociaal oogpunt.

1882—83.

1. C. DE WIT. Het militair gebruik van luchtballons.

2. J. C. VAN OGTEN. De postduif en haar gebruik in vredes- en oorlogstijd.

3. E. B. KIELSTRA. De toestand en de geest van het Nederlandsch-Indisch Leger.

4. Dr. J. C. VAN DOOREMAAL. De reserve-officieren van gezondheid.

5. G. J. W. KOOLEMANS BEIJNEN. Bespreking der vraagpunten:

1°. Is het wenschelijk dat speciale rechtscollegiën oordeelen over misdrijven door militairen gepleegd?

2°. Zoo ja, over alle die misdrijven?

3°. Hoe moeten die collegiën dan zijn samengesteld?

6. K. ELAND. Het wetsontwerp Schepel.

7. A. KOOL. Fortenbouw contra moderne artillerie en fortendediging contra moderne oorlogvoering.

8. F. A. V. W. H. VAN TUERENHOUT. De toestand van het officierskorps der landmacht en de middelen tot verbetering.

1883—84.

1. H. M. WERNER. Een wensch ten opzichte onzer cavalerie, uit het verleden toegelicht.

2. W. C. HOJEL. Algemeene ontwikkeling en militaire vorming.

3. P. J. IN DE BETOU. Zou de mogelijkheid niet bestaan, dat het Nederlandsche leger, dat is Neerlands weermacht, een volksinstelling worde bij uitnemendheid?

4. Dr. W. KROL. Eenige opmerkingen den militairen geneeskundigen dienst betreffende.

5. C. BOSSCHER. Bespreking met het oog op Ned.-Indië van de volgende punten:

1°. Hoe moeten, tijdens den staat van oorlog en beleg, de justitie en politie worden uitgeoefend, en welke macht dient de hoogste militaire autoriteit tijdens den staat van oorlog en beleg te bezitten?

2°. Hoe moet, na opheffing van den oorlogstoestand, het bestuur over de veroverde of onderworpen landschappen worden ingericht of uitgeoefend?

3°. Wanneer kan het tijdstip, tot invoering of herstel van het burgerlijk bestuur, geacht worden aangebroken te zijn?

6. W. L. DE PETIT. Het Belgische leger.

7. J. H. KROMHOUT. Sperforten in Nederland.

1884—85.

1. W. J. KNOOP. Krijgs- en geschiedkundige beschouwingen over Willem III.
2. K. ELAND. Wiskunde en krijgskunde aan de Koninklijke Militaire Akademie.
3. G. DE WIJS. De aanvulling van het Nederl.-Indische leger en de gevolgen van onvoldoende aanvulling.
4. T. C. L. WIJNMALEN. Eene regeling bij de wet van de positie der Indische officieren.
5. W. A. T. DE MEESTER. Beschouwingen over de organisatie en de oefening onzer Infanterie.
6. M. H. J. PLANTENGA. Aard, strekking en eischen van den oorlog in het polderland.
7. C. L. VAN PESCH. Een blik in het verledene, het tegenwoordige en de toekomst der draagbare vuurwapenen.

1885—86.

1. J. VAN DER WEDDEN. Aanteekeningen op de oefeningen der Cavalerie in het algemeen en de opleiding van het eskadron in het bijzonder.
2. W. G. VAN DER WAL. Paardenfokkerij en remonteering.
3. K. ELAND. De ontworpen haven van Scheveningen en de landsdefensie.
4. A. A. BEEKMAN. De fysieke toestand van het Hollandsche polderland met toepassing op onze verdediging.
5. W. ROOSEBOOM. De herziening van het Achtste Hoofdstuk der Grondwet.
6. Mr. A. KERDIJK. Herhalingsonderwijs aan miliciens.
7. A. L. W. SEYFFARDT. Organisatie en oefening van de Nederlandsche bezettingstroepen.

1886—87.

1. C. DE WIT. Het tegenwoordig standpunt der luchtvaart.
2. L. BRENDER à BRANDIS. Heeft het Nederlandsche leger behoefte aan een nieuw geweer?
3. C. L. VAN PESCH. Beschouwingen omtrent vroegere en hedendaagsche denkbeelden over den vestingoorlog.

4. M. ONNEN. Het gebruik van pantseringen in vestingwerken.

5. W. A. ARRIENS. Voordracht naar aanleiding van de brochure van den luit.-kolonel Gijsberti Hodenpijl „De werkkring der Nederlandsche Marine” en wel hoofdzakelijk voor zooverre betreft de door hem aangegeven formatie der Zeemacht in O.-I.

6. J. T. T. C. VAN DAM VAN ISSELT. Beginselen, gronden en strekking van eenige maatregelen tot vorming van reserve-officieren.

7. G. E. V. L. VAN ZUYLEN. Herinneringen uit mijn militaire loopbaan.

8. W. F. POP. Welken invloed zal het gebruik van repeteer-geweren op de vechtwijze der Infanterie kunnen uitoefenen?

1887—88.

1. Dr. A. H. PAREAU. Hoe is men gekomen aan de normaal-cijfers voor de voeding van den soldaat?

2. A. A. BEEKMAN. Het tactisch gebruik der Genietroepen te velde.

3. Jhr. C. A. VAN SYPESTEIJN. Het beleg en de overrompeling van Bergen op Zoom in 1747.

4. Dr. J. A. VAN DER STOK. Krijgswetenschap ten opzichte van microscopische vijanden en hunne opsporing in de door hen ingenomen positiën, volgens de voorschriften van Koch.

5. J. J. W. E. VERSTEGE. De vestiging der Romeinsche heerschappij in Afrika. Krijgsgeschiedkundige bijdrage ter vergelijking en beoordeeling van onze vestiging in Atjeh.

6. Dr. F. J. VAN LEENT. De voorziening in de behoefte aan drinkwater voor leger, vloot en bevolking in oorlogstijd, vooral met het oog op de stelling van Amsterdam.

7. W. E. A. WÜPPERMANN. Een en ander over manoeuvres.

1888—89.

1. P. G. VAN SCHEEMBEEK. Een en ander uit mijne militaire loopbaan in Japan.

2. M. H. J. PLANTENGA. Militielegers in verband met Nederlandsche toestanden.

3. W. A. COBLIJN. Nadere toelichting van de 4 hoofdstel-

lingen uit mijne brochure „De verdediging van Java tegen een buitenlandschen vijand”.

1. Aan de Marine kan geen aandeel in de verdediging van Java worden gegeven.

2. De vier groote havenplaatsen van Java moeten niet versterkt worden: vestingen en forten zijn in het binnenland niet noodig.

3. Het leger moet noodzakelijk gereorganiseerd en versterkt worden.

4. De verdediging moet uitsluitend door het leger en voornamelijk in het binnenland gevoerd worden.

4. C. A. ECKSTEIN. De productie en de procédés der Topographische Inrichting.

5. J. F. D. BRUINSMA. De groote missigit (Medsjid Raja) van Atjeh en hare verovering, achtereenvolgens op 10 en 14 April 1873 en 6 Januari 1874.

6. W. F. RIDDER VAN RAPPARD. Mitrailleurs en snelvurend geschut.

7. Jhr. Mr. R. A. KLERCK. Enkele beschouwingen over vredebonden en arbitrage.

1889—90.

1. Dr. H. J. VINKHUIJZEN. Militaire kleeding.

2. K. ELAND. Inrichting, gebruik, afweer en bestrijding van offensieve torpedo's.

3. G. W. BEEGER. Nog eens de verdediging van Java.

4. W. G. L. F. F. VAN HOOGENHUIJZE. Inrichting en gebruik van het Pneumatisch-Dynamietkanon.

5. G. J. C. A. POP. Schets van de vervolging van Bazaine's strijdkrachten door het IIe Pruisische leger, onder de bevelen van Prins Frederik Karel, in de dagen van 7 tot 17 Augustus 1870, in verband met overeenkomstige, aan de krijgsgeschiedenis ontleende operatiën.

6. E. B. KIELSTRA. De goede gevolgen der Indische oorlogen.

1890—91.

P. G. BOOMS. Feestrede ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan der Vereeniging.

1. A. L. W. SEIJFFARDT. De vorming onzer levende strijdkrachten.

2. J. F. BRUIJER. Eenige beschouwingen over de uitoefening van het hoogste gezag in Nederlandsch-Indië of in gedeelten daarvan door burgerlijke of militaire autoriteiten.

3. Discussie over 1.

4. L. DE VLAMING. De rol door geïmproviseerde legers in de Krijgsgeschiedenis van den laatsten tijd gespeeld.

5. C. J. SNIJDERS. De versterking en verdediging van inundatie-stellingen, in verband met de hedendaagsche denkbeelden op vestingbouwkundig gebied.

6. W. L. DE PETIT. Onze hedendaagsche militaire toestand in Europa.

7. E. K. A. DE NEVE. De verdediging, bouw en inrichting van versterkingen tegen Inlandsche vijanden.

8. Discussie over 5.

1891—92.

1. A. R. KRAIJENHOPF VAN DE LEUR. Actieve handelingen tegen een vijand, die uit oostelijke richting op het hart des lands aanvalt, toegelicht uit den oorlog van 1672 en 1673.

2. G. C. R. HOETINK. De rechtstoestand in zake den staat van oorlog en beleg.

3. F. DE BAS. De maatschappelijke roeping van den officier en de leer van het Krijgawezen bij het onderwijs.

4. W. N. ROLDANUS. De opleiding en vorming tot Intendant, in het bijzonder bij ons leger.

5. W. HOOGENBOOM. Beschouwingen over het nut dat van het Abattoir te Amsterdam in oorlogstijd kan worden getrokken voor eene behoorlijke voorziening van die positie van dierlijk voedsel.

6. Jhr. Mr. R. A. KLERCK. Beschouwingen over de gedragslijn der neutrale mogendheden gedurende den Fransch-Duitschen oorlog van 1870/71, in verband met Frankrijks tegenwoordige politieke stelling in Europa.

7. F. J. HAVER DROEZE. Is het wenschelijk en mogelijk om eene vereeniging tot stand te brengen tusschen de officierskorpsen van het Nederlandsche en het Nederl.-Indische leger?

1892—93.

1. G. J. W. KOOLEMANS BEIJNEN. De studie der Krijgs-geschiedenis en de applicatorische methode als middelen tot hooger ontwikkeling voor den officier.

Repliek op 1 van 1891/92.

2. A. A. BEEKMAN. De beteekenis der vrijwilligerskorpsen in Nederland.

3. J. F. BRELJER. De noodzakelijkheid van de organisatie van het transportwezen bij het Ned.-Indische leger.

4. Dr. P. VAN GEER. Wenschelijke verbeteringen in de regeling der weduwen- en weezenpensioenen voor officieren van de landmacht hier en in onze koloniën en van de zeemacht.

5. M. ONNEN. De plannen tot afsluiting en drooglegging der Zuiderzee, in verband met het Nederlandsche Krijgswezen bezien.

6. G. F. SOETERS. De topographische dienst in Ned.-Indië.

7. J. C. C. DEN BEER POORTUGAEL. Onze defensie.

1893—94.

1. Dr. L. BLEEKRODE. De nieuwere hulpmiddelen bij militaire luchtscheepvaart.

2. C. J. SNIJDERS. De mobiele pantserfortificatie en hare waarde voor onze landsverdediging.

3. W. ROOSEBOOM. Onze defensie.

4. J. F. D. BRUINSMA. De vermeestering van den Kraton.

5. K. ELAND. Oud en nieuw betreffende de inrichting der stelling van Amsterdam.

6. Dr. G. M. SLOTHOUWER. De veldtocht van 1710 in het Noordwesten van Frankrijk.

7. J. H. DE SAUVAGE. Eenige beschouwingen over de organisatie en den werkkring der militaire administratie van het Ned.-Ind. leger.

In memoriam. Willem Jan Knoop.

P. G. BOOMS. Een biographische schets van den Luitenant-Generaal Willem Jan Knoop.

1894—95.

1. E. G. WINCKEL. Eenige beschouwingen over de voorbereidingen in vreedetijd voor de verpleging van ons leger in tijden van oorlog.

2. F. DE BAS. De schatkamers onze krijgsgeschiedenis.

3. G. DE WIJS. Brand en brandblussching, dit laatste ook met betrekking tot belegerde vestingen.

4. J. L. KOSTER. Nederlands militaire positie in Zuid-Azië, ook beschouwd in het licht der moderne kolonisatie.

5. J. T. T. C. VAN DAM VAN ISSELT. Volksopvoeding en Volksweerbaarheid.

6. W. E. A. WÜPPERMAN. Engelsche beoordeelingen over de Nederlandsche troepen in 1815 aan de feiten getoetst.

7. G. B. HOOYER. Militaire moraal.

8. Discussie over 4.

1895—96.

1. M. C. VAN DER HOOG. Beschouwingen omtrent de organisatie der Nederlandsche Artillerie, in verband met eene geheele afscheiding tusschen het bereden en het niet bereden gedeelte van het wapen.

2. R. H. EYSSONIUS DE WAAL. De Schutterij.

3. F. J. HINRICHS. Allerlei, betrekking hebbende op de verpleging van troepen enz. in Nederland.

4. W. F. POP. De taak van Neerlands weerkracht, als grondslag voor hare vorming.

5. A. HOOGBOOM. Onderwijabelangen.

6. J. L. KOSTER. Het beslissende moment voor den uitslag der 1e Atjeh-expeditie in den morgen van 16 April 1873.

7. L. BRENDER à BRANDIS. Beschouwingen over het vuur van het 6.5 mM. geweer te velde, de paradoxe: „de schietoefeningen hebben hare groote waarde verloren” en de struisvogeltactiek in zake de gevechtsvormen der Infanterie.

1896—97.

1. J. A. VINK. Het uiteenloopende der beginselen, neergelegd in de wetten van bevordering, nonactiefstelling, ontslag en pensionneering der officieren van de Landmacht hier en in Indië en die der Zeemacht.

2. F. H. BOOGAARD. Legervorming, legerinrichting en legeroefening, beschouwd in verband met speciaal Nederlandsche toestanden.

3. H. P. WILLEMSTIJN. De toekenning van de Militaire Willemsorde.

4. A. D. PETTER. De Nachtgevechten en de nachtelijke operatiën.

5. W. VOSMAER. De inrichting en de bediening van open kustbatterijen.

6. Dr. C. J. VINKESTEIJN. Het Burgerleger der Romeinsche republiek.

7. G. J. VAN KOOTEN. De Inlandsche hulptroepen in de Indische oorlogvoering.

1897—98.

1. P. C. J. NOORDUIJN. Duurzame versterkingen als weer-middel voor kleine staten.

2. C. J. TE BOEKHORST. De inwerking van moderne geweerprojectielen op het menschelijk lichaam.

3. L. DE VLAMING. Het duel, de raden van eer en de eere-gerechten.

4. J. J. G. BARON VAN VOORST TOT VOORST. Een en ander over de militaire instellingen van Denemarken.

5. P. C. VAN DER WILLIGEN. De voorbereiding, samenstelling en uitrusting van de expeditie naar Ashanti in 1895/96.

6. J. DE WAAL. De hervorming onzer levende strijdkrachten.

7. Dr. L. BLEEKRODE. De vonktelegrafie en demonstratie van Marconi's systeem.

1898—99.

1. W. C. SCHÖNSTEDT. De strijd om het overwicht in het Nijlgebied in de 19e eeuw gevoerd.

2. K. J. VAN RAVENSWAAY. Het gebruik van snelvuurgeschut te velde.

3. J. P. MICHIELSEN. Welke bezwaren staan aan eene vereeniging van de officierskorpsen van het Nederlandsche en het Nederlandach-Indische leger in den weg?

4. P. P. C. COLLETTE. Herziening van het formeel militair-

strafrecht, mede in verband met de Deutsche Militärstrafgerichtsordnung van het jaar 1898.

5. F. N. THIANGE. Moderne Cavalerie.

6. L. W. J. K. THOMSON. Welke voordeelen zijn verbonden aan eene vereeniging van de officierskorpsen van het Nederlandsche en het Ned.-Indische leger?

7. W. C. NIEUWENHUYZEN. De Generale Staf in het Indische leger.

1899—1900.

1. J. F. BREIJER. Eenige beschouwingen over het behoud van ons koloniaal bezit, ook naar aanleiding van den strijd tusschen Spanje en de Vereenigde Staten van Noord-Amerika.

2. A. A. J. QUANJER. Een en ander over de Conventie van Genève en de verpleging van gewonden en zieken in tijd van oorlog.

3. R. SCHEFFER. Het gebruik van het rijwiel voor oorlogsdoeleinden.

4. J. F. H. BOONACKER. Eenige opmerkingen omtrent vorming, organisatie en oefening van ons volksleger.

5. M. C. VAN DER HOOG. Reorganisatie van het Nederlandsche leger.

6. P. W. WEBER. Maatregelen tegen eene eventueele landing op de Noordzeekust tusschen Den Helder en den Hoek van Holland.

7. A. W. GROOTE. Eene Nederlandsche stenografie voor het Nederlandsche leger.

1900—01.

1. L. DE VLAMING. Weergeld of Krijgsbelasting.

2. H. L. VAN OORDT. Beschouwingen omtrent den aard van de onderlinge verhouding der Staten, getoetst aan de jongste gebeurtenissen.

3. J. L. KOSTER. De krijgsverrichtingen in Pidië (Pedir) van 1 Juni tot half September 1898.

4. F. DELL. Beschouwingen over de uitwerking van het artillerievuur in den veld en in den vestingoorlog.

5. DR. W. A. A. HECKER. De oorlog, in verband met den ontwikkelingsgang der volken.

6. P. P. C. COLLETTE. Ook voor tijd van vrede moet eene afzonderlijke strafrechtspraak voor militairen behouden blijven; zij behoort zich uit te strekken over alle delicten.

7. C. F. JULIUS. Een en ander over voeding.

1901—02.

1. J. P. MICHIELSEN. Het verband tusschen de Staatkunde en de Strategie in onze Indische oorlogen.

2. A. N. J. FABIUS. Nieuwere denkbeelden omtrent aanval en verdediging in den vestingoorlog.

3. Jhr. J. H. RAM. Enkele opmerkingen van krijgskundigen aard naar aanleiding van den Zuid-Afrikaanschen oorlog.

4. J. H. A. MIJSBERG. Hoe kan door een Nederlandsche divisie in een Nederlandsch terrein, bij een beschikbaren werktijd van vijf uren, een vluchtig versterkte stelling worden ingericht?

5. Jhr. G. A. A. ALTING VON GEUSAU. Bevordering van officieren.

6. W. R. DE GREVE. De verhooging der weerkracht van Nederlandsch-Indië tegen een aanval van buiten.

7. Discussie over 3.

8. J. V. WESTENBERG. Beschouwingen over de recruiteering van het Nederlandsche leger, meer in het bijzonder wat de bereiden wapens betreft.

9. A. S. RUSSEK. De opleiding der Nederlandsche infanterie voor hare taak in oorlogstijd.

Orgaan.

1902—03.

1. W. F. POP. Herziening van de Vestingwet, urgent of niet?

2. M. C. VAN DER HOOG. De Landweer. Hare bestemming, organisatie, oefening, kleeding en bewapening.

3. Discussie over 1.

4. M. A. E. J. MEYBOOM. De Landstorm, zijne organisatie en zijn gebruik.

5. Discussie over 2.

6. G. J. W. KOOLEMANS BEIJNEN. Beschouwingen over het onderwerp: Vestingwet en levende strijdkrachten, in aansluiting aan de discussie van 3.

7. Dr. D. ROMEYN. De toepassing van de Conventie van Genève in den Zuid-Afrikaanschen oorlog en eenige noodzakelijke wijzigingen en aanvullingen in die Conventie.

8. Discussie over 4.

9. N. MAC LEOD. Samenwerking tusschen zee- en landmacht, zoowel in vredes- als in oorlogstijd.

10. De moreele krachten en het leger. (*Vertaling*).

11. Discussie over 7.

12. C. J. M. COLLETTE. De tegenwoordige stand van het artilleriewezen, voornamelijk beschouwd nit een technisch oogpunt.

1903—04.

1. A. M. KOLLEWIJN. Het gebruik van watermijnen en torpedo's in zeegaten en rivieren.

2. R. L. SCHOLTEN. De Kozakkentroepen.

3. Discussie over 1.

4. S. VAN AKEN. Volksopvoeding en Leger.

5. Jhr. G. A. A. ALTING VON GEUSAU. Applicatorisch-tactische studiën over den oorlog in het Polderland.

6. G. SNELLEN. Applicatorische studie over den oorlog in het Polderland.

7. Discussie over 9 van 1902—1903.

8. Vervolg en slot der Discussie over 9 van 1902—1903.

9. E. G. DOORMAN. De Strategie in Nederlandsch-Indië. (Eerste stuk).

10. C. J. M. COLLETTE. De voornaamste toepassingen van de electriciteit bij het Leger.

11. W. J. GIEL. De Artillerie tegen den inlandschen vijand.

1904—05.

1. J. J. C. VAN DIJK. De ontworpen wijzigingen van de „Regtspeling bij de Landmagt”.

2. C. SPAT. Over de opleiding tot Officier van het Leger in Nederlandsch Oost-Indië.

3. Discussie over 1.
4. J. P. VAN ROSSUM. De zeemacht in Nederlandsch-Indië en een en ander omtrent hare samenwerking met de landmacht aldaar.
5. D. J. RUITENBACH. De verwijdering en de middelen tot toenadering tusschen leger en volk.
6. Proeve van eene aansluiting van het Nederlandsche Roode Kruis aan den Militairen Geneeskundigen dienst in geval van oorlog binnen de grenzen des lands.
7. De hedendaagsche evolutie der tactiek. (*Vertaling*).
8. R. G. DOORMAN. De Strategie in Nederlandsch-Indië. (Tweede stuk).
9. G. NYPELS. Oorlogsgebruiken in onzen strijd met minder beschaafden.
10. Het gebruik van visch als voedingsmiddel voor den soldaat. (*Vertaling*).
11. Discussie over 5.
12. A. M. DE BLAUW. De draadlooze telegraphie en hare tegenwoordige toepassingen.
13. W. J. M. VAN DE WIJNFERSSE. De voorbereiding van het militair gebruik der spoorwegen in oorlogstijd.

1905—06.

1. P. J. SPRUIJT. Landingen en troepenvervoer over zee.
2. J. TH. HEINS. De schietopleiding der Infanterie bij het Nederlandsche leger.
3. Jhr. G. A. A. ALTING VON GEUSAU. Tactische Beschouwingen over Infanterie-Reglementen.
4. W. J. VERVLOET. Over aansluiting en samenwerking van het Nederlandsche Roode Kruis met den Militairen Geneeskundigen Dienst, in een oorlog, waarbij Nederland betrokken is.
5. Discussie over 3.
6. M. C. BOON. De verpakking der bij excursiën in Ned.-Indië mede te voeren vivres, enz.
7. F. J. H. EVERS. Marine-aangelegenheden.
8. TH. M. ROEST VAN LIMBURG. Het Pontonwezen.
9. A. VAN MENS. Beschouwingen over opleiding en oefening der Nederlandsche Cavalerie.

1906—07.

1. I. C. LOGGER. Het schot uit het Veldkanon van 7 cM.
2. R. L. SCHOLTEN. Ervaringen uit den Russisch-Japanschen oorlog.
3. W. MUURLING. Beschouwingen over koloniale expeditiën als oefenschool voor den oorlog tegen een buitenlandschen vijand.
4. W. H. VAN TERWISGA. Samenstelling enz. van onze Landmacht. Encadreering van Leger, Landweer en Landstorm, de eerste eisch, waaraan moet worden voldaan om te geraken tot een weerbaar Nederland.
5. K. E. OUDENDIJK. Artilleristische beschouwingen naar aanleiding van den Russisch-Japanschen oorlog.
6. Discussie over 4.
7. J. C. C. TONNET. Nederland en België. Beschouwingen over de al of niet wenschelijkheid van een militair verbond tusschen beide Staten.
8. J. C. VAN DEN BELT. Eenige beschouwingen, in hoofdzaak met het oog op onze militaire positie in Zuid-Oost-Azië.

1907—08.

1. Jhr. G. A. A. ALTING VON GEUSAU. Applicatorisch-Tactische Studiën over den oorlog in het polderland (Nieuwe Serie).
2. Dr. G. W. BOLAND. Eene poging tot verbetering in de voorbereiding van den Geneeskundigen Dienst te velde.
3. R. DUFOUR. De poging tot ontzet van 's-Hertogenbosch in 1629, en hare afweer.
4. W. C. SCHÖNSTEDT. Hoe ware het voorbereidend militair onderricht ten onzent te regelen, opdat het voor volk en leger meer nut afwierp, dan thans het geval is.
5. G. C. A. FABIUS. Een Nederlandsch Volksleger.
6. Dr. M. MEIJERS. Het vraagstuk der vrijwillige weerbaarheid.
7. F. ARONSTEIN. Onze kustverdediging.
8. Discussie over 5.

1908—09.

1. W. PETER. De herziene Conventie van Genève (6 Juli 1906) voor de verbetering van het lot der gewonden en zieken, zich bevindende bij de legers te velde.

2. WOUTER COOL. De Luchtvaart en hare toepassingen voornamelijk op militair gebied.

3. Jhr. G. A. A. ALTING VON GEUSAU. Vorming van verlofskader.

4 H. L. VAN OORDT. De Tweede Vredesconferentie.

5. J. A. GRATAMA. Beschouwingen over de middelen ter verbetering van het Javaansche element in het Nederlandsch-Indische leger.

6. Discussie over 3.

7. H. OOLGAARDT. Beschouwingen over de organisatie van de Nederlandsche Veld-Artillerie.

1909—10.

1. P. H. VAN DER KEMP. Maastrichts belegstaat van 1830—1839 onder generaal B. J. C. DIBBETS, gedurende het eerste jaar der Belgische revolutie.

2. J. L. TEN BOSCH. De verpleging van het Nederlandsche veldleger in oorlogstijd.

3. P. A. M. HACKSTROH. De inrichting en aanwending van zoeklicht-installatiën voor militaire doeleinden.

4. J. M. J. H. LAMBOOY. Beschouwingen over Mobilisatie en Mobilisatiedekking.

5. Discussie over 2.

6. W. G. VAN HOOGENHUYZE. Zes maanden bij de expeditionaire troepen in Djambi.

7. K. E. OUDENDIJK. Eenige beschouwingen over het tactisch gebruik van houwitsers.

1910—11.

1. A. J. GOOSZEN. Een militaire exploratie in Nederlandsch Nieuw-Guinea.

2. L. J. H. HEIJMAN. Bereiding van het eten te velde.

3. A. DE BRUIJN. Een en ander over het Mitrailleur-vraagstuk.

4. Bespreking van :

De Regeerings-voorstellen met betrekking tot de Kustverdediging, ingeleid door W. F. POP.

5. M. C. VAN DEN HOOG. De samenwerking van Infanterie en Artillerie in het gevecht.

6. J. P. GUÉPIN. De draadlooze telegraphie en hare toepassingen.

1911—12.

1. W. E. VAN DAM VAN ISSELT. Nationale Oorlogsvoorbereiding.

2. W. N. BAKKER. Het militair gebruik van motorwagens.

3. A. COPES VAN HASSELT. Het vliegtoestel in dienst der landsverdediging.

4. J. C. VAN DEN BELT. De aanvulling van het Europeesche element in het Nederlandsch-Indische leger.

5. Jhr. G. A. A. ALTING VON GEUSAU. Het Zwitsersche leger.

6. P. A. VAN DER HOEVEN. Een en ander over het gebruik en de organisatie der genietroepen te velde.

1912—13.

1. J. C. C. TONNET. De beteekeuis van Krijgsgeschiedkundige Studie.

2. J. VAN DER WELJDEN. De invoering van militie-plicht in Nederlandsch-Indië.

3. Discussie over 2.

4. C. C. DE GELDER. De opleiding der verlofs officieren.

5. T. F. J. MULLER MASSIS. De verbinding van Infanterie en Veld-Artillerie op het gevechtsveld en de hoogere troepenleiding.

6. C. VAN TUINEN. Eenige beschouwingen over de betekenis van de invoering van eenheidsprojectielen bij de Artillerie.

7. Mededeeling van den Oud-Generaal-Majoor J. T. T. C. VAN DAM VAN ISSELT, naar aanleiding van de voordracht van den Kapitein der Infanterie C. C. DE GELDER sub 4.

1913—14.

1. Dr. E. W. SIKEMEIER. Ervaringen der Nederlandsche Ambulance in den Bulgaarsch-Turkachen Oorlog ¹⁾.

2. J. M. J. H. LAMBOOY. *a.* De beteekenis van den Nederlandschen landstorm voor de landsverdediging; *b.* Beschouwingen over de verdere ontwikkeling onzer weermacht, hoofdzakelijk betreffende de Infanterie.

3. Mr. Dr. J. A. EIGEMAN. De bevoegdheid van het Militair gezag in geval van oorlog of andere buitengewone omstandigheden.

4. J. C. VAN DEN BELT. De voorstellen tot verdediging van onze Aziatische Koloniën in verband met het Rapport der Staatscommissie.

5. J. C. LOGGER. Eenige ballistische en tactische beschouwingen over het vuren tegen gedekte doelen en op groote afstanden.

6. Discussie over 4.

7. W. E. VAN DAM VAN ISSELT. Beschouwingen omtrent den veldtocht van 1814 in Frankrijk, als voorbeeld van eene offensieve landsverdediging.

Vertalingen en Overdrukken.

Eerste Serie.

1892—1894.

I. VON KEIM. De kleeding en uitrusting der Infanterie.

II. NICOLAUS RITTER VON WUICH. Over brisante projectielen en daarmee in verband staande vraagstukken.

III. WENZEL PORTH. Beschouwingen over den invloed van het rookzwakke buskruit op tactiek, vorming en opvoeding.

IV. E. PAQUIÉ. Over het zeer bestrijkend schot der geweren van klein kaliber en over de tactische gevolgen daarvan.

V. LEWAL. Normaal-schema's.

VI. ANT. CHRISTL. Beschouwingen over het gebruik van snelvuurkanonnen en mitrailleurs in den veldoorlog.

VII. La mission sociale de l'officier.

¹⁾ Wegens niet-inzending van het manuscript der voordracht, is deze niet in druk kunnen verschijnen.

VIII. ERNST FREIHERR VON LEITHNER. Over den aanval van vestingen.

IX. S. KARPENKO LOGWINOFF. Schieten op luchtballons.

X. JOHN FURLEY. Het werk en het materieel der Ambulance in tijd van vrede en oorlog.

XI. M. D. B. G. Des opérations maritimes contre les côtes et des débarquements.

Tweede Serie.

1894—1896.

I. P. M. NETSCHER. Levensbericht van Willem Jan Knoop.

II. ED. AUBLET. De expeditie der Franschen in Dahomey in 1892. Samenstelling, uitrusting, uitgevaardigde bevelen vóór het oprukken enz.

III. Nachtgefechte.

IV. BLÄNKNER. Springende Punkte in der heutigen Erziehung und Ausbildung unserer Infanterie.

V. G. CORNARA. Conséquences immédiates des nouvelles transformations de l'armement.

VI. Les moyens de transport employés par les Anglais dans leurs expéditions africaines.

VII. FRANS WALTER. Verduurzaamde levensmiddelen.

VIII. Des peines disciplinaires en campagne.

IX. Het Klein Kaliber en de Verwondingskwestie.

Derde Serie.

1897—1898.

I. Gibraltar, zijn verleden en zijne toekomst.

II. De Italiaansch-Abessinische oorlog in 1895/96.

III. VON BLUME. Het zelfstandig handelen der aanvoerders in den oorlog.

IV. DRAGOMIROF. Les lois de la guerre.

V. FRANZ RIDDER HÖFER VON FELDSTURM. Het gebruik van de telegraaf in den oorlog.

VI. ERNST FREIHERR VON LEITHNER. Organisatie en waarde van duurzame versterkingen.

VII. Engeland en Afghanistan.

VIII. Zeetransporten en landingen.

Vierde Serie.

1899—1900.

- I. De concurrentie der groote mogendheden in China.
De Siberische Spoorweg.
- II. De samenwerking van leger en vloot.
- III. Het tegenwoordige Engelsche leger.
- IV. De 3^e lichte batterij van het 7^e Regiment Veld-Artillerie bij St. Hubert op den 18^{en} Augustus 1870.
- V. Het marcheeren der Infanterie.
- VI. Persoonlijke herinneringen aan den 16en Augustus 1870.
- VII. Over den leeftijd en de bevordering der Duitsche Officieren.

Vijfde Serie.

1900—1902.

- I. Versterkte stellingen, beschouwd in het licht der gebeurtenissen van de in de jaren 1898 en 1899 gevoerde oorlogen.
  - II. De werkzaamheid der Duitsche veldhospitalen in den oorlog van 1870—1871.
  - III. Mitrailleurs en hun gebruik door de infanterie in het aanvallend gevecht.
  - IV. Over Koloniale troepen.
  - V. De overtocht over de Schlei in 1864.
  - VI. Krijgskundige beschouwingen over den oorlog in Zuid-Afrika.
  - VII. Benedek's legeraanvoering in de laatste dagen vóór den slag bij Königgrätz.
-

BIJLAGE 6.

OVERZICHT DER GELDMIDDELEN.

Workjaar.	Ont- vangsten.	Uit- gaven.	Meer ontvangen dan uitgegeven.	Meer uitgegeven dan ontvangen.	Batig saldo.	Effecten.
1865/66	3.175,40	2.915,00 ^s	260,39 ^s		260,39	
1867	3.371,72	2.487,33	884,39		1.144,78 ^s	
1868	3.354,—	2.217,70 ^s	1.226,07 ^s		2.370,86	
1869	3.184,85	2.296,98 ^s	887,86 ^s		3.258,72 ^s	
1870	2.562,—	2.484,50 ^s	77,49		3.336,22	
1871	3.040,89	3.380,20 ^s		339,31 ^s	2.996,90 ^s	
1872	2.922,61	2.754,68 ^s	167,92 ^s		3.164,83	
1873	3.385,80	3.659,35 ^s		273,55 ^s	2.891,27 ^s	
1874	3.827,62 ^s	6.261,45		2.433,82 ^s	477,45	2 certif. 2 ¹ / ₂ % N.W.S. à f 1000 (57 ¹ / ₄) 5 " " " " à f 100 (57 ¹ / ₄)
1875	4.503,80	4.377,78 ^s	126,01 ^s		583,46 ^s	5 " " " " à f 100
1876	4.206,02 ^s	4.114,53 ^s	91,49		674,95 ^s	10 " " " " à f 100
1877	3.032,95	3.428,55 ^s		395,60	279,35 ^s	10 " " " " à f 100
1878	3.840,75	3.517,61 ^s	323,13 ^s		602,49	10 " " " " à f 100
1879	3.791,92	3.210,58		418,66	183,83	10 " " " " à f 100
1880	4.216,55	4.039,69 ^s	176,85 ^s		260,68 ^s	6 " " " " à f 100
1881	3.965,82	3.766,63	199,19		459,87 ^s	6 " " " " à f 100
1882	4.669,35	4.958,77		289,42	170,45 ^s	6 " " " " à f 100
1883	5.134,94	4.941,80	193,14		363,59 ^s	6 " " " " à f 100
1884	7.183,24	6.477,23 ^s	706,00 ^s		1.069,60	6 " " " " à f 100
1885	7.873,53 ^s	8.266,50		392,96 ^s	676,63 ^s	6 " " " " à f 100 1 " " " " à f 500 6 " " " " à f 100
1886	11.288,58 ^s	11.286,90 ^s	1,68		678,31 ^s	2 " " " " à f 1000 1 pandb. 4 ⁰ / ₀ R. Hypb. à f 500 6 certif. 2 ¹ / ₂ % N.W.S. à f 100
1887	10.497,19 ^s	10.866,13 ^s		368,94	309,37 ^s	2 " " " " à f 1000 1 pandb. 4 ⁰ / ₀ R. Hypb. à f 500 6 certif. 2 ¹ / ₂ % N.W.S. à f 100
1888	11.785,86	11.694,42 ^s	91,43 ^s		400,81	1 " " " " à f 1000

Werkjaar.	Ont- vangsten.	Uit- gaven.	Meer ontvangen dan uitgegeven.	Meer uitgegeven dan ontvangen.	Batig saldo.	Effecten.
1888/89	9.315,15	9.440,94 ^s		125,79 ^s	275,01 ^s	6 certif. 2½ 0/0 N. W. S. à f 100 1 " 3½ 0/0 " " à f 1000
1890	9.686,84	8.986,38	700,46		975,47 ^s	id.
1891	9.892,82	9.857,43 ^s	35,38 ^s		1.010,86	id.
1892	10.122,68	7.682,45 ^s	2.440,22 ^s		3.451,08 ^s	id.
1893	10.076,68	11.452,77		1.376,09	2.074,99 ^s	6 certif. 2½ 0/0 N. W. S. à f 100 3 " " " " " " à f 1000 1 " 3½ 0/0 " " " " à f 1000
1894	10.078,86	10.929,94 ^s		851,08 ^s	1.223,91	id.
1895	9.924,44	10.642,45 ^s		718,01 ^s	505,89	id.
1896	9.944,—	8.716,84 ^s	1.227,15 ^s		1.733,05	id.
1897	9.172,37 ^s	8.922,74	249,63 ^s		1.982,68 ^s	id.
1898	10.458,48 ^s	11.659,80		1.201,31 ^s	781,37	6 certif. 2½ 0/0 N. W. S. à f 100 5 " " " " " " à f 1000 1 " 3½ 0/0 " " " " à f 1000 6 " 2½ 0/0 " " " " à f 100 4 " " " " " " à f 1000 1 " 3½ 0/0 " " " " à f 1000
1899	8.377,81	8.531,64		153,83	627,54	id.
1900	9.119,33	8.651,62	467,71		1.095,25	id.
1901	8.905,78	7.788,95	1.116,83		2.212,08	id.
1902	8.745,90	9.586,50 ^s		840,60 ^s	1.371,47 ^s	6 certif. 2½ 0/0 N. W. S. à f 100 4 " " " " " " à f 1000 2 oblig. 3 0/0 " " " " à f 1000
1903	8.892,68 ^s	7.979,13	913,55 ^s		2.285,03	id.
1904	8.693,46	8.839,23		145,77	2.139,26	id.
1905	8.762,07	8.929,29 ^s		167,22 ^s	1.972,03 ^s	id.
1906	9.061,05	8.634,73 ^s	426,31 ^s		2.393,35	id.
1907	9.163,37	10.720,75 ^s		1.557,38 ^s	840,96 ^s	id.
1908	9.392,62 ^s	9.934,20 ^s		541,58	299,38 ^s	id.
1909	9.081,68	9.367,74 ^s		286,06 ^s	13,32	id.
1910	9.751,39	9.630,43	120,96		134,28	id.
1911	9.193,96	8.590,90	603,06		737,34	id.
1912	9.884,06	9.314,12	569,94		1.307,28	id.
1913	9.697,58	8.308,52	1.389,06		2.696,34	id.
1914	10.285,28 ^s	12.485,06		2.199,77 ^s	496,56 ^s	4 certif. 2½ 0/0 N. W. S. à f 1000 2 oblig. 3 0/0 " " " " à f 1000 2 paub. 5 0/0 Holl. Can. Hbk. à f 1000
1915	2.683,70	1.820,11	1.118,59		1.615,15 ^s	id.

*) Over het jaar 1914/15 is geen contributie geïnd.

INHOUD.

	Blz.
Inleiding	1
Ontstaan	4
Reglement	6
Doel	7
Lidmaatschap	7
Bestuur	14
Correspondenten	18
Algemeene vergaderingen.	20
Prijsvragen	27
Vertalingen en overdrukken.	31
Orgaan der Vereeniging	33
Wetenschappelijk Jaarbericht	35
Boeken en tijdschriften	40
Geldmiddelen	43
Aanvullend chronologisch overzicht	50

BIJLAGEN.

---

1. Reglement van 6 Mei 1865.
  2. Bestaand Reglement.
  3. Overzicht van het aantal leden.
  4. Graphisch overzicht van het aantal leden in elk der jaren 1865—1915.
  5. Onderwerpen, behandeld in de algemeene vergaderingen en de afzonderlijk verschenen afleveringen.
  6. Overzicht der geldmiddelen.
-

ERRATA.

- Blz. 10, regel 4 v. o. staat: „1887”, lees: „1881”.
- „ 46, „ 7 v. b. „ : „9—11”, „ : „9—12”.
- „ 54, „ 18 v. b. „ : „Wijziging van het Reglement”;
lees: „17 December 1897. Wijziging van het Re-
glement”.
- „ 56, regel 6 v. b. staat: „15en”, lees: „13en”.
- „ 76, achter het jaar 1872, staat in de 2^e kolom: „806”,
lees: „860”.
-